

KAINUUN
hyvinvointialue

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2024–2027

Julkinen osa

Palvelutasopäätöksen julkaistavasta osasta on poistettu salassa pidettävä tieto. Kohdat, joista tietoa on poistettu, on merkitty lukujen yhteyteen.

Tietojen salauksen perusteena on laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24.1 §:n kohdat 7 ja 8.

VOIMASSA: 01.01.2024 – 31.12.2027

HYVÄKSYJÄ: KAINUUN HYVINVOINTIALUEEN ALUEVALTUUSTO

Sisällys

JOHDANTO	3
LAADINTAPROSESSI	4
1. KESKEISET LINJAUKSET	7
1.1. Painopisteet ja strategiset päämäärät	7
1.2. Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen	11
1.3. Tuottamistavan valinta	13
1.4. Tuottamisen ohjaus ja valvonta	13
1.5. Jatkuvan riskienhallinnan menetelmät	13
1.6. Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa	15
1.7. Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa	17
2. PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI	19
2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	19
2.2 Pelastustoiminta	19
2.3 Pelastustoimen suunnitelmat	20
2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	21
2.5 Väestönsuojeluun varautuminen	22
3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	25
4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	27
4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	27
4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	27
4.1.2 Palontutkinta	29
4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	31
4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta	33
4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	34
4.1.6 Valvontatehtävät	35
4.1.7 Valmiuden tarkastaminen	37
4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	38
4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	38
4.2.2 Pelastustoiminta	40
4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen	64

4.2.4	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	67
4.2.5	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	68
4.2.6	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon	69
4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	71
4.3.1	Hälytysohje	71
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	72
4.3.3	Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa	73
4.3.4	Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	74
4.3.5	Eriyistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma	75
4.3.6	Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)	76
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	77
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö Pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	77
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	79
4.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	80
4.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	81
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	83
4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelu	83
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	87
4.5.3	Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio	89
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	92
4.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	93
4.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	96
4.5.7	Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa	99
4.5.8	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	100
	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	101
5	Kehittämissuunnitelma	104

JOHDANTO

Pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) säädetään, että hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain (1552/2011) 3§ tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pelastustoimen järjestämislaissa säädetään myös pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Valtioneuvosto vahvistaa valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle joka neljäs vuosi. Tavoitteissa huomioidaan pelastustoimen kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet sekä onnettomuusuhat. Tavoitteiden tarkoituksena on varmistaa pelastustoimen palvelujen järjestäminen yhdenmukaisesti, laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

Hyvinvointialueiden tehtävänä on huolehtia, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa yhdenvertaiset kiireelliset ja välttämättömät palvelut vuorokauden ajasta ja asuinpaikasta riippumatta. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että riskeiltään samankaltaisilla alueilla on saman tasoiset ja valtakunnallisesti yhdenmukaiset palvelut.

Lähipalvelujen lisäksi pelastustoimi on valtakunnallinen organisaatio. Pelastuslaitosten on oltava johdettavissa valtakunnallisesti ja niiden on kyettävä toimimaan yhteistyössä keskenään sekä muiden pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämän vuoksi on toimintamallien ja palveluiden oltava yhdenmukaisia koko maassa.

Pelastustoimen palvelutasosta päättää hyvinvointialueen aluevaltuusto, järjestämislain perusteella. Pelastustoimen palvelutasopäätös on strategiatason asiakirja, jossa määritellään hyvinvointialueen pelastustoimen strategiset päämäärät ja keskeiset toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Palvelutasopäätöksessä esitetään suunnitelma palvelutason kehittämisestä lain ja riskien edellyttämälle tasolle. Palvelutasopäätös on myös hyvinvointialueen päätös siitä, minkä tasoista pelastustoimen palvelua hyvinvointialueella tuotetaan. Hyväksytty palvelutasopäätös velvoittaa pelastuslaitoksen tuottamaan ja ylläpitämään palvelutasopäätöksen mukaiset palvelut, sekä hyvinvointialueen osoittamaan pelastuslaitokselle riittävät resurssit aluevaltuustossa hyväksytyn palvelutasopäätöksen toteuttamiseen.

Palvelutasopäätöksen tavoitteena on tila, jossa pelastusviranomaisen aktiivinen asiantuntijarooli turvallisuuden ohjauksessa, neuvonnassa, valvonnassa ja turvallisuusviestinnässä sekä pelastustoiminnan valmius yhdessä väestön, muiden turvallisuusviranomaisten ja muiden turvallisuustoimijoiden, kuntien ja omatoimisen varautumisen kanssa muodostavat todellisia riskejä sekä onnettomuusuhkia vastaavan kokonaisuuden. Palvelutasopäätökseen tulee sisältyä myös suunnitelma palvelutason kehittämistä, joka voidaan laatia myös palvelutasokautta pidemmälle aikavälille.

Palvelutasopäätös laaditaan pelastustoimen palvelutasopäätöstä koskevan asetuksen (1225/2022) mukaisesti. Hyvinvointialue pyytää palvelutasopäätöksestä lausunnon aluehallintovirastolta. Lausunto huomioidaan palvelutasopäätöksessä.

Palvelutasopäätös toimitetaan aluehallintovirastolle. Hyvinvointialueen on tehtävä uusi palvelutasopäätös, jos uhkat, riskit tai valtioneuvoston vahvistamat strategiset tavoitteet muuttuvat oleellisesti.

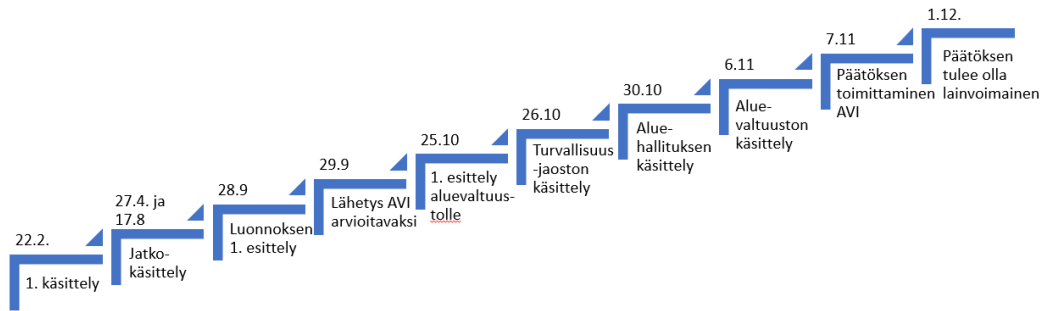
Hyvinvointialue laatii vuosittain selvityksen alueensa pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta sisäministeriön hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta antaman asetuksen (1213/2022) mukaisesti. Selvityksessä kuvataan ja arvioidaan, miten pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet sekä mahdolliset sisäministeriön antamat toimenpidesuosituksot on hyvinvointialueella huomioitu. Lisäksi selvitykseen sisältyy hyvinvointialueen alustava esitys pelastustoimea koskevasta investointisuunnitelmasta. Selvitys toimitetaan sisäministeriölle ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Aluehallintovirasto valmistelee vuosittain asetuksen (1213/2022) mukaisesti asiantuntija-arvion alueensa pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan tehtäväkohtaisesti pelastustoimen palvelutasoa, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia. Asiantuntija-arvio toimitetaan sisäministeriölle ja se julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

LAADINTAPROSESSI

Kainuun hyvinvointialueen palvelutasopäätös prosessi aloitettiin keväällä 2023. Palvelutasoprosessi viivästyi keskeisten viranhenkilöiden vaihdon ja puuttumisen vuoksi. Kaksi avainhenkilöä jäi virkavapaalle kesällä 2023 ja uusi pelastusjohtaja puolestaan aloitti 1.9.2023. Näin ollen palvelutasopäätöksen päätösten valmistelu alkoi syyskuussa.

Seuraavasta kuvasta on havaittavissa palvelutasopäätösprosessi. Prosessi aloitettiin helmikuussa 2023. Ensimmäinen luonnoksen esittely turvallisuusjaokselle tehtiin 28.9, jonka jälkeen palvelutasopäätös lähetettiin aluehallintovirastoon arvioitavaksi. Arvio saapui 20.10. Palvelutasopäätöstä esiteltiin aluevaltuustolle ensimmäisen kerran 25.10. Turvallisuus- ja Varsinainen päätöksentekoprosessi alkoi turvallisuusjaoston käsittelyllä 26.10, jonka jälkeen aluehallitus käsittelee päätöksen 30.10 ja aluevaltuusto 6.11. tämän jälkeen palvelutasopäätös tulee toimittaa aluehallinviranomaiselle. Palvelutasopäätöksen pitää olla lainvoimainen 1.12.2023.

Kuva 1 Palvelutasopäätöksen päätöksentekoprosessi

Lausuntojen huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on huomionnut Aluehallintoviraston arvioinnin palvelutasopäätöksen laadinnassa.

Sisäministeriön antamien suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Palvelutasopäätös on laadittu Sisäministeriön suositusten mukaisesti.

Kainuun hyvinvointialueen selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta on alueella huomioitu palvelutasopäätöksessä

Pelastuslaitos on vastannut sisäministeriön tietopyyntöön 12.5.2023.

Aluehallintoviraston vuosittainen asiantuntija-arvio on huomioitu palvelutasopäätöksessä

Hyvinvointialue on huomionnut vuosittaisen aluehallintoviraston vuotta 2022 tarkastelevaa asiantuntija-arvion luonnosta palvelutasopäätöksessä.

Aluehallintoviraston antamat puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevat määräykset on huomioitu palvelutasopäätöksessä

Ei ole puutteita tai epäkohtia.

Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen saatavuus koko alueella on huomioitu palvelutasopäätöksessä

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös perustuu alueen riskien mukaisiin mitoituserusteisiin, jossa palvelutasoa määriteltäessä on huomioitu yhdenvertainen palvelujen saatavuus. Yhdenvertainen palveluiden järjestäminen on tavoite, jonka kautta pyritään varmistamaan, että kaikki pelastustoimen palveluja käyttävät saava palveluja riippumatta taustastaan, ominaisuuksistaan tai tilanteestaan.

Yhdenvertainen palvelu tuotetaan noudattamalla lainsäädäntöä ja politiikkaa yhdenvertaisten palvelujen periaatteista. Näihin kuuluvat esimerkiksi syrjinnän kieltä, esteettömyyden edistäminen ja tasa-arvoisen kohtelun varmistaminen. Tuotettujen palveluiden suunnittelussa otetaan huomioon erilaisten käyttäjien tarpeet ja odotukset. Tähän liittyy esimerkiksi fyysisen esteettömyyden huomioimista, erilaisten kielellisten tai kulttuuristen tarpeiden kohtaamista tai palveluiden saatavuuden takaamista eri väestöryhmille.

Pelastuslaitoksen palvelut ovat asiakaslähtöisiä, jossa tunnistetaan niin sisäiset kuin ulkoiset asiakkaat. Pelastuslaitos kehittää asiakaspalautteen keräämistä osana hyvinvointialueen käytössä olevia prosesseja. Yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan ja arvioida saatujen palautteiden kautta. Pelastuslaitoksen rekrytointiprosessit on uudistettu ja yhdenmuikaistettu hyvinvointialueen malien mukaisiksi. Tämä tuo lisää rekrytointiprosessien avoimuutta ja syrjimättömyyttä, pätevyyteen perustuvaa valintaa sekä syrjimättömiä ja tasapuolisia kriteereitä palveluiden saamiselle.

yhdenvertaisuuden kehittämistoimenpiteissä pelastuslaitos pyrkii rakentamaan alueelleen painopistepaloasema verkoston, jossa pelastustoimen kiireellinen palvelutuotanto varmistetaan päätoimisen välittömässä valmiudessa olevan henkilöstön voimin. Lisäksi palvelutuotannossa panostetaan sopimuspalokuntahenkilöstön pito- ja vetovoimaan, jotta suurempi ja pidempi kestoisiin onnettomuuksiin riittää henkilöstöä koko maakunnan alueella.

1.KESKEISET LINJAUKSET

1.1. Painopisteet ja strategiset päämäärät

Hyvinvointialueen strategiassa päätetään hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Strategiaa arvioidaan säännöllisesti ja tarvittavia muutoksia voidaan tehdä jo strategiakauden aikana. Kainuun hyvinvointialueen strategiassa on hyväksytty painopisteet ja linjaukset vuosille 2022–2025.

Kainuun hyvinvointialueen perustehtävänä on tuottaa terveyttä, turvaa ja hyvinvointia Kainuussa, jota kuvaa myös palvelulupauksemme, *huolenpitoa itsestä ja muista*.

Tulevaisuuden päämääränä on, että

- Kainuulaiset ovat tyytyväisiä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluihin.
- Kainuun hyvinvointialue on veto- ja pitovoimainen työnantaja, jonka toimintaa ohjaavat inhimilliset arvot.
- Hyvinvointialueen organisaatio on harkitun rohkea uudistamistoimissaan ja kekseliäs sekä joustava palveluiden järjestäjä.
- Talous on tasapainossa ja turvaa itsenäisen hyvinvointialueen toiminnan.

Vahvuutenamme ja strategian ytimenä ovat

- Kainuulaiset ihmiset
- Osaava työvoima
- Luottamus, avoimuus ja elinvoima
- Talouden tasapaino

Pelastustoimen kansalliset tavoitteet 2025

Pelastustoimen toimintaa ja käynnissä olevaa uudistusta ohjaa strategia, jonka visio on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi - yhteistyössä. Strategia on valmisteltu vuosille 2016–2025.

Parannamme yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa – myös poikkeusoloissa - yhdessä muiden toimijoiden kanssa lähellä ihmistä:

- vähentämällä onnettomuuksia
- vastaamalla pelastustoiminnasta
- osallistumalla siviilivalmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen
- rajoittamalla onnettomuuksien seurauksia kaikissa oloissa ja hyödyntämällä pelastustoimen valmiutta nykyistä laajemmin yhteiskunnassa sekä
- tuottamalla terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja
- Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä
- Pelastustoimella on valmius vastata riskeihin omalla toimialallaan
- Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani
- Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti
- Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta ja ympäröivästä turvallisuudesta
- Pelastustoimi kehittää aktiivisesti toimintatapojaan
- Henkilöstö voi hyvin

Pelastustoimen arvot ovat:

Inhimillisesti, Ammatillisesti ja Luotettavasti -Yhteistyössä

Hyvinvointialueen pelastustoimen strategiset päämäärät palvelutasopäätöskaudella 2023–2025.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutaso vastaa kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita, sekä onnettomuus- tai muita uhkia kaikissa tilanteissa.

Pelastustoimen palvelut suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat mahdollisimman kustannustehokkaasti palvelutason mukaista yhdenvertaista ja laadukasta palvelua.

Pelastustoimen resurssit ovat riittävät siten että hyväksytyssä palvelutasopäätöksessä luvattu palvelutaso pystytään toteuttamaan.

Hyvinvointialueen pelastustoimi ylläpitää kokonaiskuvaa yhteiskunnan turvallisuustilanteesta ja hyvinvointialueen riskeistä sekä muista pelastustoimen palvelutarpeen muodostumiseen vaikuttavista tekijöistä.

Hyvinvointialueen pelastustoimen henkilöstöresurssit

Pelastustoimen palvelujen tuottamiseksi käytössä on riittävä määrä ammatillisesti pätevää päätoimista- ja toimenpidepalkkaista henkilöstöä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimi toimii veto- ja pitovoimaisena ja arvostettuna työnantajana, joka huolehtii henkilöstön kehittämisestä, osaamisesta, työssäjaksamisesta ja työhyvinvoinnista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta hyvällä henkilöstöpolitiikalla. Henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään työtehtävien vaatimusten mukaisesti. Henkilöstön toimintakyvyn ylläpitoon kiinnitetään erityistä huomiota koko työuran ajan. Hyvinvointialueen pelastustoimen johtaminen on vuorovaikutteista ja pelastusalan arvojen mukaista.

Pelastustoimen vapaaehtoistoimintaa tuetaan ja käsitellään tärkeänä osana hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujärjestelmää.

Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy

Onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskeihin perustuen laadukkaasti ja vaikuttavasti. Onnettomuuksien ehkäisyn päämääränä on vähentää onnettomuuksien määrää ja niiden seurausvaikutuksia.

Kainuulaisten valmiuksia omatoimiseen varautumiseen onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuuksien seurannaisvaikutusten vähentämiseksi edistetään tehokkaalla turvallisuusviestinnällä ja valvonnalla.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimijoiden sekä Kainuun kuntien kanssa tehdään yhteistyötä toimintakyvyltään heikentyneiden ihmisten onnettomuuksien ehkäisyssä.

Pelastustoimen suorituskyky

Hyvinvointialueen pelastustoimella on kyky toimia kaikissa olosuhteissa paikallisena, alueellisena ja valtakunnallisena yhteen toimivana kokonaisuutena. Pelastustoimea voidaan johtaa tarvittaessa valtakunnallisesti ja se kykenee toimimaan yhteistyössä muiden pelastuslaitosten sekä muiden viranomaisten kanssa kaikissa turvallisuustilanteissa.

Pelastuslaitoksella on valmius tuottaa ensivaste- ja ensihoitotehtäviä siten kuin hyvinvointialue siitä päättää. Pelastustoimi tekee laaja-alaista yhteistyötä hyvinvointialueen muiden toimialojen kesken.

Paloasemaverkostoa ja pelastustoimen resursseja ylläpidetään riskiperusteisesti, jotta pelastustoimi pysyy turvallisuuden lähipalveluna.

Pelastustoimen alueellinen valmius sekä varautuminen

Normaali- sekä poikkeusolojen uhkamallien edellyttämiin väestön suojaamisjärjestelyihin ja oman toiminnan jatkuvuuden hallintaan varaudutaan suunnitelmallisesti. Pelastustoimi tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa väestön suojaamisessa. Väestöä pyritään suojaamaan väestön varoittamisen-, siirtojen, suojaväistöjen ja väestönsuojien käytön suunnittelun avulla. Esiintyvien uhkien arviointia toteutetaan suunnitelmallisesti.

Kainuun eri vapaaehtoisjärjestöjä hyödynnetään pelastustoiminnan tukitehtävien voimavarana ja niiden kanssa tehtävä yhteistyö on pääsääntöisesti suunnitelmiin perustuvaa.

Pelastustoimen kansainvälinen toiminta

Kansainvälisen avun vastaanottaminen ja antaminen perustuvat kansallisiin pelastustoiminnan ja varautumisen suunnitelmiin ja järjestelyihin.

Pelastuslaitoksella on valmius osallistua kansainvälisiin pelastustehtäviin yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa. Pelastuslaitos on kouluttanut henkilöstöä ja varannut kalustoa kansainväliseen pelastustoimintaan. Pelastuslaitos on mukana kansainvälisissä hankkeissa, joiden avulla

saadaan kehitettyä tilannekuvajärjestelmiä ja suorituskykyä muun muassa maastopalotilanteissa.

Pelastustoimen palvelujen ja tehtävien suunnittelu, toteutus ja kehittäminen

Pelastustoimen palvelujen suunnittelu, tehtävien analysointi ja suorituskyvyn jatkuva kriittinen arviointi ovat avainasemassa tehokkaan pelastustoimen kehittämisessä. Toimintaympäristön muutoksen seuraaminen ja ennakointi mahdollistaa toiminnan muuttamisen tarvittavalla tavalla.

Hyvinvointialueen pelastustoimen käyttämä toiminnanohjausjärjestelmä tukee pelastustoimen järjestämistä ja palvelutuotantoa. Pelastustoimen operatiivisessa toiminnassa käytettävät tietojärjestelmät ovat viranomaisten korkean varautumisen tietojärjestelmiä.

Pelastustoimen investoinnit

Pelastustoimen kalustollinen ja määrällinen suorituskyky perustuvat paikallisesti ja alueellisesti arvioituihin onnettomuusuhkiin. Investoinnit tukevat palveluiden saatavuutta yhdenvertaisesti Kainuun alueella.

Kainuun hyvinvointialueen akuuttihoidon ja pelastuksen toimialan nykyinen ja tuleva yhteistyö huomioidaan kalusto- ja rakentamisinvestoinneissa. Paloasemainvestointien lähtökohtana on periaate, terveellinen työympäristö tarkoituksenmukaisissa tiloissa.

Kalusto- ja rakentamisinvestoinneissa pyritään huomioimaan ympäristövaikutusten vähentäminen ja kustannustehokkuus.

1.2. Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos tuottaa hyvinvointialueelle pelastuslain 379/2011 27 § mukaisia pelastustoiminnan, ohjauksen, neuvonnan, onnettomuuksien ehkäisyn, turvallisuusviestinnän, valvonnan, väestönvaroitamisen palveluita. Lisäksi pelastuslaitos tuottaa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyyn liittyvät pelastusviranomaisen valvontatehtävät kemikaaliturvallisuuslain mukaisesti 390/20056 sekä osan ensihoidon palveluista terveydenhuoltolain 1326/20107 perusteella. Pelastuslaitos vastaa myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen valmiussuunnittelusta sekä väestönsuojeluväestön kehittämisestä,

suunnittelusta ja väestönsuojeluun liittyvästä varautumisen koordinoimisesta. Palvelutasoa valmisteltaessa otetaan huomioon toiminta valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin liittyvässä varautumisessa.

Pelastuslaitoksen alueellaan tarvittavien palveluiden tarve, määrä ja laatu muodostetaan tarkastelemalla ja toteuttamalla alueen toimintaympäristöanalyysi sekä riskianalyysi (palvelutasopäätös luku 3.). Alueella esiintyvät uhkat ja niistä muodostuvat riskit asettavat tarvittavat toiminnan suunnitteluperusteiden tavoitteet. Pelastuslaitoksen tuotetuille palveluille pelastustoiminnan, onnettomuuksien ehkäisyn sekä väestönsuojelun mitoitusperusteet.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon kansallinen ja Kainuun alueellinen riskienarvio. Kainuun hyvinvointialue, jolle pelastuslaitos tuottaa pelastustoimen palveluja, on hyvin monipuolinen sekä erityispiirteitä omaava. Alueen riskien perusteella muodostuvat vaatimukset pelastuslaitoksen suorituskyvylle sekä kyvykkyyksille asettaa valtakunnallisessa mitataavassa keskikokoisen pelastuslaitoksen palvelutuotannon, henkilöstön mitoituksen ja osaamisprofiilin sekä maalla että vedessä käytettävän kaluston osalle erityisiä vaatimuksia.

Pelastuslaitos hoitaa vuosittain yli 18 000 hälytystehtävää. Pelastuslaitos laatii pelastuslain (379/2011) 79 §:n mukaisen valvontasuunnitelman vuosittain koskien valvontaa Kainuun pelastuslaitoksen alueella. Valvontasuunnitelmassa on esitetty riskikohteet, joihin valvontaa kohdistetaan.

Valvontatoimenpiteet ja painopisteet voivat vaihdella vuosittain valvontasuunnitelman mukaisesti. Pelastuslaitos suorittaa valvontaa myös paloturvallisuuden itsearviona. Valvontamäärät ovat noin 6500 valvontatapahtuman suuruusluokassa. Tästä n. 4000 toimenpidettä ovat asiakirjavalvontaa kuten paloturvallisuuden itsearviointi ja pelastussuunnitelmat. Palotarkastukset sekä muut asiantuntijapalvelut käsittävät n. 2500 toimenpidettä.

Turvallisuusviestintää kohdennetaan riskiperusteisesti ja se on tasapuolista alueellisesti tarkasteltuna. Turvallisuusviestintää ohjaa turvallisuusviestintäsuunnitelma, joka päivitetään vuosittain. Turvallisuusviestintätilaisuuksia järjestävät pelastuslaitoksen päätoimiset työntekijät ja sopimuspaikokunnat. Turvallisuusviestintätilaisuuksia järjestetään vuosittain keskimäärin yli 400 ja niihin osallistuu noin 38.000 henkilöä.

1.3. Tuottamistavan valinta

Järjestämisvastuu pelastustoimen palveluista Kainuussa on Kainuun hyvinvointialueella. Kainuun pelastuslaitos toimii palveluiden tuottajana. Pelastustoimen palvelut tuotetaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, tehtävään määrättyjen pelastusviranomaisten toimesta. Palveluiden tuottamista tuetaan toimenpidepalkkiaisilla henkilöillä, sekä voimassa olevien sopimuksen mukaisesti vapaaehtoisjärjestöjen avulla.

Akuuttihoidon- ja pelastuksen toimialan sisäisellä yhteistyöllä pyritään lisäämään palveluiden kustannustehokkuutta ja saatavuutta.

1.4. Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää pelastustoimen talousarviosta sekä palvelutasopäätöksestä. Kainuun hyvinvointialueen aluehallitus toimii pelastuslain mukaisena asianomaisena monijäsenisenä toimielimenä. Kainuun hyvinvointialueen tehtävänä on varmistaa Kainuun pelastustoimen palveluiden laatu, saatavuus ja vaikuttavuus.

Hyvinvointialueen aluehallitus valitsee toimikaudekseen aluehallituksen alaisen turvallisuusjaoston, jossa on seitsemän jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä. Jaoston jäsenten ja varajäsenten tulee olla aluevaltuuston jäseniä tai varajäseniä. Aluehallitus nimeää jaoston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Molempien tulee olla aluehallituksen jäseniä. Turvallisuusjaosto valmistelee ja toimeenpanee ne turvallisuutta, varautumista ja pelastustoimea koskevat asiat, jotka hallitus on määrännyt sen valmisteltavaksi ja toimeenpantaviksi.

Pelastustoimen tuottamisen valvonta ja ohjaus perustuvat Kainuun hyvinvointialueelle laadittuun omavalvontaohjelmaan. Omavalvonnan avulla huolehditaan palvelujen laadun hallinnasta sekä kehittämisestä.

Aluehallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja omavalvontaohjelman järjestämisestä ja niiden toimeenpanon ja tuloksellisuuden valvonnasta.

1.5. Jatkuvan riskienhallinnan menetelmät

Riskienhallinta perustuu Kainuun hyvinvointialueen aluevaltuuston hyväksymään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen

perusteet -asiakirjaan sekä Aluehallituksen vahvistamaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeeseen.

Riskienhallinta on johtamisen väline, jolla pyritään hallitsemaan epävarmuutta ja varmistamaan lainsäädännössä sekä hyvinvointialueen strategiassa vahvistettujen tavoitteiden toteutuminen. Riskienhallinnassa keskeistä on hyvinvointialueen sekä toiminnallisen ja taloudellisen vakauden että turvallisuuden ja toiminnan häiriöttömän jatkuvuuden sekä häiriötilanteista mahdollisimman hallitun toipumisen varmistaminen kaikissa tilanteissa.

Riskienhallinnan menetelmät ja prosessit hyvinvointialueella

Kainuun hyvinvointialueen riskienhallintaprosessi ja riskien arviointi sekä raportointi on liitetty vuosittaisen toiminnan ja talouden suunnittelu- ja raportointiprosessiin. Riskien arviointi toteutetaan neljä kertaa vuodessa

Hyvinvointialueen riskienhallinnan konserniryhmässä vahvistetun riskienhallintasuunnitelman mukaisesti. Toimialajohtaja, tulosaluejohtaja ja toimintayksikön esimies vastaavat ja ohjaavat riskienhallinnan toimia.

Kainuun hyvinvointialueella riskit luokitellaan aiheuttamisperiaatteen mukaisesti lähtökohtaisesti neljään pääryhmään: strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit. Kainuun hyvinvointialueen konsernitavalla riskien tunnistamiseen käytetään erillisiä työkaluja. Tarkoituksena on määritellä toimialakohtaisesti strategisten tavoitteiden mukaisesti: Strategisen tavoitteen saavuttamista tukeva oma toiminta

- Riskiluokka
- Kuvaus riskistä
- Todennäköisyysluku
- Vaikutusluku

Riskejä kuvaavista osa-alueista muodostetaan riskiluku, joka lasketaan todennäköisyyden ja vaikutusluvun kautta. Määritetyille riskeille arvioidaan niiden taloudelliset vaikutukset, riskiin kohdenneet toimenpiteet sekä raportointihetkellä toimenpiteiden tilanne

Riskienhallinta kansallisten, alueellisten ja paikallisten uhkien tunnistamisessa

Kainuun pelastuslaitos on toteuttanut sisäministeriön 17.5.2022 antaman päätöksen mukaisesti yhteistyössä Pohjois-Suomen Aluehallintoviraston koordinoinnin kautta paikallisten uhkien tunnistamisen ja arvioinnin peilaamalla kansallista riskinarviota yhteistyössä viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa muodostettuun alueelliseen riskinarvioon.

Alueellinen riskienarviointityö toteutetaan suunnitelmallisena ja säännöllisenä alueellisen turvallisuusfoorumi koordinoimana tehtävänä ja käsitellään moniviranomaisjäsenistön muodostamassa yhteistyöryhmässä.

Alueellinen riskiarvio on kiinteä osa alueen kuntien valmiussuunnittelua sekä ohjaa Kainuun valmiusharjoitustoimintaa. Kansallisen ja alueellisen riskinarvion muodostamat uhat on analysoitu vertaamalla pelastuslaitoksen toteuttamaa riskianalyysiä (palvelutasopäätös luku 3.). Pelastuslaitos seuraa palvelujensa vaikuttavuutta omavalvonnan keinoin (palvelutasopäätös luku 1.4).

1.6. Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa

Hyvinvointialueen pelastustoimen tehtävänä on valmiussuunnittelun ja etukäteen tehtävien valmistelujen avulla varmistaa, että se pystyy toimialueellaan huolehtimaan ihmisten ja omaisuuden suojaamiseen ja pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistään sekä tehtävien edellyttämästä yhteistoiminnasta myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksen valmiussuunnitelma sisältää tiedot pelastuslaitoksen tärkeiden toimintojen turvaamisjärjestelyistä normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valmiussuunnitelmaa ja siihen liittyviä muita suunnitelmia käytetään normaaliolojen häiriötilanteesta poikkeusolojen väestönsuojelutilanteisiin asti.

Pelastuslaitoksen varautuminen perustuu normaaliolojen valmiuteen toimia tavanomaisissa onnettomuustilanteissa, suuronnettomuustilanteissa sekä häiriötilanteissa. Pelastuslaitos on suunnitellut ennakoitavia vaaratilanteita varten valmiuden kohottamisen kriteerit ja toimintamallin.

Pelastuslaitoksella on jatkuva tilannekeskusvalmius. Tilannekeskus on osa normaali-,häiriö-, poikkeusoloaikaista onnettomuusvalmiutta. Tilannekeskuspalvelu käynnistetään ja hälytetään päivystävän palomestarin käskystä.

Yhteistyö Kainuussa perustuu hyvinvointialueen, kuntien ja yhteistoimintaviranomaisten sekä tahojen kanssa perustuu aktiiviseen yhteistoimintaan, yhteistyösopimuksiin, virka-apu pyyntöihin, valmiussuunnitteluyhteistyöhön ja asiantuntija apuun sekä valmiusharjoituksiin.

Kainuun valmiusfoorumin kokoaa yhteen Kainuussa toimivat turvallisuusviranomaiset, kunnat, elinkeinoelämän ja vapaaehtoissektorin. Poikkihallinnollisen foorumin toiminta mahdollistaa myös yhteisten varautumissuunnittelun prosessien toteuttamisen tarvittaessa yli maakuntarajojen.

Valmiusfoorumin ensisijaisena tavoitteena on muodostaa alueen yhteinen näkemys siitä, siitä miten alueen varautumista kokonaisuutena pitää kehittää. Toisena tavoitteena on saavuttaa yhteinen ymmärrys alueen eri toimijoiden valmiudesta.

Olennaista on, että kaikki maakunnan toimijat kykenevät suoriutumaan normaaliolojen häiriötilanteista ja mahdollisesta poikkeusolotilanteesta sekä turvaamaan kaikissa oloissa palvelutuotantonsa.

Lausunnolla oleva luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta on hyvinvointialueen ja sen toiminnan suunnittelun kannalta haastava. (Valiokunnan mietintö (HaVM 41/2022 vp HE 184/2022 vp). Lausunnolla olevan asetuksen valmisteltu on toteutettu virkatyönä sisäministeriössä, eikä hyvinvointialueiden pelastuslaitoksia ole kuultu asiassa lain edellyttämällä tavalla.

Asetuksen valmistelussa ei ole kustannusvaikutuksia arvioitu, eikä hyvinvointialueella ole ollut mahdollisuutta huomioida uuden ja laajennetun tehtävän rahoitusta tai toiminnan muutosta. Eситetty muutos on ehdotettu toteutettavaksi jo tulevan palvelutasopäätöskauden aikana, mutta tarvittavaa tietoa talousarvion valmisteluun tai investointien suunnitteluun ei hyvinvointialueella ole käytettävissä.

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tuotettavien palveluiden priorisointi, seuranta ja toteutuma

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa pelastustoimen palveluiden painopistettä voidaan joutua tilanteen riippuen keskittämään. Erilaisille häiriö- ja poikkeusoloille ominaista on, että pelastustoimen palvelutuotannossa korostuvat pelastustoiminta ja sen johtaminen, väestönsuojelu sekä sidosryhmien välinen yhteistyö. Lisävoimavarat tarvittaville palveluille valjastetaan turvallisuuspalveluiden sekä pelastustoimen kehittämis- ja tukipalveluiden tulosalueilta, siten että kiireettömät valvonta- tai muut tehtävät väistävät tilanteen vaatimien tehtävien tieltä. Palveluiden seuranta ja toteumaa valvotaan pelastuslaitoksen johtokeskuksen toimesta. Johtokeskus koordinoi ja seuraa kokonaistilannetta sekä muodostaa aktiivisesti tilannekuvaa ja ylläpitää tilannetietoisuutta. Pelastuslaitos seuraa palvelujensa määrää, toteutumaa ja vaikuttavuutta omavalvonnan keinoin (palvelutasopäätös luku 1.4).

1.7. Tuottamisen järjestelyt poikkeusoloissa

Pelastustoimen palveluiden tuottamisen järjestelyjen toteuttamisessa poikkeusolojen aikana on huomioitava, että poikkeusolot eivät oikeuta päätetyn tai lain mukaisen palvelutason pudottamiseen, vaan siihen on varauduttava niin, että palvelut voidaan tuottaa myös poikkeusolojen aikana laissa säädetyllä tavalla. Tarvittaessa tehtäviä voidaan kuitenkin olosuhteiden niin vaatiessa asetettava kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen (PelL 379/2011, 32 § 4 mom.).

Pelastuslaitos huolehtii varautumisellaan suorituskyvyn ja palveluiden jatkuvuuden turvaamisesta valmiuslaissa määritellyn mukaisissa poikkeusoloissa. Valmiuslaki 1552/ 2011, 3 §:ssä määritellyn mukaisesti poikkeusoloja ovat:

1. Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
2. Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista
3. väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat
4. erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; sekä
5. vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.
6. sellainen, joka vaikuttaa:
 - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
 - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
 - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
 - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
 - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;
 - f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
 - g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tietojärjestelmien tai viestintätekniikan palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen

Pelastustoimen johtamisjärjestelmä ja valmius poikkeusoloissa perustuvat päivittäiseen valmiuteen, jota vahvennetaan ja laajennetaan turvallisuustilanteen erityispiireiden mukaisella toimintatavalla. Pelastuslaitos toimii poikkeusoloissa johtamisohjeessa määriteltyjen valmiuden kohottamisen parametrien mukaisesti. Pelastuslaitoksen johtamisohjeessa on määritetty toimenpiteet, henkilöt, roolit sekä järjestelmät tilannekuvan ylläpitoon häiriötilanteiden ja poikkeusolojen tehtävien johtamisen tukemiseksi. Johtamisohjeessa otetaan huomioon myös tilanteet, joiden johtaminen edellyttää yhteistyötä muiden pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja tahojen kanssa.

Poikkeusolojen pelastus- ja väestönsuojelutoimia koordinoidaan ja johdetaan ensisijaisesti pelastustoimen johtokeskuksesta Kajaanista. Ellei se uhkatilanne huomioiden ole mahdollista, niin Suomussalmen varajohtokeskuksesta. Johtamistoiminnan varmistamiseksi pelastuslaitoksen johtamissuunnittelu perustuu toimialuekohtaisiin johtokeskuksiin (Kajaani, Suomussalmi) sekä toimialueiden kunnissa sijaitseviin alajohtopaikkoihin. Johtamisen suorituskyvyn varmistamiseksi johtopaikat voidaan tarvittaessa kahdentaa, jolloin toimintakykyinen johtokeskus voi tarvittaessa ottaa koordinaatio- ja johtovastuun koko pelastuslaitoksen toiminta-alueesta.

Onnettomuuksien ehkäisytehtävien osalta noudatetaan häiriötilannehallinnan mukaisia periaatteita palveluiden kohdentamisessa parhaan turvallisuushyödyn ja vaikuttavuuden saavuttamiseksi huomioiden uhkien, riskien sekä palvelutarpeen muutokset.

Pelastuslaitoksen suorituskyvyn varmistamiseen poikkeusoloissa sisältyy myös toimenpidepalkkainen henkilökunta, jonka osalta pelastuslaitos on toteuttanut henkilövarausmenettelyn.

Pelastuslaitos hankkii myös perustamisvastuullaan olevien väestönsuojelumuodostelmien tarvitseman erityiskaluston sekä erityisen tärkeän muun materiaalin. Erityiskaluston ja materiaalien hankinnassa huomioidaan sisäministeriön Pelastustoimen materiaallinen varautuminen ja huoltovarmuus hankkeen keskeiset havainnot sekä suositukset.

2.PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta on pystytty suorittamaan pääsääntöisesti voimassa olevalla palvelutasokaudella päätettyjen tavoitteiden mukaisesti tämä kattaa sekä Pelastuslain että Kemikaali lainsäädännön mukaiset valvontatehtävät. Henkilöstön vaihtuvuus ja tätä kautta ajoittainen osaamisvaje on aiheuttanut palveluntuotannossa haasteita. Viransijaisuuksiin on ollut haastavaa saada rekrytoitua soveltuvia henkilöitä. Haasteista huolimatta lain vaatimat ja palvelutasoon määritetyt tehtävät on saatu hoidettua olosuhteisiin nähden hyvin.

Valvontasuunnitelman mukaisista tehtävistä on menneellä palvelusokaudella suoriuduttu hyvin. Valvontaprosentti on ollut useamman vuoden yli 97 %. Ohjaus neuvonta ja tähän liittyvä yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi mm. paloriski-ilmoitusten käsittely ja tähän liittyvät valvontatehtävät on saatu suoritettua esiintyneen tarpeen mukaisesti. Turvallisuusviestinnän kentälle asetetut tavoitteet (15% saavutettavuustavoite alueen asukkaista) on saavutettu Koronavuosia lukuun ottamatta. Toimintaa on samalla kehitetty ja nykyaikaistettu ottamalla paremmin haltuun mm. sosiaalisen median alustat.

Palontutkinnan toiminnan kehittämistyö on aloitettu vuonna 2023 aloittaneen palontutkintaryhmän toimesta. Palontutkinnan kalustoa on uudistettu ja viranomaisyhteistyötä parannettu. Palontutkintaohjetta päivitetään myös säännöllisesti. Palontutkinta on saatu suoritettua laadukkaasti palvelutasokaudella. Pelastuslain 41§ mukaiseen ilmoitusmenettelyyn on sovittu laitoksella menettelytavat ja yhteistyöstyön tavoista on sovittu yhdessä Poliisin kanssa.

2.2 Pelastustoiminta

Operatiivista toimintaa on pyritty toteuttamaan voimassa olevassa palvelutasopäätöksessä päätetyllä tavalla. Operatiivista suorituskkyä on vahvistettu arktisella pelastusjoukkueella, joka kokoaa koko Pohjois-Suomen alueen suorituskkyä yhteen. Pelastuskalustoa on hankittu investointisuunnitelman mukaisesti. Kalustohankinnoissa on otettu huomioon liikenteen sähköistyminen ja pelastusyksiköiden pienet vahvuudet. Vesi- ja maastopelastusvalmiutta on lisätty vene- ja maastopelastuskaluston, sekä hydrokopterin hankinnoilla. Kentällä tapahtuvaa johtamisvalmiutta on parannettu uuden johtoauton hankinnalla.

Kainuun pelastuslaitoksen organisaatiota on muokattu ajanmukaisemmaksi ja palvelutuotantoa paremmin palvelevaksi lisäämällä ICT-asiantuntijan ja turvallisuusviestintävastaavan tehtävät pelastuslaitokselle. Työtekijöiden tehtäväkuvia on päivitetty vastaamaan paremmin nykyistä tarvetta. Pelastuslaitokselle on hankittu toiminnanohjausjärjestelmä, joka on helpottanut operatiivista resurssisuunnittelua ja raportointia.

Vapaamuotoisen varallaolon korvaavan järjestelyn suunnittelu Kainuun pelastuslaitoksella aloitettiin vuonna 2020 yhteistyössä henkilöstön kanssa. Vapaamuotoisella varallaololla on aikaisemmin tuotettu valmiutta 65,8 henkilötyövuoden työpanoksella. Vapaamuotoisen varallaolon poistuminen lisäsi vastaavasti päätoimisesti työskentelevien henkilöiden tarvetta. Vapaamuotoisen varallaolon korvaaminen osittain aktiivityöajalla nosti merkittävästi henkilöstökustannuksia. Vapaamuotoinen varallaolo korvattiin osittain aktiivityöajalla, joka lisäsi henkilöstöä 34 henkilötyövuotta ja nosti pelastuslaitoksen kustannuksia 1,9 miljoonaa euroa. Vapaamuotoista varallaoloa ylläpidetään osittain edelleen vallitsevan vakinaisen henkilöstön resurssipulan vuoksi. Osaavan henkilöstön saatavuudessa on ollut ongelmia niin päätoimisen ja toimenpidepalkkaisen osalta palvelutasokaudella. Pelastajapulan vuoksi virkoja on jouduttu täyttämään sopimuspalomiehillä, jotka tekevät miehistövirkoja sijaisina.

Kuluvalla palvelutasopäätöskaudella on aloitettu laajempi yhteistyö ensihoidon kanssa. Ensihoidossa työskenteleviä henkilöitä on koulutettu pelastustoimen tehtäviin. Pelastustoimea avustavia ensihoitoyksiköitä on lisätty hälytysvasteisiin. Pelastuslaitos osallistuu kotihoidon avustustehtäville ja perustason ensihoitoyksikköä, jossa työparina toimivat ensihoitaja ja pelastaja, ollaan perustamassa. Pelastuslaitos on tuottanut ensivastepalvelua sopimuksen mukaisesti jokaisessa Kainuun kunnassa.

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastuslain (379/2011) 47 § 1 momenttiin lisättiin vuoden 2019 alusta voimaan tulleella lailla (28.12.2018/1353) säännös, jonka mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia pelastustoimen alueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Sisäministeriö on tämän nojalla antanut Sisäministeriön asetuksen pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018), joka on tullut voimaan myös vuoden 2019 alusta. Asetuksen mukaan pelastustoimen suunnitelmat jaetaan yleisjärjestelyihin ja pelastustoiminta vaativissa tilanteissa. Asetuksessa on mainittu tarvittavat suunnitelmat ja niiden keskeinen sisältö.

Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Ulkoiden pelastussuunnitelman vaatimia kohteita Kainuun pelastustoimen alueella on:

- Terrafame Oy
- Neste Oyj Kuluntalahti
- Kainuun Prikaati räjähdetarasto, Hoikanportti ja Valkeajärvi
- Kainuun Prikaati räjähdetarasto, Hoikanjärvi.
- Sotkamo Silver

Kainuun pelastuslaitoksella pelastuslain mukaiset suunnitelmat ovat laadittu ja ne pitävät sisällään ohjeissa ja asetuksissa annetut sisällöt. Ulkoisten pelastussuunnitelmien laadinnassa huomioidaan Sisäministeriön asetuksen 1286/2019 ja ulkoisen pelastussuunnitelman (SM 37/2019) sisältövaatimukset.

Kainuun maakunnan alueen evakuointisuunnitelma on laadittu Kainuun pelastuslaitoksen johdolla yhteistyössä Kainuun kuntien ja Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa vuosien 2021–2022 välisenä aikana. Suunnitelman laadintaan osallistuivat soveltuvien osin myös valtionhallinnon turvallisuusviranomaiset hallinnonalakohtaisen erityislainsäädännön sisältövaatimuksien mukaisesti. Suunnitelman sisällön jalkauttaminen sekä Kainuun evakuointikeskuskonseptin lanseeraus kuntalaisille toteutetaan vuosien 2022–2023 välisenä aikana.

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Toimenpidepalkkaiset henkilöt (sopimuspalomiehet) osallistuvat pelastustoimintaan kaikissa kunnissa, pois lukien Kajaanin keskustan alue. Luokan A paloasemalla (Kajaani) palvelut tuotetaan vakituisten henkilöiden toimesta. Luokan-A ja -B paloasemilla (5kpl), on 24 h valmius, jota tuetaan toimenpidepalkkaisten varallaololla. C-luokan paloasemilla ei ole päivähenkilöstöä ja näillä paloasemilla operatiivinen toiminta perustuu toimenpidepalkkaiseen henkilöihin. Luokan C-paloasemilla huolto- ja korjaustoimintaa tuotetaan kyseisen paloasemaryhmän vakinaisella henkilöstöllä.

Toimenpidepalkkaisten henkilöiden toimintaa edistetään ja tuetaan muun muassa rekrytointikampanjoilla. Toimenpidepalkkaisten terveystarkastukset ja testaamiset hoidetaan vastaavalla tavalla kuin vakinaisten pelastustoiminnassa mukana olevien osalta. Sopimuspalomiesten kurseja järjestetään Kainuussa säännöllisesti.

Toimenpidepalkkaisten henkilöiden määrä on vähentynyt viimeisellä vuosikymmenellä merkittävästi varsinkin pienten kuntien osalta. Muutos johtuu osittain varallaolon tuottamisjärjestelyjen muutoksesta sekä pienten kuntien väestön vähenemisestä sekä ikärajakauden muutoksesta, jolloin pitkään mukana ollut toimenpidepalkkainen henkilöstö jää toiminnasta pikkuhiljaa pois, eikä uutta henkilöstöä saada kunnista kouluttautumaan tilalle riittävästi. Pula toimenpidepalkkaisista henkilöistä aiheutti osaltaan vaikeuksia toiminnassa menneellä palvelutasokaudella. Sa

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksella on voimassa oleva palvelutasopäätös, joka on laadittu vuosille 2021–2025. Palvelutasopäätöksen sisältökirjauksien mukaisia väestönsuojeluun varautumisen toimenpiteitä ei täysimäärisesti ehditty toteuttamaan palvelutasopäätöksen sisältökirjauksien mukaisella toimintatavalla. Taustalla olivat mm. COVID19- koronaviruksen, Kainuun hyvinvointialueen valmistelun, Venäjän hyökkäyssodan sekä pelastuslaitoksen sisäisen organisaatorakenteen ja linjavastuussa olevien merkittävien viranhaltijamuutosten aiheuttamat taustatekijät. Vaikka ajanjaksoon sisältyy useita käännteitä ja merkittäviä haasteita, niin useita toimenpiteitä on palvelutasokaudella kuitenkin toteutettu, joista muutamia seuraavaksi.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen väestönsuojelutilanteisiin varautuminen perustuu normaaliolojen toimintamalleihin. Pelastuslaitos on julkaissut ja ottanut käyttöön 1.1.2021 alkaen uuden toimialuejaon, joka on sama kaikissa turvallisuustilanteissa.

Väestönsuojelutilanteiden edellyttämä kokonaissuorituskyky muodostetaan kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli periaatteiden mukaisella toimintatavalla (YTS 2017, 7)

Väestönsuojelutilanteita varten valmiutta täydennetään uhka-arvion edellyttämillä lisätoimenpiteillä. Pelastuslaitoksella on ollut käytettävissään palvelutasopäätöskauden aikana kaksi puolustusvoimilta saatua uhka-arviota. Uhka-arvio vuodelta 2020 TLII ja uhka-arvio vuodelta 2023 TLIII.

Kainuun maakunnan alueen väestöä varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan mahdollisessa poikkeusolojen tilanteessa olemassa oleviin väestönsuojeliin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin tilapäissuojeliin ja sisätiloihin tai evakointien avulla. Palvelutasokaudella on kiinnitetty palotarkastusten yhteydessä erityistä huomiota väestönsuojan käyttökuntoon saattamisen suunnitelman laadintaan sekä väestönsuojan hoitajan koulutusvaatimuksiin.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on varannut väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön sekä muun henkilöstön. Henkilövaraukset on toteutettu henkilökunnan suostumuksella ja varaukset on päivitetty vuonna 2022. Pelastuslaitoksen toimesta varatulle henkilökunnalle on palvelutasokaudella järjestetty väestönsuojelutehtävien toteuttamiseen sisältyvää koulutusta.

Pelastustoimen viranomaisten tehtävänä on ylläpitää väestöhälytinja järjestelmää omalla toiminta-alueellaan. Väestöhälytinja järjestelmää pidetään yllä normaali- ja poikkeusolojen vaaratilanteiden varalta. Voimassa oleva väestöhälyttimien investointisuunnitelma on laadittu välille 2021–2025 ja pelastuslaitos on hankkinut väestöhälyttimiä palvelutasopäätöksen sisältökirjauksien mukaisella toimintatavalla vuosittain vahvistettavan investointimäärärahan puitteissa. Pelastuslaitos on palvelutasopäätöksen sisältökirjauksien mukaisesti hankkinut ja käyttöönottanut myös väestöhälyttimen ohjaus- raportointiohjelmiston (VORO), jonka myötävaikutuksella maakunnan alueen väestöhälyttimiä voidaan käynnistää pelastuslaitoksen johdotokeskuksen toimenpitein.

Pelastuslaitos on tiivistänyt yhteistyötä Pohjois-Suomen hyvinvointialueiden pelastuslaitoksien kanssa, jonka tavoitteena on yhteen sovittaa poikkeusoloja ja väestönsuojelua koskevien suunnitelmien sisällöt siten, että ne ovat yhteensopivia yli pelastuslaitos- ja maakuntarajojen koko Pohjois-Suomen alueella. Tiivistyneen yhteistyön osalta on myös jo sovittu sotilaallisen uhka-arvion laatimisesta yhteistyössä Pohjois-Suomen hyvinvointialueiden pelastuslaitoksien kanssa.

Pelastuslaitos on osallistunut aktiivisesti Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (pelastustoimi ja varautuminen) johdolla järjestettäviin varautumisharjoituksiin sekä puolustusvoimien johdolla järjestettäviin paikallispuolustusharjoituksiin (PAPU) harjoituksen järjestäjän ohjeiden ja aikataulun mukaisesti.

Kainuun maakunnan alueen alueellisen varautumisen yhteensovittamista toteutettiin yhteistyössä turvallisuusviranomaisten, kuntien, järjestöjen ja yritysten kesken Kainuun valmiusfoorumin toimesta. Kainuun maakunnan alueen poikkihallinnollinen turvallisuustilannekuva koottiin Kainuun valmiusfoorumin toimesta COVID-19 pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan alkaessa. Turvallisuustilannekuvaa hyödynnettiin Kainuun maakunnan alueen sisäisten sekä Pohjois-Suomen alueellisen valmiustoimikunnan tarpeiden mukaisella toimintatavalla. Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa Kainuun valmiusfoorumin sihteerin tehtävistä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen väestönsuojeluun varautumista sekä valmiutta väestön suojaamiseen ylläpidetään ja kehitetään valtakunnallisen väestönsuojaamisstrategian mukaisesti osana Suomen kokonaisuuspuolustusta sidosryhmäyhteistyön keinoin.

3 RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kainuun pelastuslaitoksen riskianalyysissä on käsitelty erityistä tarkastelua vaativat onnettomuustyyppit, tapahtumat ja yksittäiset kohteet. Lisäksi on tarkasteltu riskiluokan määrittävät onnettomuudet kunnittain tarkastelujaksolla, toimintavalmiuksia ensimmäisen yksikön osalta ja pelastusmuodostelmien saavutettavuutta.

Tämän riskianalyysin perusteella Kainuun pelastuslaitos kykenee vastaamaan kohtuullisesti toimintaympäristössä havaittuihin riskeihin. Kohteiden ja erityispiirteiden osalta nousevat esille suuret kaivokset kemikaaleineen, suuren metsäpalon riski, sekä henkilömääriin sisältyvät riskit matkailun osalta sekä alueellisessa riskiarviossa arvioidut riskit. Riskeihin kyetään vastaamaan hyvin suurissa kunnissa, mutta pienissä kunnissa palvelukyvyssä on haasteita. Riskianalyysin perusteella suurimmat tunnistetut sisäiset riskit liittyvät pelastuslaitoksen sisäiseen suorituskyykykseen tarjota Kainuun asukkaille Pelastustoimen lakisääteisiä palveluja.

Merkittävin riski liittyy varalla-olon muutoksesta johtuvaan työajan muutokseen sekä sitä kautta lisääntyneeseen koulutetun työvoiman tarpeeseen. Pelastuslaitosten perinteisellä varalla-olojärjestelmällä ei voida taata kiireellisiä tehtäviä tulevaisuudessa, taloudellisen riskin vuoksi. Samanlaisesti päätoimisten työntekijöiden saanti vaikeutuu. Kiireellisten tehtävien hoitaminen päätoimisella henkilöstöllä lisää myös palvelun järjestämisen kustannuksia, nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa. Mikäli palveluja ei kyetä järjestämään luotettavasti, saattaa laillisuusvalvoja asettaa uhkasakon palvelun lainmukaisuuden varmistamiseksi.

Sopimuspalokunnat ovat tärkeässä roolissa pitkäkestoisissa tilanteissa, esimerkiksi laajoissa maastopaloissa ja suurissa tilanteissa päätoimisen henkilöstön rinnalla. Mikäli tulevaisuudessa sopimuspalokuntatoiminta vähenee, uhkaa se suurten ja pitkäkestoisten tilanteiden hallintaa. Lisäksi työsuojeluviranomaisten tiukentuneet lupaehdot pitkiin työvuoroihin liittyviä lepoaikoja kohtaan uhkaavat pitkäkestoisten tilanteiden hoitamista

Suorituskyyvyn riskeihin liittyvät haasteet riskiruutujen tavoittamisessa muutaman riskiruudun osalta, sekä henkilöstön kykenevyys vaativiin tehtäviin. Vaikka riskiruudut tavoitetaan ensimmäisen yksikön voimin, on haasteita suurempien muodostelmien muodostamisessa. Tulevaisuudessa toimivan paloasemaverkoston rakentaminen on haasteellista, koska Kainuu on pitkien välimatkojen maakunta, jossa palvelua pitäisi pystyä

tuottamaan kaikille kuntalaisille tasapuolisesti. Lisäksi pelastuslaitoksen nykyiset paloasemat ovat osittain vanhoja ja korjaustarve on suuri.

Sopimuspalokunnat ovat tärkeässä roolissa pitkäkestoisissa tilanteissa, esimerkiksi laajoissa maastopaloissa ja suurissa tilanteissa päätoimisen henkilöstön rinnalla. Mikäli tulevaisuudessa sopimuspalokuntatoiminta vähenee, uhkaa se suurten ja pitkäkestoisten tilanteiden hallintaa. Lisäksi työsuojeluviranomaisten tiukentuneet lupaehdot pitkiin työvuoroihin liittyviä lepoaikoja kohtaan uhkaavat pitkäkestoisten tilanteiden hoitamista. Edellä mainitun työvoiman saatavuuden lisäksi huomionarvoisin maakunnallisessa riskiarviossa esitetty ulkoinen riski on sähköenergian saannin ja ICT-järjestelmien häiriintyminen. Edelleen tulevaisuudessa pelastuslaitoksella tulee olla omaa suorituskykyä ja riippumatonta resurssia ICT-järjestelmien hankintaan sekä ylläpitoon. Lisäksi pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän tulee olla sellainen, joka tosiasiallisesti tukee koko alueellisen pelastustoimen tehtävien, että pelastustoiminnan suorituskykyjen johtamista kaikissa tilanteissa.

Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi alueellisen varautumisen yhteensovittamiseen liittyen on tapahtunut uusia järjestelyitä, joilla voi olla vaikutusta nykyisiin maakunnallisiin toimintamalleihin. Pelastuslaitos on tehnyt pitkäjänteistä työtä alueen yhteisen varautumisen kehittäjänä ja todennut nykyisten verkostorakenteiden tukevan yhteisten päämääriä saavuttamista. Mikäli alueen siviilivalmiuden yhteensovittamiseen ei osoiteta riittävää resurssia, pelastustoimen maine luotettavana yhteistyökumppanina kärsii. Tällä voi olla vaikutuksia myös alueellisen ja paikallisen varautumisen tason heikkenemiseen haasteellisessa toimintaympäristössä.

Kainuun alueellinen riskiarvioprosessi ja uhkamallien arviointi toteutettiin Sisäministeriön julkaiseman Alueellisten riskiarvioiden menetelmäohjeen mukaisesti. Alueellisen riskiarvioprosessin ja arvion konkreettinen tavoite oli muodostaa toimijoiden yhteinen riskikäsitys alueellisen häiriösietokyvyn ja häiriötilanteiden hallinnan kehittämiseksi. (Sisäministeriön julkaisuja 2022:28). Selvityksen perusteella pelastuslaitoksen merkittävimmät riskit liittyvät suuriin onnettomuuksiin, joihin liittyy monipotilastilanne tai suuriin maastopaloihin. Palveluiden järjestämisen kannalta sähkönjakelu- ja laajajätoliikenne häiriön uhat ovat merkittävimpiä riskejä.

Seuraavassa luvussa arvioidaan riskianalyysin ja toiminnan arvioinnin pohjalta palvelutasoon liittyvät päätöksiä ja kehitystarpeita

4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelutason nykytilan kuvaus

Ohjaus

Ohjauksella pelastusviranomaisen vaikuttaa oman alansa asiantuntijana henkilö-, poistumis- ja paloturvallisuuteen. Tätä tehdään viranomaisohjauksen, arviointien, erilaisten lausuntojen ja suositusten, sidosryhmien ohjauksen sekä eri yhteistyötahojen kanssa tapahtuvan yhteistyön kautta. Palvelutuotantoa kohdennetaan

- kaavoitukseen sekä uudis- ja korjausrakentamisen ohjaamiseen
- palo- ja poistumisturvallisuuteen (pelastussuunnitelmat, poistumisturvallisuusselvitykset, paloriski-ilmoitukset)
- tapahtumaturvallisuuteen ja erikoistehosteiden käyttöön (yleisötapahtumien pelastussuunnitelmat)
- pelastustoimen laitteiden kunnossapitoon
- jatkuvuuden- ja riskienhallintaan (omatoimisen varautumisen tukeminen) sekä
- kemikaaliturvallisuuteen.

Ohjausta annetaan turvallisuuspalvelujen asiantuntijapalveluina ilmoitusten, pyyntöjen ja muiden yhteydenottojen perusteella. Osa ohjauksesta toteutetaan myös valvonnan ja pelastustoiminnan yhteydessä sekä turvallisuusviestinnän keinoin.

Uudistuva teknologia, tuotantomenetelmien kehittyminen ja toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet uusia haasteita ja osaamisen tarpeita onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijuuteen. Turvallisuuspalvelut on uudistanut asiantuntijatoimintaa ja määritellyt palvelutuotantoon asiantuntijapalvelujen vastuualueet ja -henkilöt. Asiantuntijapalveluita toteutetaan sekä asiakasrajapinnassa että oman henkilöstön onnettomuuksien ehkäisyn palvelutuotannon tukena.

Neuvonta

Pelastuslaitoksen henkilöstö antaa asiakkaille neuvontaa ja ohjausta puhelimitse ja sähköpostilla onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin liittyen mm.

pelastussuunnitelmien ja ilmoituslomakkeiden laadinnassa ja kodin tai työpaikan turvallisuutta koskevista kysymyksistä sekä käsittelee erilaisia ilmoituksia ja antaa lausuntoja.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnän tavoitetasona on ollut saavuttaa 15 % alueen väestöstä. Pelastuslaitos on omalla turvallisuusviestinnällään saavuttanut väestön 15 %:n tavoitetason.

Pelastuslaitoksella on käytössä sosiaalisen median eri kanavat (Esimerkiksi: Twitter, Instagram, Facebook ja Youtube).

Pelastuslaitoksella on käytössä paloturvallisuuden itsearviointimateriaali asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuntojen osalta. Paloturvallisuuden itsearvioinnissa toteutetaan turvallisuusviestintää jaetun materiaalin ja yhteydenottojen muodossa.

Tarpeet ja tavoitteet

Turvallisuusviestinnän tavoitetasona on saavuttaa turvallisuusviestinnän suunnitelman mukaisesti alueen väestö. Turvallisuusviestinnän toteuttamisessa on tarpeen huomioida Kainuun sijainti harvaan asuttuna alueena ja sen vaikutus riskien kohdentumisessa ja tehtävämäärien kehityksessä. Lisäksi turvallisuusviestinnässä pyritään vaikuttamaan ihmisten toimintaan koko elinkaaren ajan.

Kainuun pelastuslaitos on mukana valtakunnallisissa turvallisuusviestintäkampanjoissa kuten esimerkiksi Nauhäätä, Päivä paloasemalla jne.

Päivystävän palotarkastajan palvelun ottaminen käyttöön selvitetään sekä esim. mahdollinen chat-palvelun käyttöönotto osana onnettomuuksien ehkäisyn työtä.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintää toteutetaan erillisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti ja siellä on määritelty painopisteet ja tavoitteet ja suunnitelman toteutumista seurataan erikseen nimetyn turvallisuusviestintävastaavan toimesta. Turvallisuusviestintäsuunnitelmaan määritellyt painopisteet noudattavat riskianalyyseissä esille nostettuja riskejä.

Pelastuslaitos jatkaa yhteistyötä yhteistyökumppaneiden kanssa turvallisuusviestinnän osalta. Toimintaa kehitetään ja tuotetaan materiaaleja muiden pelastuslaitosten kanssa yhteistyössä muun muassa pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuusviestinnän asiantuntijaverkostossa.

Pelastuslaitos on mukana valtakunnallisissa turvallisuusviestintä kampanjoissa kuten esimerkiksi NouHätä, Päivä paloasemalla jne.

Pelastuslaitoksen koko henkilöstö suorittaa ohjausta, neuvontaa sekä turvallisuusviestintää virkatehtäviensä yhteydessä.

Pelastuslaitoksen ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän edellyttävä henkilöstöresursointi on noin 3 HTV/ vuosi. Resurssien käyttö jakaantuu seuraavasti:

- riskienhallinnan tulosityksikössä 1 HTV/vuosi
- pelastustoiminnan tulosityksikössä 2 HTV/vuosi

Kehittämistarve

Turvallisuusviestinnän kehittämisen edellytyksenä on riittävän ja oikein suunnatun henkilöstö-, ja talous resurssin pitäminen yllä pelastuslaitoksella. Kouluttautumisen ja sidosryhmäyhteistyön mahdollistaminen ovat myös avainasemassa tehtävän onnistumiseksi.

4.1.2 Palontutkinta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksen suorittamassa palontutkinnassa on keskitytty selvittämään palon syttymissyytä. Palontutkinnassa edellisellä kaudella ei ole riittävästi painotettu pelastustoimien arviointia, joka on tärkeä osa oman toiminnan kehittämistä.

Pelastuslaitoksella palontutkintaa tekevät kaikki pelastustoiminnan johtajat. Palon syttymissyyn arviointi taso I sekä palontutkinnan käynnistäminen ja sen tarpeen arviointi on päivystävän palomestarin vastuulla. Tason II ja III palontutkinta tehdään palontutkintaryhmän ja/tai poliisin kanssa yhteistyössä.

Pelastuslaitokselle on hankittu kattava välineistö palontutkintaan vuosina 2020–2023.

Pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin teematutkintoihin, joilla pyritään selvittämään tarkemmin valittuun teemaan sopivien palojen syytä sekä kohteiden turvallisuutta. Lisäksi pelastuslaitos on ollut mukana valtakunnallisessa tuottamuksellisten palojen ja pelastusrikkomusten ilmoittamismenettelyiden kehittämishankkeessa. Hankkeen myötä yhteistyö pelastuslaitoksen ja poliisin välillä on kehittynyt.

Pelastuslaitos on tehnyt palontutkinnassa yhteistyötä poliisin ja vakuutusyhtiöiden kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksessa on osaava ja koulutettu palontutkijoiden ryhmä. Palontutkijaryhmä koostuu kaikista palomestareista sekä palontutkijoista, joita tulee olla pelastuslaitoksella riittävä määrä.

Koulutuksessa hyödynnetään valtakunnallista koulutustarjontaa. Lisäksi pyritään saamaan lisää poliisiammattikorkeakoulun tuhotyörikosten kurssin käyneitä ryhmän jäseniä.

Tavoitteena on saada selvitettyä kaikki palonsyöttymissyöt. Tutkinnan tuloksia käytetään hyödyksi onnettomuuksien ehkäisyssä ja turvallisuusvies-tinnässä. Poliisin kanssa yhteistyötä parannetaan niin, että pelastuslain 41 §:n velvoitteet toteutuvat kokonaisuudessaan.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksella tutkitaan palot, jotka velvoitetaan tutkimaan pelastuslain 41§:ssä. Palontutkinnassa noudatetaan Kainuun pelastuslaitoksen palontutkintaohjetta, jossa on määritelty palontutkinnan tasot sekä niiden tutkimiseen tarvittavat voimavarat. Tuottamukselliset palot ja turvallisuusrikkomukset ilmoitetaan muille viranomaisille Pelastuslain 41 §:n mukaisesti.

Pelastuslaitos seuraa pelastuslain 43 §:n mukaisesti onnettomuuksia Pronto-tilastoinnin kautta. Seurannassa otetaan lisäksi huomioon palontutkinnassa esiin tulevat asiat. Seurannan tavoitteena on vähentää

onnettomuuksia ja omaisuusvahinkoja. Pelastuslaitos voi havaintojen perusteella kohdentaa valvontaa valvontasuunnitelmassa määritellyllä tavalla.

Painotetaan pelastuslaitoksen oman toiminnan arviointia palontutkintatyössä tulevalla palvelutasokaudella.

Pelastuslaitosten, poliisin ja vakuutusyhtiöiden palontutkijoiden yhteistyötä palontutkinnassa kehitetään yhdessä valtakunnallisten hankkeiden myötä.

Pelastuslaitoksen tutkintavälineitä ja henkilöstön palontutkinnan osaamista kehitetään sekä huolehditaan, että työsuojelun vaatimukset täyttyvät. Kainuun pelastuslaitoksella on palontutkintaryhmä, joka organisoii palontutkintatyötä pelastuslaitoksella.

Palontutkinnan koulutusta järjestetään sisäisesti sekä ulkoisiin koulutuksiin osallistutaan.

Pelastuslaitoksen II ja III-tason palontutkintatyö edellyttää henkilöstöresursointia noin 0,2 HTV/ vuosi riskienhallinnan tulosalueella.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen henkilöstön palontutkintaan osallistuvan henkilöstön kouluttautuminen on mahdollistettava, jotta mahdollisimman laajan koulutettujen palontutkijoiden joukko voidaan pitää yllä myös jatkossa. Palontutkintaan tarkoitettujen kaluston on myös oltava tarkoitukseen sopivaa ja riittävää. Yhteistyötä sidosryhmien kanssa tulee pitää yllä. Poliisin kanssa yhteistyötä parannetaan niin, että pelastuslain 41 §:n veloitteet toteutuvat kokonaisuudessaan ja saumattomasti.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain (379/2011) 42§ mukaan tulee pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja

asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuusyhteistyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, heidän tulee mahdollisten salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa asiasta alueen pelastusviranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä 18 § 2 momentissa tarkoitettua hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöstöä. Pelastuslain 43§:n mukaan pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuuksien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

Pelastuslaitos toimii pyydettyäessä lausunnonantajana ja asiantuntijana rakennusvalvontaviranomaisille ja muille viranomaisille. Pelastusviranomaisen ottaa vastaan pelastuslain 42§ mukaisia ilmoituksia ja tiedottaa muita viranomaisia heidän velvollisuudestaan ilmoittaa pelastuslain 42§ mukaisessa tilanteessa. Valvontatehtäviä hoitaessaan pelastusviranomaisen ilmoittaa muille viranomaisille havaitsemistaan muita viranomaisia koskevista puutteista.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitos pyrkii vaikuttamaan turvallisuuteen hankkeiden suunnitteluvaiheessa sekä toimii kaavoituksessa asiantuntijoina ja lausunnonantajina. Yhteistyötä tehdään myös muiden kunnallisten viranomaisten ja yhteisöjen kanssa.

Pelastuslaitos osallistuu paikallistason turvallisuussuunnitteluun yhdessä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Pelastusviranomaisen tiedottaa pelastuslain 42§ mukaisesta velvollisuudesta muita viranomaisia ja yhteisöjä.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä kunnallisten- ja muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa ja lisäksi vaikuttaa onnettomuuksia ehkäiseviin ratkaisuihin jo rakennus- ja kaavoitushankkeiden suunnitteluvaiheessa asiantuntijoina ja lausunnonantajina.

Pelastuslaitoksen toimintamalleja ja tulkintoja yhdenmukaistetaan muiden pelastuslaitosten kanssa yhteistyön avulla.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä kuntien kanssa erityisryhmien asumista koskevien aiheiden osalta.

Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia heidän velvollisuudestaan tehdä pelastuslain 42§ mukainen ilmoitus palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä.

Pelastuslaitos käsittelee pelastuslain 42§ ja 62§ mukaiset ilmoitukset ja aloittaa niiden perusteella tarvittaessa pelastuslain 80§ ja 81§ mukaiset toimenpiteet.

Pelastuslaitoksen viranomaisyhteistyö edellyttää henkilöresursointia noin 0,5 HTV/vuosi riskienhallinnan tulosalueella.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen on kyettävä takaamaan henkilöstölle riittävä mahdollisuus viranomaisyhteistyön toteuttamiseen henkilöstö resurssoinnin kautta. Yhteistyön lisäämisen edellytyksenä on verkostoituminen ja oikeiden yhteistyökumppanien löytäminen kentältä.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitos seuraa pelastuslain 43 §:n mukaisesti onnettomuuksia Pronto-tilastoinnin kautta. Seuranta toteutetaan säännöllisesti arjessa johtokeskustyöskentelyssä sekä erheellisten paloilmoitusten seurannan yhteydessä kuukausitasolla tai jos sille on muuten aihetta (useat perättäiset rakennuspalot samalla alueella tms.) Seuranta toteuttavat päivystävä palomestari, sekä erillinen erheellisten paloilmoitusten laskutuksesta huolehtiva viranhaltijoista koostuva ryhmä. Onnettomuuskehityksen muuttuessa huolestuttavampaan suuntaan asiasta raportoidaan talon johtoa ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin. Seurannan tavoitteena on vähentää onnettomuuksia ja omaisuusvahinkoja ja selvittää syitä onnettomuuskehityksen kasvulle.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen tulee seurata alueensa onnettomuuskehitystä sekä toimintaympäristössä esiintyviä uhkia ja varautua niihin etupainotteisesti. Selvitetään nykytilan vaikuttavuus ja tarvittaessa nimetään erilliset vastuuhenkilöt ja raportointitaajuus, jotta saadaan ajantasainen tilannekuva toimintaympäristöstä.

Päätös palvelutasosta

Onnettomuuskehityksen seuranta toteutetaan arjessa osana johtokeskustyöskentelyä sekä erikseen kuukausittain toteutettavan erhe-käsittelyn yhteydessä seuraamalla Pronton onnettomuustilastointia alueella. Laaditaan selkeä toimintamalli ja koulutetaan ja nimetään vastuuhenkilöt palvelusokauden alussa. Pelastuslaitos lisää riskienhallintaan ja varautumiseen käytettäviä henkilötyövuosia.

Kehittämistarve

Jatkossa palveluihin kehitetään aktiivinen raportointi, jolla raportoidaan säännöllisesti alueen turvallisuustilanne ja kehitetään palvelut vastaamaan niihin.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun Hyvinvointialueella ei ole voimassa olevia yhteistoimintasopimuksia muiden hyvinvointialueiden kanssa liittyen onnettomuuksien ehkäisyyn tai valvontaan.

Päätös palvelutasosta

Yhteistoimintasopimuksia voidaan tehdä palvelusokauden aikana, mikäli ne koetaan tarpeellisiksi ja kustannustehokkaiksi.

Kehittämistarve

Yhteistoiminnan avulla voisi olla järkevää hoitaa tulevaisuudessa joidenkin onnettomuuksien ehkäisyn tehtäviä. Tällaisia tehtäviä voisivat olla esimerkiksi palontutkinta, erheellisten paloilmoitintehtävien laskutus sekä kemikaalivalvontaan liittyvät päätökset.

4.1.6 Valvontatehtävät

Palvelutason nykytilan kuvaus

Säädösperuste Pelastuslaki (379/2011) 78§

Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava Pelastuslain (379/2011) 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Kainuun pelastuslaitokselle on laadittu valvontasuunnitelma, jota päivitetään vuosittain ja sen hyväksyy pelastusjohtaja. Valvontasuunnitelmaan on eritelty valvonnan tavat, määrät sekä laadulliset kriteerit sekä seurannan tavat. Valvontasuunnitelma perustuu riskianalyysiin. Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan kvartaaleittain. Pelastuslaitos suorittaa valvontasuunnitelmassa vuosittain suunnitellut valvontatehtävät, sekä lisäksi muut suunnittelemattomat pyydetyt valvontatehtävät. Pelastuslaitoksella on käytössä nykyaikaiset valvontamenetelmät sekä työkalut. Valvontatehtäviä voivat suorittaa vain pelastusviranomaisiksi nimetyt henkilöt. Onnettomuuksissa esiin tulevia seikkoja hyödynnetään valvonnan suunnittelun lisäksi myös turvallisuusviestinnässä.

Paloturvallisuuden itsearviointiin on luotu sähköiset kanavat tavanomaisen rinnalle, toimintaa on tehostettu käyttämällä ulkoista postitusyrittystä kirjeiden lähettämiseen ja vastaanottamiseen. Pelastuslaitoksen tavoitteena on, että valvontatyön toteuttaminen on hyvän hallintotavan mukaista.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuun pelastuslaitos suorittaa valvontasuunnitelman mukaiset suunnitellut valvontatehtävät sekä muut suunnittelemattomat valvontatehtävät.

Valvontatyötä kehitetään ja parannetaan valtakunnallisten kehittämissuunnitelmien valmistumisen myötä uuden valvontasovelluksen muodossa ja lainsäädännön muuttumisen mukana. Pelastuslaitosten kumppanuusverkostossa hyväksytyt toimintatavat otetaan käyttöön sitä mukaa kun niitä valmistuu.

Valvontatyötä ja sen määrällisiä mittareita seurataan vuosineljänneskvartaaleittain, joka tuodaan jatkossa mukaan pelastuslaitoksen omavalvontasuunnitelmaan. Valvontaa kehitetään yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa valvonnan yhtenäistämiseen ja mm. hallintolain noudattamisen tarkentamiseen tähtäävissä projekteissa.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos suorittaa suunnitellusti pelastuslain sekä kemikaali lainsäädännön mukaiset sille kuuluvat valvontatehtävät. Pelastuslaitos laatii vuosittain päivitettävän valvontasuunnitelman, jossa määritetään tulevan kauden toiminnan perusteet ja tavoitteet. Valvontatehtävien painopisteet, valvontakohteiden valvontavälit sekä valvonnan prosessit on määritelty valvontasuunnitelmassa. Valvontasuunnitelma perustuu riskianalyysiin.

Pelastuslaitoksen valvonta on laadukasta, yhdenmukaista, tehokasta ja hyvän hallintotavan mukaista.

Pelastuslaitoksen valvontatyötä suorittaa pelastusviranomaisiksi nimetyt viranhaltijat.

Pelastuslaitoksen valvontatyö edellyttää henkilöstöresursointia noin 7htv/vuosi. Resurssi kohdentuu seuraavasti:

riskienhallintaan 5 HTV/vuosi

pelastustoimintaan 2 HTV/ vuosi

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen on kyettävä pitämään yllä riittävää ja osaavaa henkilöstöä, jolla laadukas palveluntuotanto voidaan taata. Riittävät edellytykset laadukkaaseen työn suorittamiseen sekä monipuolinen koulutustarjonnan mahdollistaminen henkilöstölle on taattava jatkossakin.

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjä valvotaan yksittäisten kohteiden osalta pääosin pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman mukaisesti määrävälein tehtävien palotarkastusten yhteydessä. Tarkastuksilla valvotaan kohteiden omatoimista varautumista onnettomuus- ja vaaratilanteisiin, häiriö- ja poikkeusoloihin sekä väestönsuojelutoimenpiteisiin. Tarvittaessa suoritetaan myös varautumisjärjestelyihin kohdentuvia ylimääräisiä palotarkastuksia.

Pelastuslaitos järjestää valvonnassaan oleville kohteille koulutuksia ja harjoituksia, joissa käsitellään ja harjoitellaan suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumista.

Pelastuslaitos osallistuu osaltaan myös alueella järjestettäviin laajempiin harjoituskokonaisuuksiin, kuten paikallispuolustus-, valmius- ja yhteistointaharjoituksiin. Harjoitusten yhteydessä valmiusjärjestelyjä koskevien suunnitelmien toimivuutta testataan käytännössä.

Pelastuslaitos tekee jatkuvaa yhteistyötä muiden varautumisjärjestelyjä valvovien viranomaisten kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Valvontatyö vaikuttaa onnettomuuskehitykseen ehkäisemällä onnettomuuksia ennalta, vähentämällä onnettomuusvaikutuksia sekä luomalla edellytyksiä tehokkaalle varautumiselle. Pelastuslaitoksen valvonta perustuu riskeihin ja sen vaikuttavuutta pyritään jatkuvasti kehittämään. Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti alueen varautumisjärjestelyjä tukeviin ja kehittäviin toimintoihin.

Päätös palvelutasosta

Pelastusviranomainen tekee tarvittaessa erillisiä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi.

Työhön tarvittavat voimavarat sisältyvät 4.1.6 kohdat valvontatehtäviin.

Kehittämistarve

Valmiuden tarkastamiselle ei ole kehittämistarpeita

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

Pelastustoiminnan tavoitteena on vähentää onnettomuuksia sekä parantaa turvallisen elämän edellytyksiä Kainuun alueella. Onnettomuuden uhatessa tai sen tapahduttua pelastustoiminnan tavoitteena on ensisijaisesti pelastaa ihmiset ja turvata tärkeät ja välttämättömät toiminnot. Onnettomuuden seurauksia pyritään rajoittamaan tehokkaalla ja laadukkaalla pelastustoiminnalla.

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Palvelutason nykytilan kuvaus

Hyvinvointialueen pelastuslaitos pitää huolta, että väestöä voidaan varoittaa Kainuun alueella vaaratiedotteilla sekä tarvittaessa yleisellä vaaramerkillä.

Kainuun pelastuslaitos on laatinut väestöhälyttimien investointisuunnitelman vuosille 2020–2025. Hälyttimiä uusitaan vuosittain kahdesta kolmeen kappaletta, kunnes kaikki hälyttimet ovat nykyaikaisia. Väestöhälyttimien valvontaan on hankittu VORO-järjestelmä, jonka avulla väestöhälyttimiä voidaan käynnistää pelastuslaitoksen tilannekeskuksesta ja mahdollisia viikaantumisia pystytään seuraamaan reaaliaikaisesti tilannekeskuksesta, hälyttimien lokitiedoista.

Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueella on 30 väestöhälytintä. Vanhemmat väestöhälyttimet ovat moottorisireeni tyyppisiä ja uudemmat elektronisia suurtehohälyttimiä, jotka mahdollistavat hälytysmerkkien ja puhetiedotuksen välittämisen. Kainuun maakunnan alueen väestöhälyttimet on pyritty sijoittamaan siten, että niiden kuuluvuusalueella tavoitetaan mahdollisimman suuri väestömäärä riskikohteet huomioiden.

Eriyistä vaaraa aiheuttavien tai muiden merkittävien riskikohteiden väestöhälytinhankinoissa on huomioitu yhteistyömahdollisuudet ja pyritty sijoittamaan sekä hankkimaan väestöhälyttimet mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Väestöhälyttimien laskennallisella kuuluvuusalueella tavoitetaan noin 35–40 % Kainuun maakunnan alueen vakinaisesta väestöstä.

Tarpeet ja tavoitteet

Väestön varoittamiseen liittyvien järjestelyiden tavoitteena on vähentää ja estää onnettomuus- ja vaaratilanteista aiheutuvia henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkoja. Vaarassa olevien varoittamista voidaan käyttää lähes kaikissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Tämä mahdollistaa suojautumisen tai pelastautumisen, sekä omatoimisen varautumisen keinoilla tapahtuvan omaisuuden ja ympäristön suojaamisen.

Pelastuslaitos käynnisti sisäisen selvityksen perusteella todettujen johtopäätösten mukaisesti vanhentuneiden väestöhälyttimien uudistamisen, jonka mukaisesti uusien väestöhälyttimien hankinnat on sisällytetty pelastuslaitoksen vuosittain vahvistettavaan investointisuunnitelmaan (investointimäärärahan puitteissa).

Kainuun maakunnan alueen väestöhälyttimistä on kyetty uudistamaan investointimäärärahan puitteissa 2010- luvulla reilu puolet. Voimassa oleva väestöhälyttimien investointisuunnitelma on laadittu välille 2021–2025 ja pelastuslaitoksella on tarve toteuttaa väestöhälytinhankinnan investointisuunnitelman sisältökirjauksien mukaisella toimintatavalla.

Lisäksi pelastuslaitos ylläpitää valmiutta käyttää tarvittaessa liikkuvia hälyttimiä väestön varoittamiseen taajamien ulkopuolella ja taajamissa, mikäli kiinteä ulkohälytinja järjestelmä ei ole kuultavissa.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää järjestelmiä, jotka mahdollistavat väestön varoittamisen sekä vaaratiedotteiden antamisen Kainuun alueella.

Pelastuslaitos jatkaa Kainuun maakunnan alueen väestöhälytinja järjestelmien uudistamista väestöhälyttimien investointisuunnitelman ja investointimäärärahan puitteissa.

Sosiaalisen median mahdollisuuksia onnettomuustiedottamisessa hyödynnetään.

Kainuun maakunnan alueen väestöhälyttimet sijoitetaan siten, että tavoitetaan mahdollisimman suuri väestömäärä riskiperusteisuus huomioiden.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tulee kyetä uusimaan vanhentuneita väestöhälyttimiä pelastuslaitoksen voimassa olevan väestöhälyttimien investointisuunnitelman mukaisesti. Näin Kainuun maakunnan alueen väestöä voidaan tarvittaessa varoittaa väestöhälytinjärjestelmän myötävaikutuksella normaali- ja poikkeusolojen vaaratilanteissa.

4.2.2 Pelastustoiminta

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain perusteella pelastustoimintaan katsotaan kuuluvaksi:

1. hälytysten vastaanottaminen
2. väestön varoittaminen
3. uhkaavan onnettomuuden torjuminen
4. onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
5. tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen
6. kohdissa 1–5 mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alueet jaetaan riskiluokkiin käyttäen regressiomallia ja riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia.

Suomi on jaettu sivuiltaan 1 km kokoisiin riskiruutuihin, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisesti. Jokaiselle riskiruudulle on määritetty riskiluokka I - IV. Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alueet jaetaan riskiluokkiin käyttäen regressiomallia ja riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia. Riskiluokkien määrittämispe-
rusteena käytetään regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Riskiluokan määrittävillä onnettomuuksilla tarkoitetaan rakennuspaloja ja -vaaroja, liikennevälinepaloja, muita tulipaloja, liikenneonnettomuuksia, sortumia/sortumavaaroja, räjähdyksiä/räjähdysvaaroja, vaarallisten aineiden onnettomuuksia ja kiireelliseksi luokiteltuja ihmisen pelastamistehtäviä.

Regressiomalli on kehitetty toteutuneiden rakennuspalojen perusteella. Määritellyn riskitason lisäksi pelastuslaitos arvioi ne riskiruudut, joissa on tapahtunut riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia viiden vuoden seurantaajaksolla keskimäärin, vähintään kaksi vuosittain.

Riskiluokituksen tarkoituksena on osoittaa, missä ruuduissa kiireellistä pelastustoimintaa edellyttäviä onnettomuuksia tapahtuu kaikkein todennäköisimmin. Kainuun maakunta on harvaan asuttua ja suurin osa Kainuun alueesta koostuu IV-luokan riskiruuduista.

Toimintavalmiusaikojen toteutuminen

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain edellisen kalenterivuoden lopussa</i>	3 kpl	53 kpl	56 kpl	22730 kpl
<i>Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.</i>	0 kpl	1 kpl	0 kpl	xx kpl
Jatkuva puute: <i>Riskiruutujen lukumäärä, joissa ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena.</i>	0 kpl	1 kpl	0 kpl	xx kpl
<i>Riskiruutujen lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)</i>	0 kpl	7 kpl	2 kpl	xx kpl
Jatkuva puute: <i>Riskiruutujen lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)</i>	0 kpl	1 kpl	1 kpl	xx kpl

Taulukko 1: Riskiruudut ja toimintavalmiusaikojen toteutuminen

Toimintavalmiusaikojen mediaanit			
	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
<i>Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusajan mediaani</i>	11:30	09:25	09:07
<i>Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan mediaani</i>	16:07	16:06	15:08
<i>Pelastusjoukkueen toimintavalmiusajan mediaani</i>	32:07	38:52	36:56

Taulukko 2: Toimintavalmiusaikojen mediaani

Tarpeet ja tavoitteet

Nopea ja suorituskykyinen apu hätätilanteessa on yksi keskeisistä hyvinvointiyhteiskunnan peruspilareista. Pelastustoimen tavoitteena on tuottaa kiireelliset pelastustoiminnan palvelut lähipalveluna. Lähipalvelun avulla voidaan varmistaa onnettomuustilanteissa tarvittava suorituskyky ja toimintavalmiusaika.

Päätös palvelutasosta

Toimintavalmiusaikatavoitteet

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	6 min	10 min	20 min	Yli 40 min
<i>Ensimmäisen yksikön</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	Yli 40 min
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusaikatavoite (mediaani) minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta	09:07			
<i>Pelastustoiminnan</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuuttina	11 min	14 min	22 min	Yli 40 min
<i>Pelastustoiminnan</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	50 %
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusaikatavoite (mediaani) minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	15:08			
<i>Pelastusjoukkueen</i> riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	20 min	20 min	30 min	Yli 40 min
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusaikatavoite (mediaani) minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta	29:33			

Taulukko 3: Toimintavalmiusaikatavoitteet

Kehittämistarve

Pelastustoiminnan palveluntuotannon osalta on seurattava ja arvioitava tehostetusti TVA-toteumia alueilla, joissa on ollut pitkään jatkuneita TVA-puutteita.

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Palvelutason nykytilan kuvaus

Valmiuden säätelyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pelastuslaitoksen toimintavalmiutta ja suorituskykyä pyritään säätämään siten, että se vastaa vallitsevan turvallisuustilanteen tai sen uhkan aiheuttamaa tarvetta. Säätelyllä voidaan joko laskea tai kohottaa pelastuslaitoksen suorituskykyä. Valmiutta voi olla tarpeen säädellä muun muassa resurssiyhjiöitä aiheuttavissa suuronnettomuustilanteissa, erilaisissa yhteiskunnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valmiutta voidaan joutua säätämään myös pelastuslaitoksen henkilöstöresurssien laskiessa esimerkiksi yllättävien sairaspotilaiden vuoksi. Pelastuslaitos voi esimerkiksi määrätä tietyn paloaseman valmiuden toiselle asemapaikalle, heikentää tietyn paloaseman valmiutta tai siirtää se viivästettyyn lähtövalmiuteen.

Valmiuden laskemisen palvelutasopäätöksessä päätettyä alemmaksi on aina tilapäistä. Valmiutta laskettaessa, arvioidaan sen vaikutusta pelastustoiminnan palvelutarpeeseen. Pelastuslaitoksen palveluita joudutaan näissä tilanteissa priorisoimaan ja käytettävissä olevia voimavaroja sijoittamaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kainuun pelastuslaitoksen valmiutta häiriötilanteisiin ja suuronnettomuuksiin varautumista tehostetaan etupainotteisesti ja joustavasti. Tehostamisen keinoja ovat johtamisvalmiuden ja tilannekuvan ylläpitämisen tehostaminen, sekä pelastustoimintaan osallistuvien resurssien valmiuden tehostaminen. Pelastuslaitos voi tehostaa valmiuttaan myös sellaisissa tilanteissa, joissa varaudutaan tukemaan muuta viranomasta tai tahoa tilanteen hoitamisessa tai jotka uhkaavat pelastuslaitoksen perustoimintaa.

Kainuun pelastuslaitoksen valmiusasteita ovat: Perusvalmius, tehostettu seuranta, tehostettu valmius ja täysvalmius.

Perusvalmius

Perusvalmiudessa päivystävä palomestari ja työvuoron esimies vastaavat pelastustoimintaan liittyvän tilannekuvan ylläpitämisestä omalla alueella ja johtamistasollaan.

Tilannekuvan ylläpito tarkoittaa muun muassa:

- yhteydenpitoa YT-alueen pelastuslaitoksiin ja yt-viranomaisiin
- yhteydenpitoa YT-alueen tilannekeskukseen
- yksiköiden tilatietojen seuranta (PEKE, ERICA)
- hälytysten ja viestiliikenteen seuranta (ERICA)
- sääennusteseuranta (Ilmanet)
- tietoliikenneverkkojen toiminta (KRIVAT)
- tulva- ja patotilanteiden ennusteet (SYKE)
- tarvittaessa muiden viranomaisten tilanteen seuranta (poliisi, raja, kunnat jne.)
- mediaseuranta (TV, lehdet, SOME, Internet jne.)
- viikoittainen kenttäjohtajien palaveri (poliisi, raja, puolustusvoimat, ensihoito)
- teknisten järjestelmien seuranta (PEKE, JOTKE jne.)

Onnettomuusuhkat, kuten myrskyt ja muut luonnonilmiöt ovat sen kaltaisia tilanteita, jotka helposti ja huomaamatta laajentuvat pelastusjoukkueen tasoiseksi tehtäviksi tai pelastuskomppanian tasoiseksi tehtäviksi.

Kun tilannekuvan perusteella on ennustettavissa tuleva häiriö, vaikea yhteiskunnallinen tilanne tai onnettomuus tai muu tapahtuma, joka saattaa muuttua pelastustoiminnaksi, on päivystävän palomestarin ryhdyttävä toimenpiteisiin valmiuden tehostamiseksi ja tehtävä esitys valmiustilan muutoksista pelastuslaitoksen johdolle. Johto tekee pelastustoiminnan aloittamisesta nimenomainen päätöksen.

Tehostettu seuranta

Tehostettuun seurantaan siirryttäessä päivystävä palomestari harkitsee ja tarvittaessa pyrkii saamaan toisen päällystö-/alipäällystöviranhaltijan vapaamuotoiseen varallaoloon (P31) ja sopii tilanteen seurannasta sekä muista tarvittavista toimista.

Tehostetussa seurannassa tehdään JOTKE-järjestelmään erillinen tilanne ja liitetään tarvittavat yhteistyötahot mukaan (esim. ensihoitokeskus, raja, poliisi, YT-alueen pelastuslaitokset, puolustusvoimat). Mikäli tilanne voi aiheuttaa toimia kunnille, niin kuntien johtajille ja johtoryhmille viestitään säännöllisin väliajoin tilanteesta sekä välitetään tilannekuvaa ja tarvittavia ohjeita (esim. tiedottaminen).

Seurataan erityisesti ilmatieteenlaitoksen sääennusteita ja KRIVAT-järjestelmän antamaa tilannekuvaa. Tehostetussa seurannassa tehdään määräajoin esitys toimintatavoista pelastuslaitoksen johdolle.

Mikäli tilanteesta voi seurata laajoja sähkönjakeluhäiriöitä, niin KRIVAT-järjestelmään tulee perustaa oma erillinen tilannepäiväkirja, johon tulee liittää kaikki teleoperaattorit, YT-alueen pelastuslaitokset ja Kyberturvallisuuskeskus.

Tilanteen seuraamiseksi voidaan erityisen harkinnan perusteella vahventaa operaatiokeskusta. Päivystävä palomestari tekee päätöksen operaatiokeskuksen vahventamisesta ja henkilöstön käytöstä tilanteen mukaisesti. Perusmenettelyssä operaatiokeskuksen vahvuus on 1–2 operaattoria tilanteen mukaisesti.

Tehostettu valmius

Tehostetussa valmiudessa perustetaan operaatiokeskus. Operaatiokeskus sopii yhteistoiminnasta YT-alueen pelastuslaitosten kanssa. Operaatiokeskus vastaa yleistilannekuvan seuraamisesta pelastuslaitoksen johdon vaatimusten mukaisesti. Operaatiokeskus tekee arvioita tilanteen kehittymisestä tilanteen edellyttämällä tavalla.

Operaatiokeskus kokoaa, analysoi ja jakaa Pelastustoimen tilannekuvaa pelastuslaitoksen johdolle sekä tilanteeseen liittyville yhteistoimintatahoille. Pelastustoimen tilannekuvaa omalta alueelta jaetaan JOTKE-järjestelmään perustettavassa tilanteessa.

Pelastuslaitoksen johto käskää operaatiokeskuksen perustamisen ja määrää siellä toimivan henkilöstön. Perusmenettelyssä operaatiokeskuksen vahvuus on 2 operaattoria. Operaatiokeskustoiminnassa varaudutaan 1–3 vrk:n toimintaan.

Täysvalmius

Täysvalmiudessa KAINUU PELJOKE ja tarvittaessa toimialueiden johtopaikat vastaavat tilannekuvan ylläpitämisestä tilanteen mukaisesti. Perusmenettely tilannekuvan kokoamisessa ja välittämisessä on määritetty alla:

Yleistilannekuva koko palvelualueelta -> KAINUU PELJOKE

Tilannekuva toimintayksiköiltä -> Toimintayksiköiden JOPA:t

Tilannekuva vastuualueelta -> muodostelman johtaja

Kukin johtamistaso välittää tilannekuvaa ylä- ja alajohtoportaille.

Tilannekuvan ylläpitämisestä valmiutta tehostettaessa ohjeistetaan tarkemmin johtamisohjeessa.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoiminnan olemassa olevaa suorituskykyä käytetään vallitsevan turvallisuustilanteen edellyttämällä tavalla. Valmiuden säätelyn periaatteisiin kuuluu uhka- ja turvallisuustilanteiden ennakointi, sekä pelastustoiminnan suorituskyvyn saattaminen turvallisuustilannetta vastaavaksi.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos ylläpitää erillistä suunnitelmaa valmiuden säätelystä.

Pelastustoiminnan valmiutta voidaan tilapäisesti kohottaa tai laskea.

Valmiuden tilapäistä kohottamista tai laskemista, sekä tehtyjen toimenpiteiden purkamista koskevan päätöksen tekee pelastuslaitoksen päivystävä palomestari.

Pitkäkestoisissa tilanteissa valmiuden säätelyä koskevan päätöksen tekee pelastustoiminnan palveluyksikköpäällikkö tai hänen sijaisensa.

Kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää palvelutasokaudella valmiuden säätelyn ohjeita. Valmiuden säätelyn suunnitelmallisuutta ja ennakointia riskien tunnistamisen osalta tulee korostaa päivystävien palomestareiden koulutuksessa.

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa*

Palvelutason nykytilan kuvaus

Tehokas pelastustoiminta vaatii henkilöstön osaamista ja jatkuvaa koulutusta. Henkilöstön riittävä osaaminen ja määrä, sekä psyykinen ja fyysinen toimintakyky mahdollistavat pelastustehtävistä suoriutumisen. Myös pelastustoiminnassa tarvittavat kalusto ja varusteet on oltava helposti onnettomuustilanteissa käytettäviä ja nykyaikaisia. Kalusto ja henkilöstö on sijoitettava hyvinvointialueella riskiperusteisesti, jotta resurssit sijaitsevat siellä missä niille on tarvetta.

Kainuun pelastustoiminnan palveluita tuotetaan päätoimisen- ja sopimus- henkilöstön toimesta. Pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä oli vuonna 2023 yhteensä 75 henkilöä ja pelastustoimintaan osallistuvan sopimushenkilöstön noin 65 henkilöä. Henkilöstö ja kalusto on sijoitettu paloasemille siten, että onnettomuuskohteet saavutetaan mahdollisimman nopeasti. Suurempien tilanteiden edellyttämät voimavarat kootaan usealta Kainuun paloasemalta. Pelastuslaitos on jaettu kahteen toimintayksikköön, eteläinen ja pohjoinen.

*Luvusta on poistettu salassapidettävät tiedot JulKL 21.1§, kohta 8.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksen koulutuksen suunnitteluun on nimetty koulutuksesta vastaava henkilö. Pelastuslaitokselle on laadittu koulutussuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti. Henkilöstön osaamista ylläpidetään suunnitelmallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Pelastuslaitoksen henkilöstön osaamista arvioidaan mm. harjoitus suunnitelman mukaisessa viikkoharjoittelussa ja hälytystehtävien yhteydessä. Harjoituksissa ja hälytystehtävissä havaitut osaamiseen liittyvät kehittämistarpeet dokumentoidaan toiminnanohjausjärjestelmään. Koulutusta pyritään kohdentamaan kehitettäviin osa-alueisiin. Kainuun pelastuslaitos on osallistunut Pelastusopiston järjestämään OKA-hankkeeseen (osaamisen kartoitus) pelastustoiminnan johtamisen osalta, pilotti-pelastuslaitoksena.

Pelastuslaitos osallistuu taloudellisten- ja henkilöresurssien niin salliessa kansainvälisiin hankkeisiin, joista on suoranaista hyötyä Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimelle ja YT-alueelle. Tällä hetkellä pelastuslaitos on mukana TEMA- ja DECIDO-hankkeissa. Hankkeiden tarkoituksena on lisätä osaamista pelastustoiminnan tilannekuvan tuottamisessa, sekä hyödyntää viranomaisille suunnattuja digitaalisia palveluita pelastustoiminnan johtamisessa.

Henkilöstön kehittämisen päämääränä on tehdä toiminnasta turvallista, tehokasta ja työhyvinvointia edistävää. Vakituista ja toimenpidepalkkaista henkilöstöä koulutetaan säännöllisten työvuoro- ja viikkoharjoitusten

avulla. Yhdenvertaisuutta ja kaikkien tasapuolista kohtelua ylläpidetään kaikessa toiminnassa.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoimintaan tarvitaan määrällisesti riittävä ja lainsäädännön mukaisen kelpoisuuden omaava, osaava henkilöstö. Pelastuslaitoksen toimintakyvyn varmistamiseksi on valmiutta ylläpidettävä onnettomuusuhkien aiheuttaman tarpeen vuoksi, vuorokauden ajasta riippumatta.

Päätös palvelutasosta

Henkilöstön osaaminen mitoitetaan vastaamaan tehokkaasti ja viivytyksettä toimintaympäristössä esiintyviin onnettomuusuhkiin.

Henkilöstön psyykkistä ja fyysistä toimintakykyä edistetään järjestelmällisellä ja tarpeeseen perustuvalla koulutuksella sekä laadukkaalla johtamisella.

Pelastustoiminnan osaamista ja kehitystyötä lisätään osallistumalla kansainvälisiin hankkeisiin yhdessä YT-alueen pelastuslaitosten kanssa.

Kehittämistarve

Jatkossa koulutusyhteistyötä YT-alueen kanssa tulee kehittää pelastustoiminnan yhteisten toimintamallien aikaansaamiseksi. Kansainvälisiin hankkeisiin on hyvä osallistua YT-alueen yhteistyönä. Yhteistyö tukee hankkeiden kustannustehokkuutta ja lisää pelastuslaitosten yhteistyössä vaadittavia yhtenäisiä toimintamalleja.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön (päätoiminen ja sopimushenkilöstö) testauksessa noudatetaan SM:n ohjetta pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä. Toimintakuntotestausta varten on laadittu vuosikello, jonka mukaisesti testaukset ja työterveystarkastukset toteutetaan. Testaajina toimivat tehtävään nimetyt pelastuslaitoksen testaajat.

Työterveystarkastukset toteutetaan Kainuun hyvinvointialueen työterveyshuollon sopimuskumppanin toimesta. Kaikki miehistö- ja alipäällystötasolla pelastustoimintaan osallistuvat henkilöt tekevät vuosittain pyöräergometri-testin ja lihaskuntotestin. Savusukeltajat ja kemikaalisukeltajat tekevät lisäksi ns. Oulun mallin savusukellusradan. Toimintakyky määräytyy Fire-Fit-indeksin mukaisesti vaativiin tehtäviin, savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin, perustehtäviin sekä muihin Pelastustoimen tehtäviin.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen henkilöiden fyysinen ja psyykinen toimintakyky mitoitetaan vastaamaan alueella esiintyviä riskejä. Henkilöiden toimintakykyvaatimuksissa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä, lainsäädäntöä ja muita fyysiseen ja psyykkiseen toimintakykyyn liittyviä ohjeistuksia.

Päätös palvelutasosta

Koko henkilöstön fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä valvotaan voimassa olevien säännösten ja ohjeiden mukaisesti.

Pelastuslaitos tukee henkilöstön fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämistä.

Kehittämistarve

Pelastuslaitos mahdollistaa fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämistä työvuorojen aikana ja tukee toimintakyvyn ylläpitoa myös työntekijän vapaa-aikana.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun paloasemilla peruskalustona käytetään sammutus- ja säiliöautoja varusteineen. Tällä suorituskyvyllä pyritään vastaamaan tehokkaasti päivittäisiin onnettomuuksiin ja paloasemaryhmän kesken myös suurempiin onnettomuuksiin. Uusin ajoneuvokalusto on sijoitettu käyttöasteeltaan kii-reisimmille paloasemille. Ikääntyneet ajoneuvot ja muu epäkuntonen kalusto poistetaan käytöstä.

Paloasemien kalustoa on täydennetty riskinarvion mukaisella lisäkalustolla, kuten esimerkiksi mönkijöillä, moottorikelkoilla, veneillä, maastopaloperävaunuilla ja muulla pienkalustolla. Riskinarvion perusteella on paloasemille sijoitettu myös muita pelastustoimen yksiköitä. Näitä ovat esimerkiksi puomitikasyksiköt, johtoyksiköt, vahingontorjuntayksikkö, konttikalusto, hydrokopterit ja palontutkintayksikkö. ART-joukkueen käyttöön on hankittu rakenteiden läpäisyyn, tukemiseen ja raivaukseen soveltuvaa kalustoa. ART-joukkueen kalusto sijaitsee Kajaanin paloasemalla.

Kainuun pelastuslaitoksen kalusto on pääsääntöisesti nykyaikaista ja sitä pyritään pitämään toimintakunnossa säännöllisellä huoltamisella ja käyttökoulutuksella. Kalustonhallintaan on hankittu vuonna 2023 kalustonhallintaohjelma, jonka avulla kaluston hallintaa, raportointia ja kunnossapitoa voidaan parantaa.

Pääperiaatteena Kainuun pelastuslaitoksen kalustohallinnassa on, että jokaisella paloasemalla on luotettava peruskalusto, jonka avulla pystytään vastaamaan uhkamallin mukaisiin päivittäisiin pelastustoimen tehtäviin. Paloasemaryhmä kykenee yhteistyössä kalustollaan vastaamaan myös suurempiin onnettomuuksiin. Suurempia onnettomuuksia varten tarvittava erikoiskalusto keskitetään vallitsevien onnettomuusrikien mukaisesti Kainuun paloasemille. Suurissa onnettomuustilanteissa hyödynnetään myös YT-alueen ja muiden pelastuslaitosten erikoiskalustoa.

Pelastuslaitokselle on laadittu investointisuunnitelma vuosille 2023–2027. Vuosittainen tavoiteinvestointitaso on noin 500 000 euroa, jonka avulla kyetään hallitsemaan korjausvelkaa. Investointikykyyn vaikuttaa negatiivisesti yleinen hintatason nousu ja hyvinvointialueuudistuksen vuoksi pois jääneet avustukset eri rahastoilta. Tämä tulee jatkossa huomioida investointisuunnitelmasta päätettäessä.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoimintaan tarkoitettu kalusto on oltava luotettavaa ja käyttäjilleen turvallista. Pelastustoimen suojavarusteiden kehitystä seurataan ja niiden laatua ja määrää pidetään riittävällä tasolla, lainsäädäntö, käytettävyys ja kustannustehokkuus huomioiden.

Yhteiskunnan digitalisoitumisen ja automaation lisääntymisen sekä liikenteen sähköistymisen aiheuttamat erityispiirteet ja kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan hankinnoissa sekä kalustoa käyttävien henkilöiden koulutuksessa.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen kalusto on luotettavaa, kustannustehokasta ja nykyaikaista.

Pelastuslaitoksen kalustolla pystytään vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuviin onnettomuuksiin.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen palvelutuotannon taso on varmistettava riittävän nykyaikaisella ja laadukkaalla kalustolla, laitteilla ja tietojärjestelmillä. Investointisuunnitelman mukaisissa hankinnoissa tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen hankintapalveluiden kanssa.

4.2.2.7 Paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun pelastuslaitoksella on yhdeksän paloasemaa. Näiden lisäksi alueella on kaksi tehdas- tai laitospaloasemaa. Kainuun pelastuslaitoksen paloasemat sijaitsevat kuntataajamissa. Paloasemat sijaitsevat pääsääntöisesti riskienmukaisilla ja tarkoituksenmukaisilla paikoilla. Vesipelustus- ja öljyntorjuntakaluston varastotilaksi on vuokrattu Kajaanin kaupungilta vanha luotsiasema. Pelastusasema Luotsi toimii lisäksi tukikohtana poliisin ja Oulujärven järvipelastusseuran venekalustolle. Kajaanin D-luokan öljyntorjunta-alue on kesäisin hälytysvalmiudessa luotsiaseman satamassa.

Paloasemakiinteistöjen ikärakenne ja tilojen kunto sekä käytettävyys vaihtelevat merkittävästi paloasemien välillä. Viime vuosien aikana on jossain määrin rakennettu tai saneerattu uusia paloasematiloja, mutta silti huomattava osa paloasemakiinteistöistä on suunnitellun elinkaaren loppupäässä. Tilojen sisäilmaongelmat vaikuttavat pahimmassa tapauksessa henkilöstön terveyteen. Terveelliset ja nykyaikaiset toimitilat ovat myös tärkeä pito- ja vetovoimatekijä.

Tarpeet ja tavoitteet

Paloasemakiinteistöjen rakentaminen ja saneeraus vaativat jatkossa investointeja. Osassa paloasemakiinteistöjä on myös ilmennyt sisäilmaongelmia, joiden takia joitakin paloasematoimintoja on jouduttu siirtämään väistötiloihin, joko tilapäisesti tai pysyvästi. Kainuun hyvinvointialue on tehnyt päätöksen Kajaanin paloaseman vuokraamisesta Kajaanin kaupungilta. Tämän seurauksena paloaseman rakennustyöt ovat alkaneet keväällä 2023. Uusi paloasema on aikataulutettu valmistumaan syksyllä 2024.

Päätös palvelutasosta

Paloasemaverkostoa ylläpidetään Kainuun alueella riskiperusteisesti ja lähipalveluperiaatteen mukaisesti.

Paloasemien osalta laaditaan palvelutasokaudella nykytila-arviointi ja kehittämissuunnitelma.

Kehittämissuunnitelmassa huomioidaan toimitilojen terveellisyys, turvallisuus ja toiminnallisuus normaali- ja poikkeusoloissa.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tilojen kehittämissuunnitelma laaditaan yhteistyössä hyvinvointialueen tilapalveluiden kanssa. Tilojen kehitystyössä huomioidaan pelastuslaitoksen toiminnalliset tarpeet ja kustannustehokkuus.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Sisäministeriön pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan (28/2023) annetun ohjeen mukaisesti savusukellus on sammutus- ja pelastustehtävän suorittamista sisällä rakennuksessa tai muussa rajatussa

sisätilassa, missä on tiheä savupatja. Savusukeltaminen edellyttää savusukellusvarustusta ja paineellista työjohtoa tai vastaavaa. Työskentely palavan rakennuksen katolla sekä savuisissa maanalaisissa tiloissa rinnastetaan savusukellukseen.

Pelastustoimintaa aloittaessa on arvioitava, minkälaisilla työskentelyta-voilla tehtävä voidaan hoitaa mahdollisimman turvallisesti ja tehokkaasti. Pelastustoiminnassa tulee suosia vähemmän altistavia ja pienemmän riskin työmenetelmiä aina kun tehtävä sen mahdollistaa. Esimerkiksi rakennuspalon sammuttamisessa savusukeltaminen ei aina ole turvallisin ja tehokain työmenetelmä (ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoiminnasta 28/2023).

Pelastuslaitos tuottaa välitöntä savusukellusvalmiutta eteläisessä- ja pohjoisessa toimintayksiköissä vakinaisesti miehitettyjen paloasemien henkilöstöllä. Muilla alueella välitöntä savusukellusvalmiutta pyritään toteuttamaan käytettävien resurssien mukaisesti. Pelastuslaitos nimeää savusukelluskelpoiset henkilöt vuosittain.

Tarpeet ja tavoitteet

Paloasemilla, joissa ei ole välitöntä savusukellusvalmiutta, toimintaa on toteutettu vaihtoehtoisilla sammutusmenetelmillä. Näitä ovat esimerkiksi ulkoapäin sammutukseen soveltuvat välineet. (sammutussauvat, ST-putket)

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos tuottaa välitöntä savusukellusvalmiutta vakinaisesti miehitettyjen paloasemien (Paloasemaluokat A ja B) henkilöstöllä.

Muiden paloasemien henkilöstön osaamista ja kalustoa pyritään täydentämään vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien kalustohankinnoilla.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen tuottaessa savusukelluspalveluita vakituisesti miehitettyjen paloasemien henkilöstöllä, tulee kiinnittää huomiota korvaavien sammutusmenetelmien käyttöön. Vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien käytöllä voidaan aloittaa sisältäpäin sammuttaminen ja parantaa myöhemmin alkavan savusukelluksen tehokkuutta sekä parantaa työturvallisuutta.

4.2.2.9 CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitos ylläpitää tällä hetkellä kemikaalisukellusvalmiutta vakituisesti miehitettyjen paloasemien henkilöstöllä ja kalustolla. Kemikaalien tunnistamiseen voidaan käyttää pelastuslaitoksen mittauskaluston lisäksi Lapin- ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosten kanssa yhteistyössä hankittua aineentunnistuskalustoa. Apua aineiden tunnistamiseen ja puhdistamiseen saadaan myös Puolustusvoimilta ja Terrafamen tehdaspalokunnalta, joiden kanssa on laadittu yhteistoimintasopimukset. Vaativien kemikaalisukellustehtävien osalta pelastusryhmä kootaan useammalta vakituisesti miehitetyltä paloasemalta.

Pelastuslaitos on laatinut ulkoiset pelastussuunnitelmat ja johtamissuunnitelmat erityistä suuronnettomuusvaaraa aiheuttaviin kohteisiin. UPS-harjoituksia pidetään kohteissa kolmen vuoden välein.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuussa riskin vaarallisten aineiden onnettomuuksille muodostavat riskianalyysin perusteella teollisuus sekä rautatie- ja maantiekuljetukset. Pelastuslaitos selviää pienistä- ja keskisuurista kemikaalionnettomuuksista, mutta suurissa kemikaalionnettomuuksissa tarvitaan käyttöön myös YT-alueen pelastuslaitosten kalusto- ja henkilöstöresursseja.

Päätös palvelutasosta

Kainuun pelastuslaitos ylläpitää valmiutta CBRNE-onnettomuuksien osalta vakituisesti miehitetyillä paloasemilla.

Muilla paloasemilla CBRNE-onnettomuuksien valmiutta ylläpidetään näiden onnettomuuksien tukitehtäviä varten.

CBRNE-onnettomuuksiin soveltuvaa kalustoa sijoitetaan Kainuussa riskiarvion perusteella todetuille alueille.

Kehittämistarve

Säteilyn mittaamiseen tarvittavaa mittauskalustoa on sijoitettava vakituisesti miehitetyille paloasemille. CBRNE-onnettomuuksiin suunnattua koulutusta tulee lisätä henkilöstölle.

YT-alueen pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten yhteistyötä CBRNE-onnettomuuksiin varautumisen osalta tulee kehittää. Kainuun pelastuslaitoksen suorituskykyä CBRNE-tehtävissä tulee kehittää riskiperusteisesti.

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Sisäministeriön pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan (28/2023) annetun ohjeen mukaisesti pintapelastus tarkoittaa veden varassa veden pinnalta ja välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa. Työskentely heikoilla jäillä tai voimakkaasti virtaavassa vedessä rinnastetaan pintapelastukseen.

Pintapelastus ja vesisukellus edellyttävät työntekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, peruskoulutukseen ja osaamiseen liittyvistä vaatimuksista. Vaativampi taso sisältää aikaisemman tason vaatimukset. Jotta vesipelastustehtävien pelastustyö on turvallista ja tehokasta, tulee työn tekijöillä olla riittävästi tiedollista ja taidollista osaamista. (ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoiminnasta 28/2023)

Pintapelastusvalmiutta ylläpidetään Kainuun vakituisesti miehitetyillä paloasemilla. Pintapelastusvalmiutta tuetaan muiden paloasemien toimenpidepalkkaisella henkilöstöllä ja kalustolla. Vesipelastusvalmiutta on kehitetty viime vuosina hankkimalla mm. uusi vesipelastusyksikkö, venekalustoa, hydrokopteri sekä virtaavaan veteen soveltuvaa pelastuskalustoa.

Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja – varustusta ihmisen sekä omaisuuden pelastamiseksi ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset. Välittömällä vesisukellusvalmiudella tarkoitetaan välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastusyksikköä, joka koostuu esimiehestä, kahdesta I-tason vesisukeltajasta ja sukellusavustajasta. Pelastusyksikkö voidaan koota tilannepaikalle useammalta paloasemalta. Muulla vesisukellusvalmiudella

tarkoitetaan pelastusyksikköä, joka koostuu esimiehestä, kahdesta vesisukelluskelpoisesta vesisukeltajasta ja sukellusavustajasta.

Tason I vesisukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään eteläisen toimintayksikön Kajaanin paloasemalla kahdessa vuorossa. Vaikka työvuorojen suunnittelussa ja valmiussirroissa pyritään ottamaan huomioon vesisukellusvalmius, ei aina välitöntä vesisukellusvalmiutta voida saavuttaa. Vesisukeltajille on luotu oma hälytysryhmä, jonka avulla sukeltajia voidaan hälyttää tehtävälle myös vapaalta.

Oulujärven järvipelastusseuran kanssa on laadittu yhteistyösopimus. Järvipelastusseuran venekalustoa käytetään tukemaan pelastuslaitoksen vesipelastustoimintaa.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen vesipelastusvalmiutta tulee kehittää jatkossa koulutuksen ja kalustohankintojen avulla. Vesisukeltajien koulutuksesta tulee huolehtia ja varmistaa että työvuoroihin riittää vesisukeltajia. Toimenpidepalkkaisille henkilöille tulee järjestää pintapelastuskursseja vähintään vuosittain.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos pyrkii ylläpitämään rajoitettua vesisukellusvalmiutta eteläisessä toimintayksikössä Kajaanissa, ympärivuotisesti.

Pelastuslaitos ylläpitää pintapelastusvalmiutta vakituisesti miehitettyjen paloasemien henkilöstöllä, muiden paloasemien henkilöstön tukiessa toimintaa.

Kehittämistarve

Pintapelastusvalmiuden osalta haasteeksi on muodostunut pintapelastuskursseille hakeutuvien, hakukelpoisuuden täyttävien toimenpidepalkkaisten henkilöiden pieni määrä. Ihmisen pelastaminen vedestä on yleensä kiireellinen pelastustehtävä. Toimenpidepalkkaisten henkilöiden hälytykseen

lähtöaika ei mahdollista heidän käyttämistensä kiireellisissä pintapelastustehtävissä. Toimenpidepalkkaisten toimintaan perustuvilla asemapaikoilla tulee palvelutasokaudella kehittää vesipelastusta kalustollisesti ja koulutuksellisesti, joka mahdollistaa ihmisen pelastamisen veneestä tai ranalta, ilman veteen menemistä.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Palvelutason nykytilan kuvaus

Ympäristövahinkojen pelastustoiminnalla tarkoitetaan öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa. Kainuun pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntavalmius (YVT-valmius) sekä johtamisvalmius perustuvat päivittäiseen operatiiviseen valmiuteen, joka esitetään tarkemmin Kainuun pelastuslaitoksen johtamisohjeessa. Kainuun pelastuslaitoksen ympäristövahinkojen torjuntataso saavuttaa riskiarvion edellyttämän tason. Pelastuslaitoksen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma on päivitetty vuonna 2020.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen tulee huomioida suunnitelmissa ympäristövahingot kokonaisuutena. Tällä hetkellä ympäristövahinkoja koskevissa suunnitelmissa on panostettu öljyntorjuntaan.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos vastaa torjuntatoimista ja öljyntorjuntakaluston hankinnasta sekä ylläpidosta öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti. Öljyntorjuntasuunnitelman tarkastus- ja päivitysväli on kolme (3) vuotta. Suunnitelmassa otetaan huomioon YVT-asiat kokonaisuutena.

Pelastuslaitoksen öljyntorjuntakalusto sijoitetaan riskiperusteisesti toimintayksiköille Pohjoinen ja Eteläinen.

Eteläisen toimintayksikön Luotsi-pelastusasemalla ylläpidetään öljyntorjunnan keskusvarastoa.

Pelastuslaitoksen öljyntorjunnan suunnittelu, kehittäminen ja hankinnat edellyttävät henkilöresursointia noin 0,2 HTV/vuosi.

Kehittämistarve

Ympäristövahinkojen torjunnan organisointia ja koulutusta kehitetään. YVT-koulutukset otetaan huomioon pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmassa.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksen valmius putoamisvaarallisella alueella työskentelyyn vaihtelee Kainuun alueella. Välittömän vaaran alueella tapahtuvaan PVAT-toimintaan osallistuvilta henkilöltä edellytetään vähintään tason 2 toimintakykyä, sekä vähintään kolmea vuosittaista harjoitusta. Vaara-alueella toimintaan edellytetään riittävien suojaamismenetelmien osaamista PVAT-toiminnan turvaamiseksi.

PVAT-suorituskykyä tuotetaan niillä pelastusasemilla, joilla toteutetaan savusukellusta (A- ja B-luokan paloasemat). PVAT-toiminnan turvaaminen liittyy keskeisesti savusukellukseen korkealta hätäpoistumisen turvaamisen vuoksi. Ihmisen pelastaminen ylhäältä tai alhaalta perustuu Kainuussa vakituisesti miehitettyjen asemien henkilöstöön ja kalustoon. Jokaisella Kainuun paloasemalla on PVAT-peruskalustoa henkilöiden nostoihin ja laskeihin, mutta kattavampaa PVAT-kalustoa on vakituisesti miehitetyillä paloasemilla. Kainuun pelastuslaitoksen puomitikasyksiköt sijaitsevat Kajaanissa ja Suomussalmella.

Tarpeet ja tavoitteet

Riskien arvioinnissa on tunnistettu ne Kainuun pelastuslaitoksen alueet, joissa on suurimmat riskit PVAT-toimintaa vaativille pelastustehtäville.

Pelastuslaitoksen alueella tulee suunnitella PVAT-toiminnan valmius siten, että tunnistetuille riskialueille kyetään tehokkaalla tavalla tuottamaan korkealta pelastamisen palvelut. PVAT-toiminnan perusosaaminen tulee kattaa koko pelastuslaitoksen alue. PVAT 1-tasolle vaadittava taso välineiden, koulutuksen ja tekniikoiden osalta tulee varmistaa vähintään kaikille savusukellusta suorittaville paloasemaryhmille. PVAT 2-tason osaaminen

varmistetaan koko Kainuun alueelta muodostetulla PVAT-ryhmällä, joka on varustettu tason mukaisella kalustolla ja koulutuksella.

Päätös palvelutasosta

PVAT-toiminnasta laaditaan oma suunnitelma vuoden 2024 aikana.

PVAT-perusosaamistason suorituskykyä tuotetaan jokaisessa paloasemaryhmässä.

PVAT-1 tason mukaista suorituskykyä tuotetaan A- ja B-luokan paloasemilla.

PVAT-2 tason mukaista suorituskykyä tuotetaan erillisen PVAT-ryhmän avulla.

Kehittämistarve

PVAT-toimintaan liittyvään suunnitelmaan pohjautuen tehdään palvelutasopäätöskauden aikana tarvittavat kalustohankinnat ja koulutukset. Pelastuslaitokselle perustetaan PVAT-ryhmä, joka kootaan Kainuun eri paloasemien henkilöstöstä. Pelastustoimen alueellisen riskiarvion perusteella henkilöstön PVAT-ryhmän koulutus suunnataan alueen riskikohteisiin ja toimintaympäristöön sopivaksi.

PVAT-osaamisen varmistamiseksi alueelta täytyy löytyä riittävä määrä nimettyjä PVAT-kouluttajia, joiden vastuulla on vuosittaisten PVAT-harjoitusten toteuttaminen. Kouluttajia on koulutettava lisää A- ja B-luokan paloasemille. Vuosittain on järjestettävä vähintään yksi PVAT-toimintaan kouluttava kurssi, sekä perusosaamisen ylläpitämiseksi muuta PVAT-toimintaan liittyvää koulutusta.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Palvelutason nykytilan kuvaus

Riittävä sammutusveden saanti on perusedellytys sammutustoiminnalle. Riittävää vesivirtaa tarvitaan palon sammuttamisen ja sen leviämisen

estämisen lisäksi myös vaarallisten aineiden torjunnassa muun muassa vesiliukoisten kaasujen laimentamiseen, puhdistustoimintaan ja neutralointiin.

Pelastuslaitoksella on käytössä 11 kpl säiliöautoja, joilla voidaan varmistaa riittävä sammutustoiminnan aloittamiseksi tarvittava vedentuotto. Säiliöautojen vedentuoton riittävyys varmistetaan normaaleissa tulipaloissa säiliövuoroajon avulla. Säiliöautojen onnettomuustilanteiden aikainen täyttäminen voidaan Kainuun alueella toteuttaa palopostiverkostoista, vesiasemista tai luonnonvesilähteistä. Maastopaloissa voidaan tarvittaessa hyödyntää luonnonvesilähteitä, pumppaamalla vesi palopaikalle suoraan luonnonvesilähteestä.

Yhdessä Lapin- ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosten kanssa hankittua, osin EU-rahoitteista suurtehopumppauskalustoa (HCP) voidaan hyödyntää, jos vedentarve on normaalia suurempi. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi suuri maasto- tai rakennuspalo sekä tulvantorjuntaan liittyvä pumppaustehtävä.

Kainuun pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on laadittu vuonna 2013 ja päivitetty vuonna 2021.

Tarpeet ja tavoitteet

Kaavoituksessa tulee riskikohteiden osalta ottaa huomioon sammutusveden saanti rakentamalla vesijohtoverkoston yhteyteen riittävä määrä vesiasemia pelastustoimen tarpeeseen.

Säiliöautokaluston ylläpitäminen tulee ottaa huomioon pelastuslaitoksen investointisuunnitelmassa, jotta sammutusveden saanti voidaan turvata myös alueilla missä vesijohtoverkosta ei ole.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelmaa hyödyntämällä varmistetaan riittävä vedensaantimahdollisuus pelastustoimen käyttöön koko Kainuun alueella.

Pelastuslaitos ylläpitää riittävää kalustollista valmiutta sammutusveden pumppaukseen.

Kainuun pelastuslaitos ylläpitää osaltaan yhteistyössä YT-alueen ja EU:n pelastuspalvelumekanismien kanssa hankittua HCP-suurtehopumppausmoduulia ja valmiutta sen käyttämiseen kansallisesti ja osana EU:n pelastuspalvelumekanismia.

Kehittämistarve

Veden siirtämiseen ja pumppaukseen liittyvää kalustoa kehitetään riskien mukaisesti Kainuun alueella. Poikkeusolot ja energiahuollon häiriötilanteet otetaan huomioon vedensiirtokaluston sijoituksessa ja omavaraisuudessa.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Maastopalot

Kainuun harvaan asutulla alueella on runsaasti metsiä, jotka voivat aiheuttaa laajalle leviävän maastopalon. Vieraan valtion alueelta Kainuuseen leviävä maastopalo on myös mahdollinen. Kainuun alueella on tuotannossa olevia turvetuotantoalueita sekä käytöstä poistettuja turvetuotantoalueita, joilla tapahtuva toiminta aiheuttaa riskin laajalle levinneeseen maastopaloon. Turvetuotannon hiipuminen on kuitenkin vähentänyt riskiä suurempien turvepalojen osalta, koska toimintaa ei kaikilla tuotantoalueilla enää ole.

Ilmastonmuutoksen myötä kuivien jaksojen ennustetaan kansallisen riskinarvion mukaan kasvavan, joka edesauttaa maastopalojen leviämistä entistä laaja-alaisimmiksi. Pelastuslaitoksen metsäpalojen torjuntasuunnitelma on laadittu vuonna 2019 ja päivitetty vuonna 2021.

Laajalle levinneet maastopalot vaativat runsaasti pelastustoimen resursseja. Pelastuslaitoksella on kyvykkyyks vastata pieniin maastopaloihin jokaisen paloaseman kalustolla ja henkilöstöllä. Keskisuurissa

maastopaloissa resurssit kerätään useammalta paloasemalta. Laajalle levinneissä suurissa maastopaloissa ja yhtäaikaissa pienemmissä maastopaloissa tarvitaan Kainuun pienien henkilöresurssien vuoksi virka-apua muilta pelastuslaitoksilta sekä muilta viranomaisilta. Virka-apua maastopalojen sammukseseen saadaan muiden pelastuslaitosten lisäksi puolustusvoimilta, rajavartiolaitokselta sekä kolmannen sektorin toimijoilta.

Maastopelastaminen

Kainuun pelastuslaitoksen alueella maastopelastustehtävät sijoittuvat pääosin matkailukeskusten ja ulkoilureittien alueille. Myös järviolueilla tapahtuu vuosittain onnettomuuksia tai sairaskohtauksia, jotka vaativat pelastustoimen toimenpiteitä. Yleensä maastopelastustehtävät sijoittuvat IV-riskiluokan alueille, joissa toimintavalmiusaika voi olla pitkä.

Pelastuslaitos on varautunut maastopelastustehtäviin kalustollisesti mönkijöillä, moottorikelkoilla, hydrokopterilla ja venekalustolla. Maastopelastustehtävissä hyödynnetään pelastuslaitoksen UAS-kalustoa.

Maanalainen pelastaminen

Kainuun pelastuslaitos on osa ART-joukkuetta (Arctic Rescue Team) joka on varustettu mm. tukemiseen, läpäisyyn ja vesien hallintaan soveltuvalla henkilöstöllä ja kalustolla. ART-joukkueen vahvuus ja suorituskyky on sovittu yhteistyösopimuksessa.

Maanalaiset pelastustehtävät ovat Kainuun alueella harvinaisia. Maanalaista pelastamista voidaan tarvita Kainuussa lähinnä kaivosteollisuudessa ja pienemmissä maanalaisissa tiloissa. ART-joukkueen kaluston lisäksi pelastuslaitoksella on henkilöiden nostoon ja laskuun soveltuvaa suorituskykyä A- ja B-luokan paloasemilla.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen tulee tehokkaammin varautua laajoihin ja pitkäkestoiisiin maastopaloihin. Varautumista voidaan tehostaa yhteistyösopimusten laadinnalla sekä pumppaus- ja kuljetuskaluston hankinnoilla. Koulutusta pitkäkestoiisiin maastopalotilanteisiin tarvitaan lisää.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos kehittää laajojen maastopalojen sammuttamiseen liittyviä taktisia toimintamalleja ja hyödyntää johtamisessa tilannekuvan välittämissä käytettäviä nykyaikaisia tietojärjestelmiä.

Maastopelastuskalustoa uusitaan investointisuunnitelman mukaisesti.

Maanalaisissa pelastustehtävissä hyödynnetään ART-joukkueen suorituskykyä.

Kehittämistarve

Maastopalotehtäviin varautumista tulee suunnitella yhteistyössä YT-alueen pelastuslaitosten ja muiden viranomaisten sekä metsäalan toimijoiden kanssa.

Maastopelastuskykyä tulee ylläpitää kalustollisesti ja koulutuksellisesti.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslain 379/2012 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii sen hyvinvointialueen pelastusviranomainen, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvun nojalla toisin ole sovittu tai pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 5 §:n nojalla säädetty. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen.

Tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja, jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. (Pelastuslaki 379/2012 35§)

Tällä hetkellä Kainuun pelastuslaitoksella on käytössä kaksiportainen johtamisjärjestelmä. Lähtökohtaisesti päivystävä palomestari toimii pelastustoiminnan johtajana kaikissa pelastustoimen tehtävissä Kainuussa. Pelastusviranomaisena toimivat ryhmänjohtajat toimivat yleensä pienissä tehtävissä, päivystävän palomestarin määrääminä pelastustoiminnan johtajina tai tilannepaikan johtajina. Päivystävä palomestari toimii lähtökohtaisesti myös keskisuurten- ja suurten tehtävien osalta pelastustoiminnan johtajana. Alla on esitetty Kainuun pelastuslaitoksen eri pelastusmuodostelmien johtaminen.

Pelastusryhmä

Työvuoron esimies tai ryhmänjohtaja johtaa pelastusryhmää ja hänelle määrättyjä vahvennuksia. Palo-esimiehillä on oltava valmius toimia pelastusjoukkueen johtajana. Sopimuspalokuntien päivystävillä ryhmänjohtajalla on valmius käynnistää johtaminen pelastusjoukkueen johtajana.

Pelastusjoukkue

Pelastusjoukkuetta johtaa päivystävä palomestari P30. Päivystävän palomestarin ollessa sidottuna toiseen tehtävään joukkuetta johtaa hänen tehtäväänsä määräämä henkilö. P30 voi tarvittaessa määrätä tilalleen toisen henkilön joukkueenjohtajaksi (esimerkiksi alueella oleva toinen päällystötai alipäällystöviranhaltija).

Pelastuskomppania

Pelastuskomppaniaa johtaa lähtökohtaisesti P30 tai muu pelastustoiminnan palveluyksikön päällystöviranhaltija. PTJ jakaa hälytetyt resurssit pelastusjoukkueisiin. Joukkueenjohtajina komppaniatehtävässä toimivat ensisijaisesti päällystöviranhaltijat, toissijaisesti alipäällystöviranhaltijat, ja tarvittaessa päätoiminen miehistö ja sopimuspalokuntien ryhmänjohtajat. Pelastuskomppanian johtajan tueksi voidaan perustaa esikunta (PelkE). Esikuntaan pyritään sijoittamaan operaatiopäällikkö ja tilannepäällikkö. PTJ määrittää tarpeellisen työnjaon tilannekohtaisesti. Pelastuskomppanian esikunnan henkilöstön tehtävät on ohjeistettu johtamisohjeessa. Esikuntaan kutsutaan lisäksi yhteistoimintaviranomaisten johtajat. Pelastuskomppaniaa johdetaan joko tilannepaikalla (muodostelmakeskeinen operaatio) tai pelastustoimen johtokeskuksesta (hajautettu operaatio).

Pelastusyhtymä

Pelastusyhtymää johtaa pelastusjohtaja tai pelastustoiminnan palveluyksikön ylin paikalla oleva viranhaltija. Pelastusyhtymää johdetaan Pelastustoimen johtokeskuksesta ja johtokeskushenkilöstö toimii PTJ:n esikuntana. Johtokeskuksen toiminnasta on ohjeistettu tarkemmin Kainuun pelastuslaitoksen johtamisohjeessa. Pelastuskomppanian johtajina pelastusyhtymämuodostelmassa toimivat päätoimiset päällystöviranhaltijat. Joukkueenjohtajina yhtymätehtävässä toimivat ensisijaisesti päällystöviranhaltijat, toissijaisesti alipäällystöviranhaltijat, ja tarvittaessa päätoiminen miehistö ja sopimuspalokuntien ryhmänjohtajat.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä on rakennettava toimivaksi kokonaisuudeksi, jonka avulla selviydytään pelastustoiminnan johtamisesta kaikissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa Kainuun alueella. Johtamisjärjestelmän avulla on kyettävä yhteistoimintaan muiden viranomaisten, vapaaehtoisjärjestöjen ja kuntien kanssa.

Pelastuslaitoksen on kyettävä tarvittaessa perustamaan johtokeskus, josta koordinoidaan pelastustoimen ja yhteistyötahojen resurssien tehokasta käyttöä. Johtokeskuksen on kyettävä koordinoimaan muualle tarvittaessa perustettavia pelastuslaitoksen johtopaikkoja. Päivittäisen turvallisuustilannekuvan seuraaminen, sekä pienten- ja keskisuurten tehtävien johtamisen lisäpalvelut, tuotetaan pelastuslaitoksen omasta operaatiokeskuksesta Kajaanista.

Suurissa onnettomuus- ja ruuhkatilanteissa pelastuslaitoksen johtamisen osalta tukeudutaan vuoden 2024 alusta lähtien YT-alueen

tilannekeskukseen. Kainuun pelastuslaitoksen oma johtokeskusvalmius saavutetaan, päällystöresurssien sen salliessa, enintään kahdessa tunnissa todetusta johtokeskuksen perustamistarpeesta. Suuronnettomuusvalmiuteen kuuluvien muodostelmien johtaminen voidaan aloittaa täysipainoisesti 4 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen operatiivisessa johtamisessa käytetään neljäportaista johtamistasoa: ryhmänjohtaja, päivystävä palomestari, operaatiokeskus ja YT-alueen tilannekeskus.

Pelastustoimintaa johtaa aina pelastuslain (379/2011) 34§ mukainen ja pelastusasetuksen (407/2011) 6§ kelpoisuuden omaava pelastusviranomainen.

Valmiuden säätämisestä ja pelastustoiminnan johtamisesta vastaa Kainuun pelastuslaitoksen alueella päivystävä palomestari tai hänen tehtäväänsä määräämä pelastusviranomainen.

Pelastustoimintaa voi tilapäisesti johtaa myös toimenpidepalkkainen henkilö, päivystävän palomestarin toimiessa pelastustoiminnan johtajana.

Pelastuskomppanian johtajina pelastusyhtymä-muodostelmassa toimivat päätoimiset päällystöviranhaltijat.

Joukkueenjohtajina yhtymätehtävässä toimivat ensisijaisesti päällystöviranhaltijat, toissijaisesti alipäällystöviranhaltijat, ja tarvittaessa päätoiminen miehistö ja sopimuspalokuntien ryhmänjohtajat.

Pelastustoimintaa voidaan pelastusviranomaisen toimesta tarvittaessa johtaa pelastuslaitoksen operaatiokeskuksesta tai YT-alueen tilannekeskuksesta.

Pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö tai heidän varahenkilönsä voivat tarvittaessa ottaa pelastustoiminnan johtajan tehtävät itselleen.

Kehittämistarve

Valmisteilla olevan valtakunnallisen tilannekeskus- ja kenttäjohtamistoiminnasta annettavan asetuksen vaatimukset voivat muuttaa pelastuslaitoksen johtamisen järjestelyjä. Pelastuslaitos muuttaa tarvittaessa johtamisjärjestelyjä vastaamaan asetuksen vaatimuksia.

Kainuun alueella pelastusviranomaisiksi nimetyn päällystön resurssit ovat heikkoja, ja tämä vuoksi alueella ei ole ollut mahdollista järjestää pelastustoiminnan johtamista toimintavalmiuden suunnitteluohjeen edellyttämällä tavalla. Pelastuslaitokselta puuttuu varmistettu päivystysjärjestelmää yleisjohtajuutta vaativiin moniviranomaistilanteisiin tai riittävän suuri johtamisresurssi vaativista tilanteista suoriutumiseen. Tilannekeskusasetuksen astuttua voimaan tulee tarkastella johtamisen tuen järjestämistä uudelleen.

4.2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelutason nykytilan kuvaus

Laki hyvinvointialueesta antaa mahdollisuuden palveluiden tuottamiseen yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa. Jos näin toimitaan, säilyy palvelun tuottamisen asianmukaisuuden valvonta sen hyvinvointialueen pelastustoimella, jolle palvelun tuottaminen on laissa määrätty. Valvontavastuu voi jakaantua, jos kyseessä on pelastustoimen järjestämislain 5 §:n perusteella toteutettu tehtävien kokoaminen yhden tai useamman hyvinvointialueiden järjestettäväksi suurempiin kokonaisuuksiin. Esimerkiksi YT-alueen tilanne- ja johtokeskusjärjestelyissä järjestämisen valvonta voi olla usealla hyvinvointialueella.

Kainuussa ei ole tehty HVA-lain tarkoittamia sopimuksia, joissa pelastustoiminnan lakisääteisiä tehtäviä siirrettäisiin toisen hyvinvointialueen pelastustoimen tehtäväksi. Pelastustoimessa on laadittu pelastuslain mukaisia yhteistyösopimuksia, jotka koskevat viereisten hyvinvointialueiden pelastuslaitosten välistä yhteistyötä.

Tarpeet ja tavoitteet

Hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksilla voitaisiin kehittää pelastustoimen erikoistumista ja pelastuslaitosten resurssien kustannustehokkaampaa käyttöä koko YT-alueella.

Päätös palvelutasosta

YT-alueen kanssa tehtävää yhteistyötä kehitetään palvelutasokauden aikana.

Pelastuslaitosten välisestä yhteistyöstä laaditaan sopimukset vuoden 2023 aikana.

Kehittämistarve

Yhteistyön kehittämisessä tulee jatkossa ottaa huomioon YT-alueen pelastuslaitosten erikoistuminen eri pelastustoimen tehtäviin. Pelastuslaitosten erikoistumista ja yhteistyötä tarvitaan ainakin öljyntorjunnan, tilannekeskustoiminnan, kansainvälisen toiminnan, CBRNE-toiminnan sekä johtamiseen tarvittavien resurssien osalta.

4.2.5 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastusviranomainen voi pelastuslain 50 §:n mukaan antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Pelastuslaitos antaa virka-apua yleensä sitä pyydettyäessä. Virka-apua annetaan esimerkiksi poliisille, ensihoidolle, puolustusvoimille, rajavartiolaitokselle ja ympäristöviranomaiselle, jos omien resurssit sen mahdollistavat. Esimerkkeinä virka-avun antamisesta toimii ensihoidolle suuntautuva virka-apu, joka liittyy yleensä potilaan siirtämiseen tai luokse pääsyyn. Poliisia avustetaan yleisimmin vesistöetsinnöissä sekä vainajan siirrossa. Vastavuoroisesti muut viranomaiset antavat virka-apua pelastustoimelle, sitä tarvittaessa.

Tarpeet ja tavoitteet

Virka-avun antamisesta, menettelytavoista ja korvauksista tulisi olla yhtenäinen linja YT-alueen pelastuslaitoksilla.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos antaa toimialaansa liittyvää tarkoituksenmukaista virka-apua muille viranomaisille, jos omat resurssit sen mahdollistavat, eikä toiminta vaaranna pelastuslaitoksen lakisääteisen tehtävän hoitamista.

Virka-avun korvauksissa noudatetaan pääsääntöisesti pelastuslaitoksen palveluhinnastoa.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen yhteistyöviranomaisten kanssa laaditut sopimukset tulee päivittää palvelutasokauden aikana.

- 4.2.6 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kansainvälinen pelastustoiminta on lainsäädäntöön tai valtiosopimukseen perustuvaa avun antamista tai vastaanottamista tilanteessa, jossa kohtaan omat voimavarat eivät riitä ihmisen tai luonnon aiheuttaman katastrofi- tai suuronnettomuustilanteen hallintaan saamiseksi.

Sisäministeriö vastaa Suomessa avunannon koordinaatiosta ja ylläpidosta. Suomessa Pelastusopisto vastaa kansainväliseen pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden kouluttamisesta, rekrytoinnista ja muodostelmien logistiikasta. Pelastusopisto toimii työnantajana EU-pelastuspalvelumekanismiin kuuluvissa kansainvälisissä tehtävissä. Avustustehtävien operatiivinen henkilöstö muodostetaan pääosin pelastuslaitosten henkilöstöstä.

Kainuun pelastuslaitoksen HNS-suunnitelman laatiminen on aloitettu, mutta YT-alueen pelastuslaitosten kesken on suunniteltu yhteisen HNS-suunnitelman laatimista.

Lapin-, Pohjois-Pohjanmaan- ja Kainuun pelastuslaitoksen perustivat vuonna 2019 yhteisen ART-pelastusjoukkueen (Finnish Arctic Rescue Team). Jokainen pelastuslaitos on varannut ART-pelastusjoukkueeseen vähintään 1+3+12 vahvuisen henkilöresurssin. Jokainen pelastuslaitos on sitoutunut lähettämään ART-tehtävään vähintään 0+1+3 vahvuisen pelastusryhmän, jos joku pelastuslaitos sitä pelastustehtävään pyytää. Pelastuslaitosten ART-henkilöt osallistuvat toimintaan oman toimensa ohessa. Jokainen pelastuslaitos vastaa sopimuksen perusteella oman ART-ryhmänsä kustannuksista.

Pohjois-Suomen pelastuslaitosten alueella on vuonna 2021 EU- ja pelastuslaitosten rahoituksella hankittuja HCP-suurtehopumppuja (High Capacity Pumping). Pumppujen EU-rahoitus edellytti, että pumppuyksiköt ja käyttöön koulutetut henkilöt muodostavat EU:n pelastuspalvelumekanismiin HCP-moduulin. HCP-moduuli tulee olla käytettävissä kansainvälisessä pelastustoimintaan liittyvissä avunantotehtävissä. Pelastuspalvelumekanismiin liittyminen edellyttää sertifiointiprosessin mukaista koulutusta sekä harjoituksia. Sertifiointiprosessi on suoritettu loppuun syyskuussa 2023 Puolassa ja HCP-moduuli on tällä hetkellä osa Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismia.

HCP-moduuli on ennalta määritelty kalusto- ja henkilöstökokonaisuus, jonka tulee täyttää tietyt suorituskriteerit. Sertifiointi on voimassa viisi vuotta, jonka jälkeen päätetään jatkosta yhteistyössä muiden toimintaan osallistuvien pelastuslaitosten kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Avun vastaanottamiseen liittyvä HNS-suunnitelma olisi järkevää laatia yhteistyössä ART-pelastuslaitosten kesken.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos osallistuu kansainväliseen pelastustoimintaan ART-joukkueen ja HCP-moduulin avulla.

Pelastuslaitos ylläpitää ART-toimintaa ja sen yhteistyösopimuksessa luvattua resurssia.

Pelastuslaitos tiivistää yhteistyötä YT-alueen pelastuslaitosten kanssa kansainvälisen pelastustoiminnan osalta palvelutasokaudella.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia palvelutasokauden aikana ART-toimintaan osallistuvien henkilöiden jatkuvasta koulutuksesta. ART-toimintaan tulee rekrytoida ja kouluttaa lisää oman pelastuslaitoksen henkilöstöä.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

4.3.1 Hälytysohje

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksella on oltava hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä (pelastuslaki 379/2011 33&). Ohje on laadittava yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Pelastuslaitoksen hälytysohjeet ja vasteet on laadittu suoraan ERICA-tietojärjestelmään pelastustoimen tehtävänkäsittely hätäkeskuksessa -ohjeen mukaisesti. Ohjetta sovelletaan pelastustoimen riskinarviointiin, tehtävien käsittelyyn sekä tehtävien kiireellisyyden määrittämiseen. Pelastuslaitoksen hälytysohjeessa huomioidaan yksiköiden hyödyntäminen niin, että kohteeseen hälytetään lähin tarkoituksenmukainen yksikkö, vaikka se olisi toiselta pelastustoimen alueelta. Pelastustoiminnan johtaja hälytetään aina siltä alueelta, jossa onnettomuus on saanut alkunsa.

Hälytysvasteissa huomioidaan lähimmän ja tarkoituksenmukaisimman yksikön periaate, sekä tarvittava resursoinnin etupainotteisuus.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitos vastaa hälytysohjeen yhteensovittamisesta Hätäkeskuslaitoksen ja YT-alueen pelastuslaitosten kanssa.

Päätös palvelutasosta

Hälytysohjetta ylläpidetään ja tarkastellaan jokaisen tehtävälajin osalta sekä korjataan tarvittaessa siten, että saadaan hälytettyä tarkoituksenmukainen vaste, joka vastaa tehokkaan pelastustoiminnan vaatimukseen.

Yhteistyöalueiden muodostamisen myötä tullaan sovittamaan yhteistyöalueen pelastuslaitosten vastesuunnittelua yhdenmukaisempaan suuntaan, huomioiden myös kansalliset vaatimukset.

Kehittämistarve

Ruuhkatilanteiden hallintaa tulee kehittää hätäkeskustietojärjestelmän ja YT-alueen tilannekeskuksen avulla. Tämä vaati oman henkilöstön kouluttamista.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitosten keskinäisestä avunannosta on sovittu Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kesken, erillisillä yhteistyösopimuksilla.

Tarpeet ja tavoitteet

Yhteistyön tiivistämistä Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kesken tulee jatkaa ja kehittää uusia yhteistyömuotoja. Näitä ovat esimerkiksi tilannekeskustoiminta ja pelastuslaitosten erikoistuminen eri pelastustoiminnan alueille sekä CBRNE-mittaustoiminta.

Päätös palvelutasosta

Pohjois-Suomen pelastuslaitosten yhteistyösopimukset päivitetään palvelutasokauden aikana.

Pelastuslaitos sopii palvelutasokaudella YT-alueen tilannekeskuspalveluista Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kanssa.

Pelastuslaitos sopii palvelutasokaudella kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvistä- sekä poikkeusolojen toimintaan liittyvistä valmiuksista Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kesken.

Kehittämistarve

Pelastuslaitosten yhteistyösopimukset tulee päivittää palvelutasokauden aikana.

4.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat pelastuslain mukaan velvollisia osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja toimialaansa soveltuvaan pelastustoimintaan, säädöksissä tarkemmin määritellyllä tavalla. Näistä viranomaisista Hätäkeskuslaitos osallistuu lähes kaikkiin pelastustoimen tehtäviin. Myös ensihoito ja poliisi ovat mukana suuressa osassa pelastustoimen tehtäviä. Pelastustoimen tehtäville osallistuu myös esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon, puolustusvoimien, rajavartioston ja sosiaalihuollon viranomaisia.

Pelastustoiminnan johtajan toimivaltaan kuuluu pelastuslain perusteella mahdollisuus määrätä muita henkilöitä osallistumaan pelastustoimintaan, sekä antamaan käytettäväksi pelastustoimintaan soveltuvaa kalustoa.

Pelastuslaitos osallistuu yhteistyön suunnitteluun esimerkiksi Kainuun valmiusfoorumin avulla. Pelastuslaitos tekee yhteistyön suunnittelua muun muassa ELY-keskuksen, sähkölaitosten, Kainuun järvipelastusseuran, eri vapaaehtoisjärjestöjen ja metsähallituksen kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Yhteistyötä eri viranomaisten kesken tulee lisätä. Yhteistyön suunnitteluun on otettava mukaan viranomaisten lisäksi mm. kunnat ja vapaaehtoisjärjestöt. Kainuun alueella käytettävissä olevien resurssien ennalta kartoittaminen lisää pelastustoimen ja koko Kainuun valmiutta vastata suuronnettomuuksiin, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin. Tilannekuvan ylläpitoon eri toimijoiden kesken, esimerkiksi häiriötilanteissa, tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos huolehtii, että kaikilla tarpeellisilla turvallisuuteen liittyvillä toimijoilla on mahdollisuus osallistua yhteistyön suunnitteluun Kainuun alueella.

Pelastuslaitos ylläpitää tarvittavia yhteistyösopimuksia ja osallistuu omalta osaltaan turvallisuuteen liittyvään yhteistyön suunnitteluun.

Kehittämistarve

Hyvinvointialueiden käynnistyttyä, on pelastustoimen ja muiden toimijoiden väliset yhteistyösuunnitelmat ja yhteistyön rakenteet uudistettava vastaamaan nykyistä tilannetta.

4.3.4 Onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimintaa varten on laadittava pelastuslain- sekä pelastustoiminnan suunnitelmia koskevan asetuksen mukaiset suunnitelmat.

Kainuun pelastuslaitos on laatinut johtamissuunnitelmat riskiarvion perusteella päätettyihin kohteisiin. Erytystä vaaraa aiheuttaviin kohteisiin on laadittu ulkoiset pelastussuunnitelmat. Pelastustoiminnan johtamisen osalta pelastuslaitos on laatinut johtamissuunnitelman. Johtamissuunnitelmassa on käsitelty pelastustoiminnan muodostelmien johtaminen, valmiuden kohottamisen periaatteet sekä operaatiokeskustoiminta.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoimen suunnitelmien ja pelastustoiminnan johtamiseen liittyvän johtamisjärjestelmän on oltava valtakunnallisten periaatteiden mukaisia. Johtamissuunnitelma on palvelutasokaudella päivitettävä vastaamaan YT-alueen johtamisjärjestelmää.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos pitää yllä johtamissuunnitelmia riskiarvion avulla päätetyistä kohteista.

Pelastuslaitoksen johtamissuunnitelma yhteensovitetään palvelutasokaudella YT-alueen pelastuslaitosten kesken.

Kehittämistarve

Johtamissuunnitelmissa tulee huomioida myös toiminta poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun hyvinvointialueella on viisi pelastuslain tarkoittamaa erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta, joihin on laadittu asetuksen 1286/2019 mukaiset ulkoiset pelastussuunnitelmat. Suunnitelmissa on määritelty ne toimenpiteet, joiden avulla voidaan mahdollisen onnettomuuden sattuessa hallita niiden seurauksia mahdollisimman tehokkaasti. Suunnitelmien laadintavaiheessa on vaara-alueella asuvia ihmisiä kuultu. Kuuleminen on hoidettu yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Kohteissa harjoitellaan yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa kolmen vuoden välein.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia riittävästä henkilöresursseista ulkoisten pelastussuunnitelmien laadintaan ja asetuksen mukaisten harjoitusten järjestämiseen. Ulkoisista pelastussuunnitelmista järjestettävään koulutukseen on osallistuttava riittävällä tavalla.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos laatii ja tarvittaessa päivittää erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien laadinnasta ja harjoitusten toteuttamisesta vastaavat pelastuslaitoksen palomestarit.

Kehittämistarve

Erytystä vaaraa aiheuttavien kohteiden toimintaa tulee seurata ja suunnitelmia tarvittaessa päivittää toiminnan muuttuessa. Ulkoisten pelastussuunnitelmien laadinnassa pelastuslaitoksen tulee huomioida henkilöstöressurssien riittävä määrä ja osaamisen ylläpitäminen.

4.3.6 Muut pelastustoimen suunnitelmat (ei asetuksen edellyttämät)

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitos on laatinut runsaasti toimintaansa tukevia suunnitelmia. Pelastuslaitos on laatinut muun muassa seuraavat suunnitelmat ja ohjeet:

- Johtamisohje
- Metsäpalojen torjuntasuunnitelma
- Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma (laki öljyntorjunnasta)
- Sammutusvesisuunnitelma (pelastuslaki)
- Suuronnettomuussuunnitelma
- Myrskytuhojen torjuntasuunnitelma
- Tulvantorjuntasuunnitelma
- Viestiohje
- Viestintäsuunnitelma
- Lento-onnettomuussuunnitelma
- UAS-ohje
- Palontutkinnan ohjeistus
- Teleliikenteen valmiussuunnitelma
- Valvontasuunnitelma (pelastuslaki)
- Turvallisuusviestintäsuunnitelma

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitoksen tulee laatia ja päivittää tarpeelliset suunnitelmat, jotka tukevat toimintaa.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos laatii palvelutasokaudella YT-alueen kanssa yhteistyössä HNS-suunnitelman.

Pelastuslaitos päivittää yllämainitut suunnitelmat niissä määritellyin väliajoin tai jos siihen on muutoin aihetta.

Kehittämistarve

Pelastustoimintaan liittyvien suunnitelmien tulee olla yhteensovittavissa YT-alueen pelastuslaitosten kanssa. Suunnittelutyöhön suunnattu henkilöresursointi tulee huomioida pelastuslaitoksen virkarakenteessa.

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö Pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaitoksella työskentelee päätoimista ja toimenpidepalkkaista (jatkossa sopimushenkilöstöä) henkilöstöä. Osalla sopimushenkilöistä on henkilökohtainen sopimus hyvinvointialueen kanssa ja osalla sopimus on tehty suoraan palokuntayhdistykseen, jonka kanssa hyvinvointialue on tehnyt sopimuksen.

Kainuun pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön kokonaismäärä on tällä hetkellä 84 henkilöä. Näistä henkilöistä on pelastustoimintaan nimettyjä yhteensä 65 henkilöä. Sopimushenkilöstöä käytetään pelastustoiminnassa tukemaan vakituisten henkilöiden resurssivajetta. Sopimushenkilöitä voidaan käyttää myös erilaisten tapahtumien yhteydessä tukemaan turvallisuusviestinnän tehtävää.

Pelastuslaitoksen valmiuden osalta sopimushenkilöiden käyttäminen pelastustehtävillä on välttämätöntä. Kainuun alueella toimenpidepalkkaisia henkilöitä työskentelee kaikilla paloasemilla, pois lukien Kajaanin paloasemalla. Sopimushenkilöiden lähtöaikavaatimus (30min) ei mahdollista heidän käyttöönsä ainoana resurssina kiireellisissä pelastustoimen tehtävissä.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastustoimen resurssipula on johtanut vakavaan vajeeseen Kainuun pelastuslaitoksen henkilöstössä. Pelastustoimen virkoihin ei saada tällä hetkellä riittävästi kelpoisuuden omaavia hakijoita. Tätä vajetta on jouduttu täyttämään palkkaamalla sopimushenkilöitä viransijaisiksi avoinna oleviin virkoihin. Tämä järjestely vähentää saatavilla olevien sopimushenkilöiden määrää ja aiheuttaa osaamisvajetta pelastustoimen muissa lakisääteisissä tehtävissä. Näitä ovat esimerkiksi valvonta- ja turvallisuusviestintätehtävät.

Sopimushenkilöiden määrä on vähentynyt Kainuussa vuosittain ja jatkuvasta rekrytoinneista huolimatta heidän lukumääränsä vähenee vuosittain rajusti. Toiminnassa mukana olevien sopimushenkilöiden määrä on puolittunut viimeisen viiden vuoden aikana.

Syyt sopimushenkilöiden määrän vähentymiseen ovat yhteiskunnallisia ja paikallisia. Nuorten muuttaminen kasvukeskuksiin, toiminnan vaatimukset, oman päätyön sitovuus ja ajankäyttö vaikuttavat omilta osiltaan toimintaan liittymiseen negatiivisesti.

Sopimushenkilöiden vähäinen määrä yhdistettynä koko pelastustoimen resurssipulaan vaikuttaa heikentävästi pelastuslaitoksen palveluntuotantokyvyn tulevana vuosina vielä nykyistä enemmän.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos käyttää sopimushenkilöstöä pelastustoiminnassa päätoimisten henkilöiden muodostaman resurssin tukena.

Pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön toimintaa tuetaan ja kehitetään.

Sopimushenkilöiden määrää pyritään lisäämään palvelutasokaudella.

Kehittämistarve

Sopimushenkilöitä pyritään rekrytoimaan lisää toimintaan. Olemassa olevan sopimushenkilöiden muodostaman resurssin koulutuksesta ja osastamisesta tulee huolehtia.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimen viranomaisten tulee pelastuslain (379/2011) 52 § mukaisesti edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastustoimen sopimushenkilöt ovat osa pelastustoimen vapaaehtoistointa. Vapaaehtoistoimijoihin luetaan myös esimerkiksi SPR, Vapaaehtoinen pelastuspalvelu VAPEPA, Järvi- ja meripelastusseurat, Maanpuolustus- koulutus RY, WWF:n ympäristövahinkojen torjuntaorganisaatio. Pelastustoimen ja vapaaehtoisjärjestöjen välinen yhteistyö on tärkeässä roolissa turvallisuusviestinnässä mutta myös pelastustoiminnan tukemisessa, esimerkiksi suuronnettomuuksissa. Vapaaehtoistoimijoiden kanssa pidetään muun muassa yhteisharjoituksia ja toimintaa on tuettu myös kalustollisesti.

Tarpeet ja tavoitteet

Vapaaehtoisten toiminnan edistämisen tärkeimpänä tavoitteena on varmistaa, että pelastustoimea avustaa tehokas ja osaava sopimushenkilöiden joukko. Muiden vapaaehtoistoimijoiden osalta yhteistyötä ja turvallisuuden suunnittelua tehdään myös heidän toimintansa huomioiden. Tämä parantaa yhteiskunnan valmiuksia selviytyä esimerkiksi suuronnettomuus ja häiriötilanteista.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos huomioi vapaaehtoisten toiminnan turvallisuuteen liittyvässä suunnittelussa resurssiensa puitteissa.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä vapaaehtoistoimijoiden kanssa ja tukee heidän toimintaansa.

Pelastuslaitos pitää yllä vapaaehtoistoimijoiden yhteystietorekisteriä ja hyödyntää heidän suorituskykyään omassa toiminnassaan.

Kehittämistarve

Kainuun vapaaehtoistoimijoiden resurssit, joita voidaan hyödyntää pelastustoiminnassa, tulee selvittää palvelutasokaudella. Vapaaehtoisjärjestöjen kanssa tehdyt sopimukset tulee päivittää palvelutasokauden aikana.

4.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaki (379/2011) määrää, että sopimushenkilöstön savusukeltajille ja muuhun raskaaseen työhön pelastustoiminnassa osallistuville on järjestettävä tehtäviin edellytykset ja määräyksissä tarkemmin määritellyt terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut.

Pelastuslaitos vastaa henkilöstön terveystarkastuksista. Sopimushenkilöiden terveystarkastukset ja testaamiset hoidetaan vastaavalla tavalla kuin vakinaisten pelastustoiminnassa mukana olevien osalta. Tarkastusten sisältö vaihtelee henkilön iän ja tehtävän vaativuuden mukaisesti.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitos seuraa palvelutasokaudella henkilöstön toimintakykyä ja huolehtii terveystarkastusten järjestämisestä sekä työturvallisuudesta.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos vastaa palvelutasokaudella päätoimisten ja sopimushenkilöiden terveystarkastuksista.

Pelastuslaitos seuraa palvelutasokaudella henkilöstön toimintakykyä ja huolehtii työturvallisuudesta.

Kehittämistarve

Mahdollisuuksia parantaa työturvallisuutta tulee kartoittaa muun muassa selvittämällä vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien käyttöä.

4.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastuslaissa sekä asetuksessa pelastustoimesta on säädetty toimintaan osallistuvan sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutusvaatimuksista. Pelastusopiston vahvistaa sopimushenkilöstön peruskurssien opintosuunnitelmat. Koulutusta järjestetään myös viikkoharjoituksissa sekä muissa pelastustoimintaan suunnatuissa täydennyskoulutuksissa.

Pelastuslaitos on laatinut koulutussuunnitelman, jota ylläpitää koulutuksesta vastaava henkilö. Osaamisen kehittäminen on henkilöstön osalta jatkuvaa.

Tarpeet ja tavoitteet

Sopimushenkilöstön koulutuksen tarkoituksena on kehittää ja ylläpitää pelastustoiminnassa vaadittavia taitoja sekä tietoja. Jatkuvilla osaamisen kehittämisellä varmistetaan riittävä toimintavalmius ja osaaminen koko toimintaympäristön alueella. Sopimushenkilöstö osallistuu pelastustoimintaan lähes koko alueella, joten osaaminen ja toimintakyky on oltava hyvällä tasolla.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos huomioi sopimushenkilöstön koulutuksen jatkuvuuden koulutussuunnitelmassa.

Sopimushenkilöstölle järjestetään vuosittain riittävä määrä Pelastusopiston opetussuunnitelman mukaisia kursseja.

Sopimushenkilöstön osaamisen kehittämisessä huomioidaan yhteiskunnalliset muutokset.

Kehittämistarve

Osaamisen kehittämisessä tulee huomioida yhteiskunnalliset muutokset, kuten liikenteen sähköistyminen, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautuminen sekä digitalisaatio.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelu

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimen viranomaisten varautumisesta ja valmiussuunnitteluvaikeuksista säädetään pelastuslain (379/2011) 2 §, jonka mukaan toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava myös toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin (379/2011), 64 §. Varautumiseen sisältyviä etukäteen tehtäviä valmisteluja ovat mm. väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaus ja kouluttaminen, johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustaminen ja ylläpitäminen, varautuminen valmiuslain 121 §:ssä tarkoitetun väestön siirtämisen toteuttamiseen sekä huolehtia muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä. Muita vastaavia toimenpiteitä ovat mm. varautuminen valmiuslain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaan humanitaaristen tehtävien suorittamiseen, joidenka tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Lisäksi pelastustoimen viranomaisten tulee huolehtia niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

Väestönsuojelulla tarkoitetaan aseellisen hyökkäyksen johdosta tapahtuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojelu sotilaallisen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Hyvinvointialueen pelastustoimen tulee varautua hoitamaan väestönsuojelutehtäviä, jotka on esitetty Geneven yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa. Väestönsuojeluun varautuminen tapahtuu suurelta osin normaaleja varautumisen toimenpiteitä hyödyntäen. Hyvinvointialueen pelastustoimi varautuu erilaisiin uhkiin ja häiriötilanteisiin ennakkoon tehdyin etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaen tehtävien mahdollisimman häiriöttömän hoitamisen kaikissa turvallisuustilanteissa.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten väestönsuojelutilanteisiin varautuminen perustuu normaaliolojen toimintamalleihin. Tavoitteena on ollut laatia mahdollisimman yksinkertainen ja tapahtuman

erityispiirteiden mukaan skaalautuva toimintamalli siten, että toiminnan käynnistäminen on mahdollista aloittaa tarkoituksenmukaisessa toiminta- valmiusajassa.

Kainuun hyvinvointialueella sekä myös useilla muilla hyvinvointialueilla on käytössä kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli antaa perusteet myös väestönsuojelutoiminnalle ja sen suunnittelulle.

Merkittävä osa väestönsuojaamisen toimenpiteistä toteutetaan kansalaisten omatoimisen varautumisen toimintojen ylläpitämisen ja kehittämisen sekä varsinaisten toimenpiteiden toteuttamisen myötävaikutuksella. Omatoiminen varautuminen on kansalaisten, yritysten, organisaatioiden ja taloyhtiöiden valmistautumista erilaisia onnettomuuksia, erityistilanteita ja poikkeusoloja varten. Omatoimisen varautumisen organisaatiot toimivat viranomaisten ohjeiden mukaisesti pyrkien kuitenkin säilyttämään itsenäisen oman toimintakyvyn mahdollisimman pitkään. Omatoimisen varautumisen toimenpiteitä toteutetaan mm. asuinkiinteistöissä, yrityksissä sekä laitoksissa, jossa varautumistoimenpiteiden suunnittelu on kiinteä osa normaalioloissa toteutettavaa häiriötilanteiden hallintaan sisältyviä jatkuvuudenhallinta -ja varautumisen toimenpiteiden suunnittelua sekä pelastussuunnitelman sisällöllisen laadintaprosessin toteuttamista.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen päätavoitteena on pyrkiä turvaamaan pelastustoimen viranomaisten vastuulle muodostuva palveluntuotanto (jatkuvuudenhallinta) ja riittävä suorituskyky kaikissa turvallisuustilanteissa sekä mahdollisessa poikkeusolojen tilanteessa Kainuun maakunnan alueella.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitokselta puuttuu sellainen henkilö, jonka vastuulla olisi varautumisen ja väestönsuojelutehtäväkokonaisuuden koordinointi, sen kokonaisuuden hallinta ja suunnittelutehtävien toteuttaminen sekä sidosryhmäyhteistyöstä. Näitä tehtäviä on aiemmin pyritty koordinoimaan valmiuspäällikön toimesta ja tehtäviä on hajautettu osaksi päällystöviranhaltijoiden muita työtehtäviä. Varautumiseen liittyvien tehtävien erityisenä haasteena on ollut niihin liittyvä erityisosaaminen ja kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeän sidosryhmäyhteistyön toteuttaminen.

Kainuun pelastuslaitos on muuttanut 1.10.2019 alkaen yhden päällystöviranhaltijan tehtävänimikkeen valmiuspäällikön tehtävänimikkeeksi. Tehtävänimikkeen ja tehtäväsisällön muutos ovat osa Kainuun pelastuslaitoksen strategista henkilöstösuunnittelua henkilöstön kehittämissuunnitelman laadintaprosessia.

Kainuun pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2021–2025 sisältää varautumisen, valmiussuunnittelun sekä jatkuvuudenhallintatoimenpiteiden toteuttamista edellyttävän henkilöresursointia koskevan päätöksen (kohta 3.8.1). Päätöksen mukaisesti kokonaishenkilöresurssi muodostetaan seuraavan periaatteen mukaisesti; 2 HTV päätoimista varautumiseen kohdennettua henkilöä ja 1 HTV tuotetaan hajautetusti pelastuslaitoksen päällystön tai muun henkilökunnan toimesta.

Aluevaltuusto päättää väestönsuojeluun varautumisen edellyttämien pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien suunnitelmien laatimisesta, niiden päivittämisen aikavälistä ja tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos sisällyttää väestönsuojeluun varautumisen sekä toimenpiteiden toteuttamisen sisältyvän suunnittelun kiinteäksi osaksi pelastuslaitoksen suunnitelma-arkkitehtuuria ja palvelutasokaudella laadittavaa valmiussuunnitelmakokonaisuuden laadintaprosessia, joka integroidaan ja yhteensovitetaan Kainuun hyvinvointialueen valmiussuunnittelukokonaisuuden kanssa.

Pelastuslaitoksen väestönsuojelutilanteisin varautuminen perustuu normaaliolojen valmiuteen toimia tavanomaisissa onnettomuus, suuronnettomuus tai häiriötilanteissa. Väestönsuojelutilanteita varten valmiutta täydennetään uhka-arvion edellyttämällä lisätoimenpiteillä.

Väestönsuojelutilanteiden edellyttämä kokonaissuorituskyky muodostetaan kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalli periaatteiden mukaisella toimintatavalla (YTS 2017, 7)

Kehittämistarve

Euroopan turvallisuustilanne muuttui merkittävästi ja jossakin määrin ehkä jopa pysyvästi, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa 2022. Hyökkäyssodan vaikutukset heijastuivat lähes välittömästi myös Suomeen, ja väestönsuojelun nykytilanne herätti paljon kysymyksiä niin kansalaisissa kuin viranomaisissakin. Kansalaisia kiinnosti erityisesti väestönsuojien kunnossapitoon ja niiden käyttökuntoon laittaminen sekä yleisten väestönsuojien sijainti. Viranomaisten ja kuntien viranhaltijoiden keskuudessa keskusteltiin mm. väestönsuojelutehtävistä ja vastuista sekä varautumiseen ja väestönsuojeluun sisältyvien suunnitelmien päivitystarpeista.

Varautumiseen ja väestönsuojeluun sisältyvien tehtävien ja suunnitelmien sisältöjen yhteensovittamisen osalta pelastustoimen viranomaisille muodostuu erittäin laaja ja kompleksinen tehtäväkokonaisuus. Pelastustoimen viranomaisen tehtävänä on yhteen sovittaa vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien toiminta ja suunnitelmat sekä valvoa väestönsuojeluvälmiuden ylläpitoa. Väestönsuojeluun liittyvä suunnittelu edellyttää pelastustoimen viranomaisilta laaja-alaista sekä pitkäkestoista suunnitteluyhteistyötä, jota toteutetaan verkostomaisesti sidosryhmäyhteistyön keinoin eri toimijatahojen kanssa. Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelutehtävien toteuttaminen eivät ole erillinen ja normaalista arjen palveluntuotannosta irrallaan oleva kokonaisuus, vaan toiminnoilla on merkittävä keskinäisriippuvuus pelastustoimen päivittäistä palveluntuotannon sekä suorituskyvyn muodostumiseen sisältyvien osa-alueiden välillä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen viranomaisten vastuulle kuuluvien jatkuvuudenhallinnan, varautumisen, valmiussuunnittelun sekä väestönsuojelutoimenpiteiden suunnittelu, yhteensovittaminen sekä toteuttaminen edellyttävät merkittävää lisähenkilöresursointia. Perusteena ovat mm. seuraavat tekijät: Euroopan alueen ja myös Suomen turvallisuuden toimintaympäristön merkittävä muutos ja muutoksen heijastevaikutuksena varautumista ja väestönsuojelua koskeva normiohjaus on lisääntynyt merkittäväällä tavalla. Lisääntyvällä normiohjauksella on pyritty tarkentamaan pelastusviranomaisille muodostuvien varautumisen ja väestönsuojelutehtävien sisällöllistä toteuttamista sekä suorituskyvyn muodostumiseen kansallisesti yhteensopivaksi, toimintaympäristön erityispiirteet huomioiden.

Vastatakseen turvallisuustilanteen sekä lisääntyneen normiohjauksen tarpeeseen, on Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen kyettävä resuroimaan varautumisen tehtäviin kohdennetun päätöisen henkilökunnan kokonaislukumääräämäärä siten, että tehtävien toteuttamiseen on käytettävissä 2 HTV päätoimista varautumiseen kohdennettua henkilöä, jonka

lisäksi 1 HTV tuotetaan hajautetusti pelastuslaitoksen päällystön tai muun henkilökunnan toimesta.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimi on vastannut vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ovat lainsäädännön perusteella normiohjattu ja tehtäväkokonaisuudet ovat lähtökohtaisesti samansisältöisiä kuin tavanomaisissa onnettomuustilanteissa, suuronnettomuustilanteissa ja normaaliolojen häiriötilanteissakin. Pelastustoimi on lähtökohtaisesti suunnitellut toiminnan siten, että väestönsuojelutehtäviin liittyvät sammutus- ja pelastustoiminta pyritään järjestämään niillä resursseilla ja kalustolla, jotka ovat pelastuslaitoksen käytössä myös normaalioloissa. Väestönsuojelutehtävien tukemiseen tarvittava lisähenkilöresurssitarve on huomioitu ja suunnittelu perustuu normaalin arjen palveluntuotannosta skaalautuvaan toimintamalliin, joka sisältää väestönsuojelutehtävien osalta myös valmiuslain 1552/2011, 95 §:ssä määritellyn mukaiset työvelvollisten käyttöön saamisen mahdollisuuden.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on laatinut yhteistoimintasopimuksia eri turvallisuusviranomaisten sekä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyösopimuksien laadinnan yhteydessä on pyritty mahdollisuuksien mukaan huomioimaan myös väestönsuojelutehtävien toteuttamiseen tarvittavan suorituskyvyn muodostuminen sekä eri toimijoiden suunnitelmien yhteensopivuus.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on laatinut yhteistyössä alueen kuntien sekä muiden keskeisten toimijoiden kanssa evakuointisuunnitelman väestön suojaamisesta ja suojaväestön toteuttamisesta sekä suunnitelman väestön tai sen osan siirtämisestä pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamisesta turvalliselle alueelle. Suunnitelman laadintaan osallistivat soveltuvin osin valtionhallinnon turvallisuusviranomaiset, hallinnonalan erityispiirteiden mukaisella toimintatavalla.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii aktiivisesti erilaisissa verkostoissa ja tukee varautumisen, valmissuunnittelun sekä väestönsuojeluun sisältyvien suunnitelmien yhteensovittamisen toimenpiteitä kunta,

maakunta ja aluetasolla. Kainuun maakunnan alueen kokonaisturvallisuuden ja väestönsuojelutehtävien sekä suunnitelmien yhteensovittaminen toteutetaan ensisijaisesti Kainuun valmiusfoorumin yhteistyöverkostoissa yhdessä sopien, foorumin toimintasuunnitelmassa määriteltyjen toimintaperiaatteiden mukaisella toimintatavalla.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien sekä suunnitelmien yhteensovittaminen perustuvat normaaliolojen valmiusteen toimia tavanomaisissa onnettomuustilanteissa, suuronnettomuustilanteissa sekä häiriötilanteissa. Väestönsuojelutehtävien toteuttamista varten normaaliolojen valmiutta täydennetään uhka-arvioiden edellyttämillä lisätoimenpiteillä. Poikkeusoloissa toimintoja voidaan tarvittaessa joutua priorisoimaan ja asettamaan tärkeysjärjestykseen, jolloin vapautuvia resursseja voidaan kohdentaa välttämättömien toimintojen tukemiseen sekä toimintojen ylläpitämiseen.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimi pyrkii tunnistamaan Kainuun maakunnan alueella olevat ja väestönsuojelutehtäviin käytettävissä olevat voimavarat sekä niiden suorituskyvyn. Voimavarojen tunnistaminen sekä määrittäminen perustuvat aktiiviseen sidosryhmäyhteistyöhön muiden viranomaisten, Kainuun kuntien, elinkeinoelämän, järjestöjen sekä kunta-laisten kanssa.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen tavoitteena on liittää mahdollisimman tarkoituksenmukaisella ja normaalissa arjessa mukana olevalla toimintatavalla kiinteistön pelastussuunnittelu ja omatoiminen varautuminen osaksi Kainuun maakunnan alueen häiriötilanteista ja mahdollisesta poikkeusolojen tilanteesta sekä pelastustoimen vastuulle muodostuvista väestönsuojelutehtävistä suoriutumiseen tarvittavan kokonaisvaltaisen suorituskyvyn muodostamista.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos laatii palvelutasokaudella pelastuslaitoksen suunnitelma-arkkitehtuurin mukaisen valmiussuunnitelman siten, että laadinnan yhteydessä huomioidaan pelastuslain, valmiuslain, sisäministeriön ohjeen 26/2007 sekä sisäministeriön asetuksen 1363/2018 sisältövaatimukset.

Valmiussuunnitelman laadintaan sisältyvien väestönsuojelutehtävien ja suunnitelman laadinnan yhteydessä huomioidaan myös Kainuun

hyvinvointialueen sisäisen ohjauksen vaatimukset pelastustoimen oman hallinnonalan normiohjauksen sekä vaatimuksien lisäksi.

Pelastuslaitos pyrkii yhteensovittamaan Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen vastuulle muodostuvien väestönsuojelutehtävien sekä suunnitelmien yhteensopivuuden siten, että ne muodostavat yhdessä mahdollisimman tarkoituksenmukaisen sekä suorituskykyisen toimintakokonaisuuden yhdessä Kainuun kuntien sekä muiden Kainuun maakunnan alueen toimijoiden kanssa.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen tulee edelleen jatkaa tasavertaiseen kumppanuuteen perustuvaa verkostoyhteistyötä eri viranomaisten, sidosryhmien ja kuntalaisten kanssa.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa Kainuun valmiusfoorumin sihteerin tehtävistä. Kainuun valmiusfoorumin sihteerin tehtäväsisältö ja foorumin toimintamalli sekä foorumin tukena toimiva valmisteleva sihteeristö mahdollistavat luontaisen yhteistyöverkoston pitkäkestoisten prosessien ja väestönsuojelutehtävien toteuttamiseen sisältyvien suunnitelmien yhteensopivuuden varmistamisen osalta.

4.5.3 Hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun hyvinvointialue on aloittanut toimintansa 1.1.2023. Näin ollen Kainuun hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatiota ei vielä valmisteltu siten, että väestönsuojeluorganisaatio olisi virallisesti vahvistettu. Lähtökohta kuitenkin on, että Kainuun hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatio muodostuu hyvinvointialueen normaalin arjen ja järjestämistä vastuullaan olevan palveluntuotannon hallinto- ja toimialuejaon mukaisesti.

Kainuun hyvinvointialueen hallinto- ja toimialuejaon mukaisesti pelastuslaitos sisältyy Akuuttihoito- pelastuksen palvelut toimialueeseen, jonka

muodostaa kaksi rinnakkaista palvelualueetta. Rinnakkaiset palvelualueet ovat Akuuttihoidon palvelualue ja Pelastus, riskienhallinta ja turvallisuuspalvelut palvelualue.

Lähtökohtaisesti Kainuun hyvinvointialueen toimialueet vastaavat toimialueen palvelutuotannon varautumisesta, kuten myös väestönsuojelutehtäviin varautumisesta sekä organisoitumisesta oman toimialueen erityispiirteiden mukaisesti. Poikkeuksen tähän periaatteeseen tekee kuitenkin pelastuslaitos, joka vastaa väestönsuojelutehtäviin varautumisesta sekä organisoitumisesta oman palvelualueen ja hallinnonalakohtaisen erityislainsäädännön sisältövaatimuksien mukaisesti.

Kainuun hyvinvointialueen varautumisen työryhmä tehtävänä on vastata konsernitason väestönsuojeluorganisaation sekä sisällön yhteensovittamisesta siten, että kokonaisuus on yhteensopiva Kainuun hyvinvointialueen (oikeushenkilö) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnonalakohtaisen lainsäädännön sisältövaatimuksien kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Väestönsuojeluorganisaatiot ja toiminnan toteuttamisen muoto muuttuivat merkittävästi vuoden 2023 alussa, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Suurin muutos väestönsuojeluorganisaatioiden muodostaminen ja toiminnan toteuttamiseen muodostui siitä, että kunnat eivät enää vastaa pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä sekä rahoittamisesta oman kuntansa alueella. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnonalojen yhdistyessä saman työnantajan ja 1.1.2023 toimintansa aloittaneiden hyvinvointialueiden alaisuuteen muodostaa myös väestönsuojeluorganisaatioiden ja toiminnan toteuttamisen osalta erittäin laajan ja monikompleksisen toimintakokonaisuuden. Pelastus- ja valmiuslain sisältämistä sekä Geneven sopimuksen mukaisista väestönsuojelutehtävistä suurin osa kuuluu hyvinvointialueen eri toimialojen tehtäviksi ja merkittävä osa niistä juuri pelastustoimen hallinnonalan tehtäväksi. Hyvinvointialueiden perustaminen tulee jatkossa josakin määrin helpottamaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnonalan varautumisen yhteensovittamista myös väestönsuojelutehtävien osalta, koska suurin osa tehtävistä toimii saman organisaation vastuulla.

Kainuun hyvinvointialueen (oikeushenkilö) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnonalakohtaisen erityislainsäädännön sisältövaatimuksien varautumisen ja väestönsuojelutehtävien organisointi edellyttää kuitenkin huomattavan paljon lisätyötä, valmistelua ja

poikkihallinnollisesta suunnittelua hyvinvointialueen sisällä sekä YT-alueella ja valtakunnallisena tasolla.

Kainuun hyvinvointialueen toimesta laadittava ja väestönsuojelutoimintaan liittyvä suunnittelu- ja organisoituminen on tällä hetkellä murrosvaiheessa ja pelastuslaitoksissa odotetaan uusia kansallisia ohjeita väestönsuojelutehtävien suunnittelun ohjaukseen osalta. Uudet ohjeistukset tulevat jatkossa antamaan tarkemmat tiedon siitä, millä tasolla väestönsuojeluun liittyvien suunnitelmien ja varautumisen tason hyvinvointialueilla tulee olla toteutettuna.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation muodostamiseen sisältyvä suunnittelu toteutetaan siten, että pelastuslaitoksella on hallinnonalakohtaisten ja pelastustoimen vastuulle muodostuvien tehtävien toteuttamiseen tarvittava, riittävän kokoinen ja organisoitu väestönsuojeluorganisaatio, joka on integroitu ja yhteensovitetty Kainuun hyvinvointialueen väestönsuojeluorganisaatiokokonaisuuden kanssa.

Kainuun hyvinvointialueelle on I-vaiheessa laadittu yksi yhteinen valmiussuunnitelma (yleinen osa). II-vaiheessa laaditaan toimiala- ja hallinnonalakohtaisen erityislainsäädännön vaatimuksien mukaiset valmiussuunnitelmat, jotka sisältävät kuvauksen väestönsuojeluorganisaation toimijoiden tehtävistä ja rooleista sekä merkittävistä sidosryhmistä ja resursseista. III-vaiheessa hyvinvointialueen kahden eri hallinnonalan valmiussuunnitelmien sisällöt yhteensovitetään siten, että suunnitelmat muodostavat mahdollisimman tarkoituksenmukaisen toimintakokonaisuuden sekä suorituskyvyn kaikissa turvallisuustilanteissa.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen tulee linjata koko hyvinvointialueen valmiussuunnitelma-arkkitehtuurin muodostamista sekä hallinnonalakohtaisesti toteutettavaa väestönsuojelun suunnittelua sekä väestönsuojeluorganisaation muodostamista siten, että linjaus mahdollistaa pelastuslaitoksen toimesta laadittavan väestönsuojelusuunnitelman laatimisen pelastustoimen hallinnonalakohtaisen erityislainsäädännön sisältövaatimukset huomioiden.

Kainuun hyvinvointialueen väestönsuojelun suunnittelua sekä väestönsuojeluorganisaation suunnittelua koskevat linjaukset tulee tehdä syksyn 2023 aikana, jolloin hallinnonalakohtaiset ja erityislainsäädännön mukaiset suunnitelmat kyetään laatimaan vuoden 2024 loppuun, ellei niiden laadinnalle esitetä aikaisempaa lakisäateistä veloitetta. Suunnitelman valmistamisen jälkeen pelastuslaitos päivittää oman hallinnonalan valmiussuunnitelman ja väestönsuojeluorganisaatio sisäisen ohjeistuksien mukaisesti.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Pelastustoimen viranomaisten väestönsuojeluun varautumisesta säädetään pelastus- ja valmiuslaissa. Pelastuslain mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin. Pelastuslain sisältämiä etukäteen tapahtuvia valmistelua ovat mm. väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön varaaminen poikkeusolojen tehtäviin.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on toteuttanut poikkeusolojen henkilövaraukset (VAP) oman henkilökunnan osalta vuonna 2022. Henkilövarausmenettely on toteutettu Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimiston sekä siviilipalveluskeskuksen kanssa. Henkilövaraaminen koskee pelastuslaitoksen päätoimista sekä toimenpidepalkkaista henkilökuntaa. Lisäksi pelastuslaitoksen henkilökuntaan kuuluvat yli 60- vuotiaat henkilöt sisältyvät pelastuslaitoksen varaamiin henkilöihin, vaikka heidän osaltansa ei toteuteta erillistä henkilövarausmenettelyä.

Pelastuslaitos pitää yllä oman henkilökunnan osalta pelastuslain 92 §:n mukaista henkilörekisteriä.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslaitos on valmiusorganisaatio, jonka on pyrittävä suorittamaan lakisäateiset tehtävät kaikissa yhteiskunnan turvallisuustilanteissa ja eri lainsäädännön voimassaollessa. Mahdollisessa poikkeusolojen tilanteessa pelastuslaitokselle voi muodostua erilaisten onnettomuuksien ja väestönsuojelutehtävien lisäksi huomattavan suuria tehtävämääriä, jotka voivat samanaikaisesti olla myös pitkäkestoisia. Näin ollen, pelastustoimen tehtäviin varattavan henkilömäärän tulisi olla mitoitukseltaan suurempi kuin pelastuslaitoksen kokonaishenkilökuntamäärä on normaalioloissa. Tämä pelastuslaitoksen henkilökunnan kokonaismäärää ja henkilövaraamista koskeva haaste on tunnistettava ja huomioitava Kainuun hyvinvointialueen

pelastustoimea koskevan valmiussuunnittelun yhteydessä asiaankuuluvalla vakavuudella.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos toteuttaa väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön sekä muun henkilökunnan henkilövaraamisen menettelyn pelastustoimen vastuulle muodostuvien tehtävien toteuttamiseksi myös poikkeusolojen tilanteessa.

Pelastuslaitos huomioi henkilövaraamisen menettelyä koskevan Kainuun hyvinvointialueen sisäisen ohjauksen vaatimukset pelastustoimen oman hallinnonalakohtaisten vaatimuksien lisäksi.

Henkilövaraamisen toimenpiteet toteutetaan Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimiston sekä siviilipalveluskeskuksen voimassa olevan ohjeistuksen mukaisella toimintatavalla ja taajuudella.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen tulee väestönsuojeluorganisaatiota koskevan suunnittelun yhteydessä mitoittaa vastuulleen kuuluvien tehtävien toteuttamiseen tarvittavien henkilöresurssien kokonaismäärä ja suorituskykyvaatimukset. Mikäli suunnittelun yhteydessä havaitaan, että pelastuslaitoksen palveluksessa ja henkilövaraamisen myötävaikutuksen käyttöön saatava henkilökuntamäärä ei ole riittävä, on puuttuvan henkilömäärän tai suorituskyvyn täydentämisen osalta tehtävä päätös jatkotoimenpiteistä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen tulee sopia Kainuun hyvinvointialueen kanssa henkilövaraamisen toimintamallista ja taajuudesta sekä pelastuslain 92 §:n mukaisen henkilörekisterin ylläpitämisestä sekä vastuusta.

4.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos kouluttaa väestönsuojelutehtäviin varatut henkilöt itse sisäisen koulutuksen keinoin. Tarvittaessa voidaan

järjestään täydentävää koulutusta henkilökunnalle, joilla on tavanomaista merkittävämpi rooli pelastuslaitoksen vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien toteuttamisessa. Lähtökohtaisesti väestönsuojelutehtäviin koulutautuminen toteutetaan Pelastusopiston järjestämien tutkinto- ja täydennuskoulutuksien sekä sopimushenkilöstölle kohdennettujen ja sivutoimisen henkilökunnan koulutusjärjestelmään sisältyvien kurssien kautta.

Väestönsuojelutoimintaa sekä siihen liittyvien suunnitelmien toimivuutta harjoitellaan vähintään kahden vuoden välein Pohjois-Suomen aluehallintoviraston (pelastustoimi ja varautuminen) toimesta järjestettävien valmiusharjoitusten sekä puolustusvoimien johdolla järjestettävien paikallisuuspuolustusharjoitusten (PAPU) yhteydessä. Pelastuslaitos osallistuu aikataulun, resurssien ja mahdollisuuksien mukaan myös muihin pelastuslaitoksen tai Kainuun maakunnan alueen varautumista ja valmiuden kehittämistä tukeviin harjoituksiin.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuussa sekä koko Suomessa tapahtuneet suuret ja pitkäkestoiset onnettomuudet ovat osoittaneet, että johtamiskykyisen henkilökunnan määrään ja osaamisen tasoon sekä johtamistoimenpiteiden toteuttamiseen sisältyvän suorituskyvyn muodostumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Pelastuslaitoksella tulee olla käyttävissään riittävä johtamistoimintaan ja johtamisen tukitoimintoihin soveltuvaa henkilökuntaa, jonka tarve kasvaa suuronnettomuuksissa ja erityisesti pitkäkestoisissa väestönsuojelutehtävissä.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on osoittanut, että pelastuslaitoksien väestönsuojeluun liittyvää pelastustoimintaa tulee kehittää myös rauniopelastustoiminnan osalta. Rauniopelastamisen suorituskyky tulee kehittää toimivaksi kokonaisuudeksi, jossa on otettu huomioon pelastuslaitoksen sisäisen koulutussuunnittelun ja viikkoharjoitusten toteuttamisen yhteydessä. Rauniopelastustoiminnan kehittämiseen liittyen pelastuslaitos lisää rauniopelastamiseen sisältyviä aihealueita (tuenta ja läpäisy) sisäisiin viikkoharjoituksiin ja selvittää mahdollisuutta rauniokoiratoiminnan tehostamisesta Kainuu maakunnan alueella. Tavoitteena on kyetä tunnistamaan erilaisia toiminta- ja tukivaihtoehtoja siten, että rauniokoirakko-toiminta voitaisiin liittää kiinteämmäksi osaksi pelastuslaitoksen toimesta toteutettavaa rauniopelastustoimintaa.

Kainuun kuntien rooli pelastustoimen vastuulle kuuluvien väestönsuojelutehtävien toteuttamisessa on merkittävä. Kainuun kuntien käytössä olevat ja omistamat toimitilat sekä henkilökunta ovat tärkeässä roolissa väestönsuojelutehtävien toteuttamiseen tarvittavan kokonaissuorituskyvyn

muodostumisessa. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen viranomaisten tulee jatkossakin tehdä tiivistä yhteistyötä Kainuun kuntien kanssa ja järjestää hallinnonalan erityispiirteiden mukaista koulutusta kuntien henkilöstölle. Esimerkkinä voidaan mainita mm. alkusammutus, turvallisuuskävelyt sekä evakuointikeskus- toimintamallin mukaisten harjoitusten toteuttaminen.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen johtamistoimintaan ja johtamisen tukitoimintoihin sekä esikuntatyöskentelyyn soveltuvan henkilökunnan osaamista kehitetään koulutussuunnitelman mukaisesti.

Pelastuslaitoksen päällystö sekä muu henkilökunta osallistuu aktiivisesti pelastuslaitoksen sisäisiin sekä YT-alueen pelastuslaitoksille kohdennettuihin varautumisen koulutustilaisuuksiin.

Pelastuslaitos kehittää rauniopelastamisen suorituskykyä yhdessä YT-alueen pelastuslaitoksien kanssa ja lisää rauniopelastamisen yhtenä koulutusaiheena pelastuslaitoksen sisäiseen koulutussuunnitelmaan.

Kehittämistarve

Pelastuslaitoksella on rauniopelastukseen erikoistunut vahvennettu rauniopelastusryhmä vuoden 2024 loppuun mennessä (I-vaihe). Vahvennetun rauniopelastusryhmä muodostetaan Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluksessa olevasta henkilökunnasta ja koulutukseen valittaessa huomioidaan myös arktisessa pelastusjoukkueessa olevan henkilökunnan suorituskyvykkyydet ja kalusto. Tavoitteena on, että ensimmäisessä vaiheessa koulutettavan rauniopelastusryhmän jäsenet toimivat myös Kainuun pelastuslaitoksen sisäisinä kouluttajina ja suorituskyky liitetään osaksi pelastuslaitoksen normaalia koulutussuunnittelua ja viikkoharjoitusten toteuttamista vuoden 2025 (II-vaihe). Rauniopelastamisen suorituskyvyn kehittämiseen sisältyvää koulutusta laajennetaan edelleen vuonna 2026 ja tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytettävissään suorituskykyinen rauniopelastamisen joukkue vuoden 2026 loppuun mennessä (III-vaihe).

Rauniopelastustoiminnan kehittämiseen tullaan varaamaan riittävä materiaallinen resurssi sekä tehdään yhteistyötä vapaaehtoisen pelastuspalvelun rauniokoirakko-toiminnan sekä YT-alueen pelastuslaitoksien kanssa.

Väestönsuojeluun liittyvä koulutus liitetään osaksi koko hyvinvointialueen koulutussuunnittelua. Pelastuslaitoksen hallinnonalan erityispiirteiden ja lainsäädännön määritellyn mukaiset aihealueet kuvataan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmassa. Koulutussuunnitelmaan lisätään myös osio, jossa kuvataan toimenpidehenkilöstölle kohdennettujen viikkoharjoitusten painopisteet myös väestönsuojelutehtävien toteuttamisen osalta. Hyvinvointialueen yhteisten tehtävien, kuten suojaväistö ja väestönsiirtämisen toimenpiteisiin sisältyvän evakuointikeskuksen sisällön toteuttamiseen sisältyvien koulutustarpeiden kuvaus esitetään hyvinvointialueen yhteisessä koulutussuunnitelmassa, jotka laaditaan vuosittain.

4.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on julkaissut ja ottanut käyttöön 1.1.2023 alkaen uuden toimintayksikköjaon, joka on sama kaikissa turvallisuustilanteissa. Eteläinen toimintayksikkö muodostuu Kajaanin, Kuhmon ja Sotkamon kuntien alueesta. Pohjoinen toimintayksikkö muodostuu Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven ja Suomussalmen kuntien alueista.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johtamistoiminta poikkeusoloissa perustuu normaaliolojen johtamismalleihin ja normaalioloissa käytettäviin johtamisjärjestelmiin ja viestintävälineisiin. Pelastuslaitoksen johtamisvalmiutta kohotetaan uhkatilanteen vaatimuksien mukaisesti ja pelastuslaitos toimii häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa johtamisohjeen ja johtokeskuksen työjärjestyksen sisältökirjauksien mukaisella toimintatavalla.

Kainuun valmiusfoorumin toimesta on kehitetty tilannekuvan muodostamisen ja jakamisen toimintamallia maakunnan alueella. Olemme Kainuun valmiusfoorumin yhteisellä päätöksellä ”lukinneet” Kainuun maakunnan alueella mahdollisesti tapahtuvassa häiriötilanteessa sekä mahdollisessa poikkeusolojen tilanteessa käytettävän tilanneilmoituslomakepohjan. Näin toimivaltainen viranomainen saa käyttöönsä johtamistoiminnan toteuttamisen kannalta merkityksellisen tiedon mahdollisimman tarkoituksenmukaisessa muodossa.

Pelastuslaitoksen paloasemat ovat kriittisiä sähkönkäyttöpaikkoja, jotka verkonhaltijan on sisällytettävä varautumissuunnitelmaansa. Kriittisten sähkönkäyttöpaikkojen sähkönsaanti on ensisijaisesti pyrittävä turvaamaan yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden kannalta välttämättömien toimintojen ylläpitämiseksi (VnAsetus 981/2022).

Pelastuslaitoksen paloasemien varavoimajärjestelyt on toteutettu tasoajat-
telun mukaisesti ja paloasemien varavoimajärjestelyitä pyritään kehittä-
mään talouden mahdollistamien reunaehtojen puitteissa. tasot jakautuvat
seuraavasti: 1. Kiinteä varavoimakone, 2. Ulkoinen sähkönsyöttömahdolli-
suus ja siirrettävä varavoimakone, 3. Ei sähkönsyöttömahdollisuutta, eikä
siirrettävää varavoimakonetta.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen normaaliaikana käytössä olevat
viestintäjärjestelmät ja tietoverkot ovat lähtökohtaisesti käytössä myös
poikkeusolojen aikana. Pelastustoiminnan toteuttamiseen sisältyvän ope-
ratiivisen toiminnan viestintäjärjestelyjen perustana toimii viranomais-
verkko (VIRVE) sekä matkapuhelinverkot. Pelastuslaitoksella on käytös-
sään pelastustoimintaan sisältyvän johtamistoiminnan toteuttamiseen
sekä dokumentointiin sisältyvät ohjelmavellukset, jotka ovat kansalli-
sesti hyväksytyjä sekä yhteensopivia pelastustoiminnan johtamisjärjes-
tystä koskevan uudistuksen sisältövaatimuksien kanssa.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitoksen paloasemilla sijaitsevat johto-
keskustilat eivät lähtökohtaisesti täytä väestönsuojien rakenteellisia vaati-
muksia tai johtamistoimintojen tarvitsemia muita toimitiloja, jotka olisi
suojattu samoilta asevaikutuksilta kuin väestönsuojelutilat.

Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos on tunnistanut johtokeskustilojen
suojausta ja toimintakykyä koskevat haavoittuvuudet ja linjannut jatkotoi-
menpiteet voimassa olevan palvelutasopäätöksen sisältökirjauksissa seu-
raavasti. *Pelastuslaitoksen tavoitteena on järjestää pelastustoiminnan
johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista
myös poikkeusoloissa. (palvelutasopäätös 2021–2025)*

Pelastustoimen hallinnonalaan koskevat ja käyttöön tulevat ICT-ratkaisut
ovat uudistumassa merkittäväällä tavalla tällä palvelutasokaudella. Vies-
tintä- ja tietoverkkojen osalta pelastuslaitos siirtyy käyttämään kaikilla pa-
loasemilla julkisen hallinnon turvallisuusverkkoa (TUVE) vuoden 2023 lop-
puun mennessä. Viranomaisverkko VIRVE siirtyy uuteen teknologiaan, kun
uuden sukupolven ja vaihtuu uuteen Virve 2 -viranomaisviestintäpalve-
luun. Uudistuksia on tulossa myös ohjelmistopuolelle, kun viranomaisten

yhteinen kenttäjärjestelmä KEJO korvaa nykyisen PEKE-kenttäjohtamisjärjestelmän.

Kansallisesti pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää ollaan uudistamassa parhaillaan. Ehdotuksen mukaisessa asetuksessa säädetään, sellaisten valtakunnallisten – ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, joiden kokoamista on pidettävä välttämättömänä palveluiden saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurien kustannusten perusteella. Tavoitteena on, että johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius kootaan niiden viiden hyvinvointialueen järjestettäväksi, joiden alueella sijaitsee sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukainen yliopistollinen sairaala.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitoksen poikkeusolojen johtamisedellytyksien vaatimukset huomioidaan paloasemien tiloissa, järjestelmissä, viestintäverkoissa, kalustossa sekä henkilöstön määrässä ja osaamisprofiilissa.

Pelastuslaitoksen ICT-järjestelmät suunnitellaan, toteutetaan sekä käytönotetaan siten, että ne täyttävät pelastustoimen hallinnonalaa koskevan lainsäädännön mukaiset velvoitteet.

Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti valmiusharjoituksiin, joissa simuloidaan harjoitusskenaarion mukaisesti erilaisissa poikkeusolojen tilanteen johtamistoimintaa sekä poikkihallinnollisesti toteutettua viranomaisyhteistyötä sekä tilannekuvan jakamista

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen investointisuunnitelmaan 2024–2027 sisältyy Sotekeskushankkeet Sotkamon ja Suomussalmen kuntien sekä Kuhmon kaupunkien osalta. Suunnittelun yhteydessä huomioidaan ja varmistetaan poikkeusolojen johtamisedellytysten täytyminen siten, että paloasemien johtokeskustilat sijaitsevat väestönsuojan rakenteelliset vaatimukset täyttävässä suojatilassa. Pelastuslaissa määritellyn mukaisten poikkeusolojen johtamisedellytysten täytyminen huomioidaan ja varmistetaan myös voimassa olevan investointisuunnitelman jälkeen toteutettavissa paloaseman

saneerausta ja/tai rakentamista koskevien investointisuunnitelmien ja hankkeiden toteuttamisen yhteydessä.

Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen käytössä olevien ICT-järjestelmien siirtyminen viranomaisten käyttövelvoitteen mukaiseen korkeaan turvallisuusverkkoon toteutetaan vuosina 2023–2024. Siirtymisen yhteydessä noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä sekä mahdollista hallinnonalakohtaisesti laadittavaa muuta ohjeistusta ja aikatauluja sekä valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden koamisesta muodostuvia toiminnallisia tai sisällöllisiä vaatimuksia.

4.5.7 Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

Palvelutason nykytilan kuvaus

Valmiuslain (1552/2011) 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien, kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Tarpeet ja tavoitteet

Väestönsuojeluun varautuminen edellyttää eri viranomaisten laajaa yhteistoimintaa ja toimintojen yhteensovittamista. Valmiuslain 13 §:n mukaan kukin ministeriö yhteensovittaa varautumista omalla toimialallaan. Valtioneuvosto johtaa ja valvoo varautumista. Valtakunnallisen toimialakohtaisen yhteensovittamisen lisäksi tehtävien mahdollisimman hyvä hoitaminen poikkeusoloissa edellyttää myös varautumisen ja suunnittelun alueellista toiminnallisia kokonaisuuksia koskevaa yhteensovittamista.

Päätös palvelutasosta

Valtioneuvoston asetusten mukaiset pelastustoimen hallinnonalan yhteistyöryhmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalan alueellisen yhteistyöryhmän tehtäväsisällöt yhteensovitetaan ja integroidaan Kainuun hyvinvointialueen ohjausryhmän toimesta.

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialue huomioi valtioneuvoston asetuksen yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa (säädetään pelastuslain 379/2011, 65 §:n 6 momentin nojalla) sekä valtioneuvoston asetuksen hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin (säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 612/2021, 50 §:n 4 momentin nojalla) määriteltyjen yhteistyöryhmän sekä alueellisen yhteistyöryhmän tehtäväsisällöt.

4.5.8 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelutason nykytilan kuvaus

Laki hyvinvointialueesta (8 §) mukaisesti voi hyvinvointialue sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että sopimuksen tekemiseen osallistuvat kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtäväalaan.

Pelastuslain 65 §:n perusteella viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

Kainuun hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti aluevaltuusto päättää kokonaisturvallisuuden periaatteista. Aluehallitus päättää kokonaisturvallisuuden järjestämisen käytännön toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.

Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa kokonaisturvallisuuden hallinnan tehtävistä ja toimeenpanosta sekä raportoi aluevaltuustolle. Kainuun hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaavana viranhaltijan toimii hyvinvointialuejohtaja.

Tarpeet ja tavoitteet

Pelastuslain (27 §) säädettiin aiemmin pelastuslaitoksen antamasta tuesta alueen kunnille. Hyvinvointialueen käynnistyessä laki kumottiin ja siitä päättää jatkossa hyvinvointialue. Kainuun hyvinvointialueen tuesta alueen kunnille päättää hallintosäännön mukaisesti turvallisuusjaosto.

Kainuun hyvinvointialue on tunnistanut tarpeen tehdä sopimusperusteista yhteistyötä Kainuun kuntien kanssa ja turvallisuusjaosto on tehnyt päätöksen sopimuksen laatimisesta.

Päätös palvelutasosta

Turvallisuusjaosto on päättänyt jatkaa sopimusperusteisesta yhteistyöstä Kainuun kuntien kanssa ja valtuuttanut pelastusjohtajan tekemään siitä yhteistyösopimuksen Kainuun alueen kuntien kanssa (Kokous 22.2.2023, 15 § Kuntien varautumisen tukeminen)

Kehittämistarve

Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien välillä tehtävän sopimuksen sisällöllinen toteuttaminen edellyttää molemmilta sopijaosapuolilta yhteistyökykyä ja tasavertaiseen kumppanuuteen perustuvaa sidostyhmäyhteistyötä, jonka tavoitteena on Kainuun maakunnan alueen kokonaisturvallisuuden kehittäminen.

Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

Kainuun valmiusfoorumi

Palvelutason nykytilan kuvaus

Kainuun valmiusfoorumin tavoitteena on kyetä muodostamaan yhteinen poikkihallinnollinen näkemys (TAHTOTILA) varautumistoimenpiteiden keskeisistä kehittämistoimenpiteistä yhdessä Kainuun maakunnan alueella toimivien viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.

Yhteisenä tavoitteena on Kainuun maakunnan alueella tapahtuvien häiriötilanteiden sekä mahdollisesta poikkeusolotilanteesta suoriutumiseen tarvittavan suoritus – ja häiriönsietokyvyn kokonaisvaltainen kehittäminen.

Alueellisen varautumisen yhteensovittamistehtävässä ei ole kysymys johtamisesta, vaan yhdessä tekemisestä, jossa tarkoituksena on optimoida eri toimijoiden vastuulla olevaa toimintaa yhteisen päämäärän saavuttamiseksi (*Kainuun maakunnan toiminnan jatkuvuus*).

Kainuun valmiusfoorumin sihteerin tehtävistä vastaa Kainuun hyvinvointialueen pelastuslaitos.

Tarpeet ja tavoitteet

Kainuun valmiusfoorumin missiona on yhteistyön avulla kehittää Kainuun maakunnan alueen kokonaisturvallisuutta sekä kriisinsietokykyä kaikissa turvallisuustilanteissa. Toimintaperiaatteena on avoimeen ja tasavertaiseen kumppanuussuhteeseen perustuva verkostoyhteistyö. Verkostoyhteistyön tavoitteena on jakaa tietoa parhaista käytännöistä ja tehdä kehittämissyhteistyötä eri ihmisten sekä jäsenorganisaatioiden välillä (benchmarking).

Kainuun valmiusfoorumin sisällöllisen toiminnan tukemiseksi ja toimeksiannon toteuttamiseksi on muodostettu valmisteleva sihteeristö. Sihteeristössä on monipuolisesti edustettuina foorumin jäsenorganisaatioiden ja eri tehtäväalojen varautumisen asiantuntijoita.

Sihteeristö avustaa valmiusfoorumin sihteerä ja valmistelee valmiusfoorumin käsiteltäväksi tulevat asiat sekä panee osaltaan toimeen valmiusfoorumin tekemät päätökset. Valmiusfoorumille käsiteltäväksi tuotavat asiat valmistellaan yhteistyössä tarvittavien jäsenorganisaatioiden ja jäsenorganisaatioiden asiantuntijoiden kanssa. Sihteeristö toimii valmiusfoorumin puheenjohtajan alaisuudessa.

Kainuun valmiusfoorumin toimintamalli on vakiintunut ja Kainuun valmiusfoorumin toimintamalli on edistänyt merkittäväällä tavalla poikkihallinnollista sidosryhmäyhteistyötä ja Kainuun maakunnan alueen kokonaisturvallisuuden kehittämisen toimenpiteitä.

Päätös palvelutasosta

Pelastuslaitos toimii yhtenä Kainuun valmiusfoorumin jäsenorganisaationa.

Pelastuslaitos toimii hyvinvointialueella yhtenä kokonaisturvallisuuden yhteensovittajana.

Pelastuslaitos vastaa valmiusfoorumin sihteerin tehtävien toteuttamisesta Kainuun valmiusfoorumin toimintasuunnitelman mukaisesti.

Kehittämistarve

Kainuun valmiusfoorumin toimintasuunnitelman sisältökirjauksien mukaisen yhteistoimintamallin ja varautumisen sekä valmiussuunnitelmien sisältöjen yhteensovittaminen siten, että maakunnan alueen toimijat kykenevät suoriutumaan normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolotilanteen aiheuttamista häiriötekijöistä sekä kykenevät turvaamaan oman palveluntuotannon ydinprosessien toimivuuden mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kainuun valmiusfoorumin sihteerinä ja sihteeristön koollekutsujana toimii Kainuun valmiusfoorumin sihteeri, jonka tehtävä edellyttää henkilöstöresursointia 0,2 HTV/vuosi.

5 Kehittämissuunnitelma

Kainuun pelastuslaitoksen kehittämissuunnitelma täydentää pelastustoimen palvelutasopäätöstä ja siinä tuodaan esille palvelutason kehittämistarpeet ja kustannusvaikutukset.

Kehittämistoimenpiteet

Palvelutasopäätöksessä esiin nostetut kehittämistarpeet palveluntuotannossa pyritään palvelutasokaudella toteutettavilla kehittämistoimenpiteillä korjaamaan siten, että saavutetaan pelastuslaitoksen keskeisille toiminoille määritetty lainsäädännössä vaadittu taso. Palvelutasokauden kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen vaatii jaksottamista osatavoitteiksi.

Pelastustoimen toimintavalmius

Pelastustoimen alueen toimintavalmiutta kehitetään vertaamalla palvelutuotannon tasoa ja riskiruutujen tavoitettavuutta pelastuslaitoksen toiminta-alueella. Toimintavalmiudessa esiintyviin haasteisiin pyritään vastaamaan tarvittaessa parantamalla pelastustoimen välitöntä valmiutta A- ja B-luokan paloasemilla.

Työtuomioistuimessa on käsiteltävänä pelastuslaitosten varallaolokäytäntöjä koskeva valtakunnallinen työ- ja virkaehtosopimuksen tulkintaerimielisyys. Työtuomioistuimen nykyisten linjausten mukaan nykymuotoinen varallaolo ei ole EU:n työaikadirektiivin tai työaikalain ei voida jatkaa ja näin ollen valmiusjärjestelmässä on järjestettävä korvaava tapa ylläpitää riittävää kiireellisen pelastustoimen valmiutta.

Sopimushenkilöstö tärkeä osa pelastustoimen järjestelmää. Heitä tarvitaan erityisesti suuremmissa sekä ruuhka tilanteissa. Lisäksi aktiivinen sopimuspalokunta kannustaa paikallisia asukkaita hakeutumaan ammattialle. Näiden asioiden vuoksi sopimuspalokuntalaisten määrää pyritään aktiivisesti lisäämään.

Kustannusvaikutuksia ei ole huomioitu talousarviossa, joten toteutuksessa huomioidaan hyvinvointialueen taloudelliset viitekehukset.

Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslaitoksella selvitetään keinoja varmistetun johtamisen päivystysjärjestelmän aikaan saamiseksi Kainuun alueelle. Sillä tarkoitetaan

yleisjohtajuuden järjestämistä vaativiin moniviranomaistilanteisiin sekä riittävää johtamisresurssia vaativista tilanteista suoriutumiseen.

Esimiestyötä ja asemapalvelun johtamista kehitetään muuttamalla paloasemaryhmien esimiesten tehtävänimikkeet asemamestareiksi. Tehtävänimike kuvaa paremmin paloasemaryhmän esimiehen tehtävää. Kajaanin paloasemalla työskentelevä asemamestari toimii vuoronsa aikana myös päivystävän palomestarin johtamisen tukena operatiivisissa tehtävissä.

Paloasemaverkosto

Pelastustoiminnan lähtökohtana on, että pelastustoimen palveluita tuetaan lähipalveluna. Kainuun paloasemaverkosto on suurimmilta osin käyttökänsä loppupäässä. Hyväkuntoisia ja nykyaikaisia tiloja löytyy ainoastaan Puolangalta, Suomussalmelta, Sotkamosta. Kajaaniin valmistuu vuonna 2024 loppuvuodesta uusi paloasema, nykyisten väistötilojen tilalle. Huonoin tilanne tilojen suhteen on tällä hetkellä Kuhmossa, jossa toimitilat eivät ole terveelliset eivätkä täytä pelastustoimen toiminnallisia tarpeita.

Nykyaikaiset ja terveelliset toimitilat ovat tärkeä pito- ja vetovoimatekijä, joka pitää huomioida jatkossa hyvinvointialueen toimitilainvestoinneissa. Pääperiaatteena tulee olla, että operatiivinen henkilöstö on samoissa tiloissa kaluston kanssa, jolla saavutetaan riittävä toimintavalmiusaika riski-ruutujen tavoittamisvaatimusten mukaisesti.

Toimitilojen kustannustehokkuutta voidaan parantaa luopumalla ylimääräisistä tiloista, joille ei ole tarvetta. Palvelutasokauden aikana luovutaan ainakin Juntusrannan paloasemasta, koska pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden määrä ei siellä ole riittävä. Pelastuslaitoksen tiloista laaditaan palvelutasokaudelle nykytila-arviointi ja kehityssuunnitelma.

Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

Pelastuslaitoksen varautumisen ja jatkuvuuden hallinnan osaamista vahvistetaan lisäämällä riskienhallinnan palveluyksikköön valmiussuunnittelijan tehtävä. Valmiuspäällikkö toimii pelastuslaitoksen varautumisen vastuhenkilönä, apunaan valmiussuunnittelija.

Henkilöstöhallinto ja työhyvinvointi

Pelastuslaitoksen palvelutuotanto ei ole kestävällä pohjalla henkilöstön huonon saatavuuden vuoksi. Koko pelastustoimialaa kohdannut työvoimapula korostuu Itä-Suomen harva-alueella. Työssäkäyntialueiden laajeneminen, polttoainekustannusten nousu, kilpailukykyisen palkkauksen järjestäminen ja Pelastusopiston resurssit kouluttaa riittävästi pelastajia ovat muodostaneet ennen näkemättömän pulan pelastustoimen henkilöstöstä koko Suomessa.

Veto- ja pitovoimatekijöiden merkitys korostuu pelastustoimessa tällä hetkellä. Työntekijöistä käytävä kilpailu on jokapäiväistä koko Pohjois-Suomen alueella. Kainuun pelastuslaitos on jäänyt palkkakilpailussa runsaasti jälkeen. Ympärillä olevat pelastuslaitokset tarjoavat paremman palkkatason, jossa ei ole pystytty kilpailemaan. Palkkatasoa pitää pystyä kehittämään palvelutasokaudella vastaamaan naapurialueiden tasoa. Muuten kilpailussa ei pysytä mukana ja rekrytointi vaikeutuu entisestään. Muut veto- ja pitovoimatekijät ovat pelastuslaitoksella kunnossa, mutta kilpailukykyisen palkkatason merkitys vetovoimatekijänä korostuu tällä hetkellä.

Ensihoidon ja pelastuslaitoksen yhteistyö

Pelastuslaitos sijoittuu hyvinvointialueen organisaatiossa akuutin- ja pelastuksen toimialaan. Tämä luo hyvät edellytykset ensihoidon ja pelastustoimen yhteistyölle. Yhteistyötä tehdään tällä hetkellä pelastustehtävillä ensihoidon yksiköillä, joiden henkilöstöä on koulutettu toimimaan pelastustoimen tietyissä tehtävissä. Kyseiset ensihoitoyksiköt on liitetty pelastustoimen vasteisiin. Pelastuslaitos avustaa kotihoitoa heidän tehtävillä. Keväällä 2023 yhteistyötä tiivistettiin, yrityksellä rekrytoida palomiehiä, joiden avulla olisi perustettu perustason ensihoidon yksikkö Kajaaniin. Yksikön työparina olisi toiminut palomies ja ensihoitaja. Rekrytoinnissa kuitenkin epäonnistuttiin vähäisen hakijamäärän vuoksi ja yksikköä ei onnistuttu perustamaan.

Yhteistyötä ensihoidon ja pelastuslaitoksen kanssa tulee edelleen kehittää ja etsiä synergiaetua muun muassa toimitilojen- ja henkilöresurssien käytön osalta. Moniammatillisten yksiköiden käyttöperiaatteita pelastustoimen tehtävillä tulee tarkastella valmisteilla olevan toimintavalmiusohjeen valmistuttua uudelleen. Riskiruutujen tavoittamisen osalta nykyinen toimintavalmiusohje ei tunnista moniammatillisia yksiköitä, joilla tavoittamisaikoja voitaisiin mahdollisesti parantaa.

Pohjois-Suomen alueellinen tilannekeskus

Pohjois-Suomen YT-alueella käydään parhaillaan neuvotteluja alueellisen tilannekeskuksen tuomista mahdollisuuksista. Tilannekeskuksen toiminta on tarkoitus aloittaa Oulussa vuoden 2024 alusta. Tilannekeskus voisi helpottaa esimerkiksi ruuhkatilanteiden hoitamista sekä tukea johtamista suuremmissa pelastustoimen tehtävissä. YT-alueen tilannekeskuksen tuottamia palveluita tarkastellaan tilannekeskusasetuksen valmistuttua vuoden 2024 alussa.

Toimenpiteiden talousvaikutukset ja pelastuslaitoksen investoinnit

Seuraavassa taulukossa on esitetty tässä asiakirjassa esitetyt talousvaikutukset vuosina 2023–2027. Talouseläskelmassa on huomioitu arvioitu

vuoden 2023 talouden toteutuminen sekä vuodelle 2024 hyvinvointialueen määrittämät säästövelvoitteet. Oletusarvona on myös, että muut kulut säilyvät vuoden 2024 tasolla. Sen perusteella toimintakulut laskevat 3% vuonna 2024, jonka jälkeen toimintakulut nousevat 3% vuodessa.

Vuosi	TA 2023	TA 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027
Henkilöstökulut (1000 €)	7 009	8 179	8 513	8 848	9 182
Muut kulut	3 700	2 157	2 157	2 157	2 157
Toimintakulut	10 709	10 336	10 670	11 005	11 339
Toimintakulujen nousu		0,97	1,03	1,03	1,03
henkilöstökulujen kasvu %	9,70 %	16,69 %	4,08 %	3,94 %	3,77 %
Henkilöstö lisäys		14	4	4	4

Pelastustoimen palveluiden toteuttaminen (kts. luku 5.2.2.3) esitetyllä toimintamallin kustannusvaikutus henkilömenoihin (yhteensä 26 htv) vuositasolla on seuraava:

- Vuosi 2024 16,7 %
- Vuosi 2025 4,1 %
- Vuosi 2026 3,9 %
- Vuosi 2027 3,8 %

Kustannusvaikutuksia ei ole huomioitu talousarviossa, joten toteutuksessa huomioidaan hyvinvointialueen taloudelliset viitekehukset. Pelastuslaitos tavoittelee vuosittain 425 000 investointitasoa. Hyvinvointialueen taloudellinen tilasta johtuen investointi tasoa tarkastellaan ja se selviää taloussuunnittelun valmistuttua.

Aluehallintoviraston lausunto on huomioitu palvelutasopäätöksessä

Kainuun Hyvinvointialueen pelastuslaitos on vastannut keväällä 2023 sisäministeriön tietopyyntö selvityksen toteuttamiseksi hyvinvointialueilla pelastustoimen palveluiden ja talouden tilasta - Kyselyyn. Aluehallintovirasto tulee arvioimaan heinä-elokuussa annetut vastineet ja tuottamaan lausunnon pelastuslaitokselle.

Sisäministeriön suositukset on huomioitu palvelutasopäätöksessä

Kainuun hyvinvointialue on saanut Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta (myöhemmin aluehallintovirasto) arvioinnin pelastustoimen palvelutasopäätösluonnoksesta (myöhemmin palvelutasopäätös) lausunnotomente-lyllä. Lausunto on toimitettu Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimelle (myöhemmin pelastuslaitos) 20.10.2023. Lausunnon lisäksi

pelastuslaitokselle on toimitettu lausunnon liitteenä sisällön arviointilomakkeen yhteenveto ja sisällön arviointilomake.

Pelastuslaitos on käsitellyt aluehallintoviraston lausunnon ja kirjannut asiakohdittain huomiot sekä toteutetut muutokset palvelutasopäätöksen luonnokseen. Palvelutasopäätöksen ja riskianalyysin julkisuus Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös on julkinen asiakirja. Sisältö perustuu pelastustoimen järjestämislaissa (613/2021) sekä sisäministeriön asetuksessa pelastustoimen palvelutasopäätöksestä (1225/2022) määriteltyihin sisältökokonaisuuksiin.

Pelastuslaitoksen erillinen riskianalyysi -asiakirja sisältää pelastustoimen suorituskykyä ja pelastustoiminnan operatiivista suunnittelua kuvaavia yksityiskohtaisia tietoja, jotka ovat julkisuuslain (621/1999) 24.1 § 8 kohdan tarkoittamia salassa pidettäviä tietoja.

Yleisarvio

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen laatiminen uuden asetuksen mukaisesti on varsin mittava prosessi. Palvelutasopäätöksen merkitys palvelujen järjestämiselle ja tuottamiselle on hyvin keskeinen. Kainuun hyvinvointialueen pelastustoimen 29.9.2023 aluehallintovirastolle lausuttavaksi toimittama pelastustoimen palvelutasopäätös vuosille 2024–2027 ja riskianalyysi 2023 on aluehallintoviraston näkökulmasta toimitettu verrattain myöhään. Aikataulussa tulisi huomioida sekä palvelutasopäätöksen jatkovalmisteluun tarvittava aika että poliittisen päätöksenteon vaativa aika. PTP-asetuksen 11 §:n säädetään, että uudet palvelutasopäätökset tulee saattaa asetuksen mukaisiksi 1.12.2023 mennessä.

Palvelutasopäätöksen valmistelun aikana ei käyty vuoropuhelua valmistelijoiden ja aluehallintoviraston välillä. Tiiviimpi yhteistyö palvelutasopäätöksen valmisteluvaiheessa saattaisi helpottaa sekä palvelutasopäätöksen valmistelijoita että aluehallintoviraston arviointilausunnon laatimista.

Palvelutasopäätöksessä on kuvattu palvelutason nykytila sekä tarpeet ja tavoitteet pääosin kohtalaisen kattavasti. Varsinaiset päätökset palvelutasosta ovat kuitenkin jääneet vähäisiksi. Tehdyt päätökset eivät vastaa kaikilta osin PTP, sisällön arviointilomakkeen minimivaatimus asiakirjalle -kohdan vaatimuksia. Kyseisen kohdan vaatimukseen tulee kiinnittää huomiota palvelutasopäätöksen jatkovalmistelussa. Huomioitavaa on, että Minimivaatimus asiakirjalle -kohdassa esitetään, mistä asioista päätös vähintään tulee tehdä.

Valmiuksien ja voimavarojen päätösten tulee perustua riskianalyysissä arvioituihin tarpeisiin ja mitoituserusteisiin. Näiden perusteella tehdyissä päätöksissä tulee ilmaista, kuinka palvelut sijoittuvat alueen eri osiin. Vaikka aluehallintoviraston tekemän arvioinnin sisältö keskittyy pääsääntöisesti havaittuihin puutteisiin ja epäkohtiin, voidaan Kainuun hyvinvointialueen todeta pääsääntöisesti toimineen palvelutasopäätöksen laadintaa ohjaavien normien mukaisesti.

Sisällön perusteet

Palvelutasopäätöksessä ei esitetä sisällön perusteita (laadintaprosessia) muuten kuin käymällä johdannossa lävitse kyseisten kohtien lakiperusteet tai vastaavat perusteet. Sisällön perusteisiin sisältyvät mm. sisäministeriön suositukset (vuonna 2022 ei suosituksia ole asetettu), hyvinvointialueen tekemä vuosittainen selvitys palvelujensa tilasta ja aluehallintoviraston asiantuntija-arviot palvelujen tilasta. Erityisesti hyvinvointialueen vuosittaisesta selvityksestä ja aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta esiin tulleet puutteet on syytä käsitellä ja tarvittavat toimenpiteet niiden korjaamiseksi esitellä. Aluehallintoviraston antamia määräyksiä puutteiden ja epäkohtien korjaamiseksi ei ole mainittu niiden palvelujen kohdissa, joita ne koskevat.

Keskeiset linjaukset

Jatkovalmistelussa on keskeistä huomioida, että luvun 1 (PTP:ssä luku 2) painopisteiden ja strategioiden määrittelyssä huomioidaan pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet vuosille 2023–2026. Lisäksi lukujen 1.3–1.4 ja 1.7 sisältöjä on täydennettävä sekä luvut 1.2 ja 1.5–1.6 tulee sisällyttää palvelutasopäätökseen

Päättävän palvelutasokauden arviointi

Päättävän palvelutasokauden arvioinnissa tulee huomioida myös vuosittaiset selvitykset, aluehallintoviraston asiantuntija-arviot sekä palvelutasokaudella tehdyt muut selvitykset palvelujen tilasta. Tämän luvun jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota enemmän palvelujen toteutumisen arviointiin kuin niiden kuvaamiseen tai sijoittumiseen hyvinvointialueella.

Riskianalyysi

Riskianalyysin jatkovalmistelussa tulee keskittyä esittelemään nimenomaan paikallisia riskianalyysin muodostamia tuloksia ja johtopäätöksiä, joiden perusteella palvelut mitoitetaan ja voimavarojen alueellinen jakautuminen perustellaan.

Aluehallintovirastolle toimitettu riskianalyysi on luonnosvaiheen asiakirja, joka on luokiteltu koko asiakirjan osalta julkiseksi. Kuitenkin tietyistä

erityiskohteista tiedot ovat varsin yksityiskohtaisia. Valmiin riskianalyysin luokittelu tulee tarkastella koko asiakirjan osalta. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999)

Riskianalyysi on otsikoitu vuosille 2023–2025 ja palvelutasopäätös vuosille 2024–2027. Mahdollinen ristiriita on syytä tarkastaa.

Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomioita riskianalyysin mukaisten mitoitusperusteiden vaikutuksiin onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palveluissa, huomioiden alueen eri osat. Onnettomuuskehityksen seuranta on hyvin puutteellinen. Se vaatii jatkovalmistelua toiminnan saattamiseksi lainmukaiseksi. PTP, sisällön arviointilomakkeen minimivaatimus asiakirjalle -kohdassa edellytetyistä palvelutasopäätöksessä tehtävistä päätöksistä tulee tehdä päätökset. Tarvittaessa ne tulee määrittää kehitystarpeeksi ja kirjata tarvittavilta osin kehittämissuunnitelmaan.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan palvelutason tulisi perustua riskianalyysin (luku 3) mukaisesti aluejaoteltuihin mitoitusperusteisiin. Mitoitusperusteiden täsmentämistä peräänkuulutetaan useamman luvun osalta. Tarkemmat huomiot löytyvät arviointilomakkeelta

Jatkovalmistelussa tulee huomioida, että pelastustoiminnan valmiuksista päätettäessä tulee päättää, että hyvinvointialueen pelastustoimi järjestää määritellyt suorituskykytasot riskianalyysin aluekohtaisten suorituskykyvaatimusten mukaisesti. Tämän lisäksi alue voi halutessaan määrittellä sen, miltä paloasemalta kyseiset suorituskyvyt tulevat. Valmiuden järjestäminen kuvataan sekä sanoilla vakituisesti miehitetyillä paloasemilla että paloasemaluokituksen kautta. Johdonmukaisempaa olisi käyttää vain yhtä ilmaisua.

Pelastustoimen suunnitelmat

Jatkovalmistelussa tulee kuvata ne palvelut, joita vapaaehtoistoimijoiden tavoitellaan toteuttavan sekä millaista henkilöstömäärää tavoitellaan (ml. sopimushenkilöstö). Keskeisintä on päätöskohtien loppuun saattaminen. Resurssipula vaikuttaa vahvasti pelastustoiminnan palvelujen tuottamiseen, jonka vuoksi vapaaehtoistoiminnan edistämisen kirjauksiin on syytä panostaa. Kehittämistarpeissa tulisi nostaa esille sopimushenkilöstön pito- ja vetovoiman kehittäminen.

Väestönsuojeluun varautuminen

Jatkovalmistelussa tulee huomioida, että asiat kuvataan ja päätetään asianomaisessa luvussa. Keskeisimpänä on, että päätöskohdissa päätetään PTP, sisällön arviointilomakkeen minimivaatimus asiakirjalle -kohdat. Kehittämistarpeissa on kuvattu toimintaa konkreettisesti kehitettäviä kohtia.

Näiden vastuuttaminen sekä voimavarojen varaaminen on tärkeää työn onnistumisen kannalta.

Kehittämissuunnitelma

Luvuissa esiin nostetut kehittämistarpeet ja niistä muodostettu kehittämissuunnitelma vastaavat toisiaan. Kehittämissuunnitelmaan ei ole kirjattu lisästarvetta käyttötalousarvioon, investointitarvetta eikä HTV vaikutuksia. Ilman näiden kirjausta kehittämissuunnitelman tuoma arvo palvelutasopäätökselle on vähäinen. Sillä ei pystytä perustelemaan kehittämistyöhön tarvittavien määrärahojen tarvetta päättäjille eikä osoittamaan tai kohdentamaan tehtävien vaatimien resurssien tarvetta.

Kehittämissuunnitelman jatkovalmistelussa voisi miettiä rakenteen jakoa kahteen osaan. Toisessa esitettäisiin kehittämistarpeet, jotka voidaan tehdä oman työn ohella ja toisessa kehittämistarpeet, jotka vaativat lisäystä käyttötalousarvioon tai investointeja sekä HTV-vaikutukset

KAINUUN
hyvinvointialue

